МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
(INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL)

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА НАУКОВА РАДА

Збірник тез наукових робіт

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ»

«21–24» березня 2016

II том

Буковель–Україна
2016

МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
(INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL)

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА НАУКОВА РАДА

Збірник тез наукових робіт

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ»

«21–24» березня 2016

Сборник тезисов научных работ

V МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ

«АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЭКОНОМИКИ И ФИНАНСОВ»

«21–24» марта 2016

Abstracts of scientific works

V INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE

«ACTUAL PROBLEMS OF ECONOMY AND FINANCE»

«21–24» martha 2015

II том

Буковель–Україна
2016

ББК 65
УДК 330.1
А-43

А-43 Актуальні проблеми економіки та фінансів: збірник тез наукових робіт V Міжнародної науково-практичної конференції (Буковель–Україна) «21–24» березня 2016 року, II том / Фінансово-економічна наукова рада, 2016. — 112 с.

У збірнику представлені матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції: «Актуальні проблеми економіки та фінансів».

Матеріали публікуються мовою оригіналу у авторській редакції.

Редакція не завжди поділяє думки і погляди автора. Відповідальність за достовірність фактів, імен, географічних назв, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікацій.

Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», при використанні наукових ідей та матеріалів цього збірника, посилання на авторів і видання є обов'язковими.

ББК 65
УДК 330.1

© Автори статей, 2016
© Фінансово-економічна наукова рада, 2016
© Міжнародний науковий журнал, 2016

Організаційний комітет конференції:

Голова редакційної колегії: **Тарасенко Ірина Олексіївна** — доктор економічних наук, професор.
Заступник голови редакційної колегії: **Коваленко Дмитро Іванович** — кандидат економічних наук, доцент.
Заступник голови редакційної колегії: **Золковер Андрій Олександрович** — кандидат економічних наук.

Член редакційної колегії: **Гоблик Володимир Васильович** — доктор економічних наук, кандидат філософських наук, доцент, Заслужений економіст України.
Член редакційної колегії: **Денисенко Микола Павлович** — доктор економічних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної академії інвестицій і економіки будівництва, академік Академії будівництва України та Української технологічної академії, професор.
Член редакційної колегії: **Драган Олена Іванівна** — доктор економічних наук, професор.
Член редакційної колегії: **Дєгтяр Андрій Олегович** — доктор наук з державного управління, професор.
Член редакційної колегії: **Дєгтяр Олег Андрійович** — доктор наук з державного управління, доцент.
Член редакційної колегії: **Кухленко Олег Васильович** — доктор економічних наук, професор.
Член редакційної колегії: **Колтун Вікторія Семенівна** — доктор наук з державного управління, доцент.
Член редакційної колегії: **Лойко Валерія Вікторівна** — доктор економічних наук, професор.
Член редакційної колегії: **Мигус Ірина Петрівна** — доктор економічних наук, професор.
Член редакційної колегії: **Ніценко Віталий Сергійович** — доктор економічних наук, доцент.
Член редакційної колегії: **Скрипник Маргарита Іванівна** — доктор економічних наук, професор.
Член редакційної колегії: **Сунцова Олеся Олександрівна** — доктор економічних наук, професор, академік Академії економічних наук України.
Член редакційної колегії: **Селіверстова Людмила Сергіївна** — доктор економічних наук, професор.
Член редакційної колегії: **Чубукова Ольга Юріївна** — доктор економічних наук, професор.
Член редакційної колегії: **Захарін Сергій Володимирович** — доктор економічних наук, старший науковий співробітник, професор.
Член редакційної колегії: **Єфименко Надія Анатоліївна** — доктор економічних наук, професор.
Член редакційної колегії: **Шевчук Ярослав Васильович** — доктор економічних наук, старший науковий співробітник, доцент.
Член редакційної колегії: **Русіна Юлія Олександрівна** — кандидат економічних наук, доцент.
Член редакційної колегії: **Бєлялов Талят Енверович** — кандидат економічних наук, доцент.
Член редакційної колегії: **Рамський Андрій Юрійович** — кандидат економічних наук, професор.
Член редакційної колегії: **Безверхий Костянтин Вікторович** — кандидат економічних наук.
Член редакційної колегії: **Квасова Ольга Петрівна** — кандидат економічних наук, доцент.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 13. МЕНЕДЖМЕНТ 7

Бурба Ольга Андріївна
Роль менеджера в процесі управління конфліктами 7

Гарафонова О.І., Селіверстова Л.С.
Стратегічне управління корпоративною соціальною відповідальністю... 11

Осадча Л.А.
Проблема стресу у професійній діяльності менеджерів 14

Гусєв В.О.
Перспективи розвитку інноваційного менеджменту в Україні 18

Дєгтяр О.А.
Теоретичні аспекти менеджменту якості 23

Дєгтяр О.А., Вавренюк С.А.
Механізми державного управління результативністю та ефективністю операційної діяльності підприємства 26

Дєгтяр О.А., Пономарьов П.Ю.
Механізми управління проектами в Україні 29

Лісун Я.В.
Теоретичні аспекти формування соціального партнерства 33

СЕКЦІЯ 14. ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА 36

Золотницька Ю. В.
Непряме оподаткування операцій за транспортно-експедиторськими послугами 36

Лукановська І.Р.
Податкові зміни 2016: реалії сьогодення 40

СЕКЦІЯ 15. ПРОБЛЕМИ МАКРОЕКОНОМІКИ 44

Шевченко І.Ю.
Аналіз концепції державної цільової економічної програми розвитку легкового автомобілебудування в Україні 44

СЕКЦІЯ 16. СТРАТЕГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ 49

Вавренюк С.А.
Теоретичні аспекти стратегічного менеджменту 49

СЕКЦІЯ 17. УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ 52

Міх О.М.
Методичні підходи до управління змінами на підприємстві 52

СЕКЦІЯ 18. ФІНАНСИ ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА 56

Аллахвердян А. В.
Податкове стимулювання розвитку житлово-комунальних підприємств..... 56

Гончаренко І. Г.
Тенденції розвитку страхового ринку України в період трансформації економіки 58

СЕКЦІЯ 19. ФІНАНСИ, ГРОШІ І КРЕДИТ..... 60

Балига Тетяна Сергіївна
Інфляційна складова в діяльності банків 60

Бєляєва Є.Р.
Розвиток малого і середнього підприємництва в аграрному секторі..... 62

Васильчишин О.Б.
Іноземний капітал у системі фінансової безпеки України..... 65

Голота Василь Володимирович
Довгострокові цінні папери як інструмент кредитування 69

Ілляшенко А.І.
Джерела наповнення місцевих бюджетів в умовах децентралізації..... 72

Денисов Євген Сергійович, Дяченко Вадим Вадимович
Особливості бюджетного процесу на сучасному етапі 76

Кириша О. В.
Впровадження досвіду США в управлінні бюджетними ресурсами України з використанням програмно-цільового методу 80

Чернота Антон Михайлович, Кудько Владислав Петрович
Стабільність бюджету як основа ефективної фінансової політики в умовах мінливого середовища..... 84

Лісниченко Анна Костянтинівна
Проблеми формування та управління кредитним портфелем комерційного банку 87

Мельничук Н. Ю.
Особливості управління бюджетним процесом США 91

Полішевська К. В.
Удосконалення системи управління інноваціями в Україні на сучасному етапі..... 95

Романко Аліна Юріївна, Ярмак Анна Іванівна,
Бєлялов Талят Енверович
Зміст і технологія складання фінансових бюджетів..... 100

Рябоконь О.А.
Фискальная децентрализация как основа модернизации местных бюджетов..... 104
Литвинова Альбіна Тарасівна, Сологуб Карина Вікторівна
Оптимізація кредитних портфелів в комерційних банках України 107

Секція 13.
МЕНЕДЖМЕНТ

Бурба Ольга Андріївна
студентка кафедри менеджменту
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

РОЛЬ МЕНЕДЖЕРА В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ

З'ясовано сутність та природу виникнення конфліктів в організації, досліджено основні підходи до управління конфліктами в колективі. Вказано сучасні проблеми, пов'язані з конфліктами, та запропоновано шляхи їх усунення.

Ключові слова: конфлікт, конфліктна ситуація, конфліктологічна компетентність, керівництво, природа конфлікту, міжособистісні конфлікти, профілактика конфлікту.

Напевно кожному з нас доводилося зіштовхуватися з конфліктними ситуаціями. Конфлікти проявляються в діяльності всіх соціальних інститутів, соціальних груп, у взаєминах між людьми й відіграють ключову роль у житті окремої людини, родини, колективу, держави й суспільства в цілому. Протиріччя існують завжди і на всіх рівнях — в середині особистості, у міжособистісному спілкуванні, у виробничих відносинах в організації, між організаціями тощо. В улагоджуванні конфліктів, управлінні поведінкою персоналу в конфліктних ситуаціях винятковою, вирішальною вважається роль керівника.

Керувати — значить приводити співробітників до успіху і до самореалізації. Керувати без конфліктів — чи можливо це? Якщо під конфліктом розуміти кожний критичний виступ, кожну дискусію або розходження в думках, то концепція управління без конфліктів була б не лише утопією, вона не витримала б ніякої критики.

Керувати без конфліктів можливо, якщо навчитись такому управлінню, при якому в цілеспрямованому співробітництві з іншими зникає все деструктивне. Це важка задача, але сьогодні ми маємо знання і досвід, що дозволяють наблизити цю мету. Не використовувати ці можливості, проходити повз них або не приймати їх — означає втратити кваліфікацію керівника, менеджера.

Керівник у силу соціального рангу, своїх обов'язків, прав і повноважень стосовно інших людей та персоналу є виразником лояльності (коректності, доброзичливості). У першу чергу від нього залежить створення у великому чи малому колективі атмосфери, що сприяє свободі й повазі

до особистості, проявові ініціативи, справедливій винагороді за роботу, запобіганню негативним наслідкам будь-яких конфліктів, особливо тих, що виникають на ґрунті невдоволення умовами праці й спілкування.

Для керівника вкрай важливо, щоб соціально-психологічний клімат у колективі добре впливав на якість спільної діяльності людей. Умовою ефективної діяльності керівника є його соціально-психологічна компетентність. Однією з її складових виступає конфліктологічна компетентність. Вона передбачає:

- розуміння природи суперечностей і конфліктів між людьми;
- формування в себе й підлеглих конструктивного ставлення до конфліктів в організації;
- володіння навичками неконфліктного спілкування у важких ситуаціях;
- уміння оцінювати й пояснювати проблемні ситуації, що виникають;
- володіння навичками управління конфліктними явищами;
- уміння розвивати конструктивний початок конфліктів, що виникають;
- уміння передбачати можливі наслідки конфліктів;
- уміння конструктивно регулювати суперечності й конфлікти;
- наявність навичок усунення негативних наслідків конфліктів.

Діяльність керівника як посередника включає аналіз ситуації та врегулювання конфлікту. Аналіз конфліктної ситуації полягає в одержанні інформації про конфлікт, збиранні даних про нього; аналізі отриманої інформації, перевірці її вірогідності, оцінюванні конфліктної ситуації. Процес урегулювання включає вибір способу врегулювання конфлікту, реалізацію обраного способу, уточнення інформації та прийнятих рішень, зняття післяконфліктної напруги у стосунках опонентів, аналіз досвіду врегулювання конфлікту.

Керівник одержує інформацію про конфлікт із різних каналів. Він сам може бути свідком конфлікту між співробітниками організації. Один із учасників чи обидва можуть звернутися до керівника з проханням допомогти вирішити проблему. Інформація може надійти від найближчого оточення опонентів. Нарешті, інформація про необхідність розв'язання конфлікту між підлеглими може надійти від керівника. Якщо отримана інформація вказує на небезпечний розвиток конфлікту, то керівник припиняє протиборство опонентів чи обмежує їхню взаємодію.

Збирання даних про конфлікт відбувається у процесі всієї аналітичної роботи. Це інформація про суперечності, що є основою конфлікту, про його причини, позиції учасників, що відстоюються, про цілі, про їхні стосунки. Джерелами інформації є опоненти (керівник по черзі розмовляє з кожною зі сторін окремо, уживаючи заходів для зниження їхніх негативних емоцій один від одного), їхні керівники чи підлеглі, неформальні лідери колективу, їхні друзі, свідки конфлікту, члени їхніх родин.

Важливо відмовитися від свідомо негативного сприймання конфлікту взагалі та кожного з опонентів зокрема. Необхідно бути об'єктивним, щоб не спотворити сприйняття й розуміння одержуваної інформації.

Під час аналізу конфліктної ситуації керівникові потрібно усвідомити суть проблеми, у чому полягають суперечності між опонентами, що є об'єктом конфлікту. Керівник оцінює, на якій стадії розвитку знаходиться конфлікт, якої шкоди завдано опонентами один одному. Важливо визначити причини конфлікту. Зазвичай конфлікти виникають під дією декількох причин, одна-дві з яких домінують. Важливо виявити всі причини і привід конфлікту.

Аналізуючи позиції учасників конфлікту, необхідно визначити мету й інтереси сторін, які їхні потреби не задоволено і тому генерують конфліктну поведінку. Важливо оцінити можливості опонентів щодо заволодіння об'єктом конфлікту. Іноді одному з опонентів краще відразу відмовитися від намірів, тому що об'єкт для нього недосяжний. Необхідно з'ясувати також доконфліктні відносини опонентів і їх актуальний стан, оцінити, хто підтримує кожну зі сторін, ставлення інших людей до конфлікту. Потрібно уточнити соціально-демографічні дані, індивідуально-психологічні особливості опонентів, їхній формальний і неформальний статус у колективі.

Необхідно постійно перевіряти вірогідність одержуваної інформації, уточнювати й доповнювати її, використовуючи особисті спостереження та зустрічі з різними людьми. Паралельно з аналізом конфліктної ситуації керівник проводить її оцінювання. Оцінюється ступінь правоти опонентів, можливі результати конфлікту та його наслідки за різних варіантів розвитку. Керівник оцінює свої можливості щодо врегулювання конфлікту. Визначаються можливості опонентів і громадськості.

Мистецтво управління полягає саме в тому, щоб і в конфліктній ситуації не випустити з виду основні орієнтири; орієнтуватися на них, вибирати відповідні рішення; діяти розсудливо, обачно, але завжди послідовно й наполегливо; бити в разі необхідності тривогу. Конфлікт потрібно улагоджувати, розв'язувати спільно, за неодмінної участі сторін, які конфронтують, а також активної мобілізації й координації їхніх власних можливостей.

Важливим фактором підвищення ефективності управлінської діяльності є конфліктологічна компетентність менеджера. Уміння своєчасного попередження та ефективного вирішення міжособистісних та внутрішньо особистісних конфліктів мають бути сформованими протягом навчально-виховного процесу при підготовці менеджерів, зокрема у вищих навчальних закладах різних рівнів акредитації.

Головне завдання менеджера полягає в тому, щоб уміти регулювати — визначити і «увійти» в конфлікт на початковій стадії. Установлено, що, якщо менеджер «входить і управляє конфліктом» у початковій фазі, цей конфлікт розв'язується на 92%, на фазі підйому — на 46%, а на стадії

«загострення», коли пристрасті загострилися до межі, — на 5%, тобто конфлікти практично не розв'язуються чи розв'язуються дуже рідко. Коли всі сили віддано боротьбі (стадія «загострення»), настає спад. І якщо конфлікт не розв'язано в наступному періоді, він розростається з новою силою, тому що в період спаду може бути притягнуто для боротьби нові способи та сили.

Для запобігання міжособистісних конфліктів менеджеру необхідно оцінювати у першу чергу те, що вдалося зробити, а потім — те, що не вдалося:

- оцінюючий повинний сам добре знати діяльність;
- оцінюючий повинний відповідати за об'єктивність оцінки;
- виявляти і повідомляти оцінюваним працівникам причини недоліків;
- чітко формулювати нові цілі і задачі;
- надихати співробітників на нову роботу.

Розв'язання конфлікту сприяє стабілізації соціальної системи, тому що при цьому ліквідуються джерела незадоволення. Сторони конфлікту, навчені «гірким досвідом», у майбутньому будуть більше налаштованими на співробітництво, ніж до конфлікту. Крім цього, розв'язання конфлікту може запобігти виникненню більш серйозних конфліктів, що могли б виникнути, якби не було цього. Після завершення конфліктів підвищується якість індивідуальної діяльності керівників та працівників.

Головне для керівника — надихнути співробітників, забезпечити їхню погоджену взаємодію, уберегти від незаслужених образ, що неминуче породжують розлад, відвести від егоїзму й нездорової конкуренції. Буде протистояти розростанню дисфункціонального конфлікту той менеджер, який, хоча і виступає однією зі сторін конфронтації, але прагне і вміє знаходити точки збігу міжособистісних інтересів, зближення внутрішньогрупових і міжгрупових позицій.

Література

1. Управління конфліктами в організації. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://referat-ok.com.ua/sociologiya/upravlinnya-konfliktami-v-organizaciji

2. Зінчина, О. Б. Конфліктологія: навч. посібник [Текст] / О. Б. Зінчина. — Харків: ХНАМГ, 2007. — 164 с.

3. Конфліктологія: Навч. посіб. / Л. М. Ємельяненко, В. М. Петюх, Л. В. Торгова, А. М. Гриненко; Київ. нац. екон. ун-т. — К., 2003. — 315 с.

4. Мескон, М. Х. Основы менеджмента: пер. с англ. [Текст] / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. — М.: Вильямс, 2009. — 692 с.

5. Криворучко, О. Аналіз конфлікту в колективі [Текст] / О. Криворучко // Персонал. — 2003. — № 4–5. — С. 101–103.

6. Мороз, О. О. Теорія конфліктів в контексті побудови загальної моделі ефективності сучасного підприємства: монографія [Текст] / О. В. Мороз, О. А. Сметанюк, О. В. Лазарчук. — Вінниця: ВНТУ, 2010. — 256 с.

Гарафонова О.І.
проф. каф. Менеджменту
Київський національний економічний університет,
м. Київ, Україна
Селіверстова Л.С.
проф. каф. менеджменту сфери послуг
Київський національний університет технологій та дизайну,
м. Київ, Україна

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНОЮ СОЦІАЛЬНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Сучасні вимоги до соціальної відповідальності обумовлюють необхідність інтеграції соціальної політики і корпоративної стратегії. Різні підходи до розуміння соціальної відповідальності вищим менеджментом підприємства, неузгодженість дій і відсутність механізмів цілеспрямованого управління соціально відповідальною поведінкою обумовлюють нестійку платформу подальшого розвитку українських підприємств.

Створення спеціальних підрозділів і координаційних груп з впровадження системи корпоративної соціальної відповідальності, введення в організаційну структуру управління підприємствами посади віце-президента з корпоративної соціальної відповідальності, впровадження етичних кодексів і корпоративної культури, пронизаної духом соціальної активності та відповідальності, розроблення проектів соціального інвестування, підготовка і публікація соціальних (нефінансових) звітів — далеко не повний перелік управлінських інновацій, що нині широко застосовуються в практиці як бізнес-структур, так і інших організацій.

За період існування поняття «соціальна відповідальність» було запропоновано багато його визначень. Але у 2010 році, коли вийшов Міжнародний стандарт ISO 26000 «Керівництво з соціальної відповідальності» більшість експертів зупинились на тому, що «соціальна відповідальність — відповідальність організації за вплив її рішень та діяльності на навколишнє середовище через прозору та естетичну поведінку [5, с. 17].

Ф. Котлер визначає корпоративну соціальну відповідальність як зобов'язання бізнесу сприяти економічному розвиткові, працюючи з найманими працівниками їхніми родинами, місцевою громадою та суспільством загалом з метою покращення якості життя [2, с. 4].

Корпоративна соціальна відповідальність — добровільна ініціатива власника підприємства або засновників організації з розробки і реалізації

певних соціально-спрямованих, неприбуткових заходів, що мають на меті якісне покращення зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства.

Корпоративна соціальна відповідальність можлива за умови досягнення стійкого розвитку самостійних і відповідальних підприємств, що відповідає їх довгостроковим інтересам, сприяє досягненню соціального миру, безпеки, благополуччя громадян, збереженню навколишнього середовища, дотриманню прав людини.

Реалізація корпоративної соціальної відповідальності повинна відбуватись за умови не втручання держави та її відповідних органів до оперативної діяльності підприємств. Надмірна регламентація такої діяльності позбавляє корпоративну соціальну відповідальність духу добровільності, соціально-спрямованої діяльності підприємства.

Міжнародна практика показує, що корпоративна соціальна відповідальність допомагає підприємствам підвищувати ділову репутацію, встановити довірчі відносини з державою і суспільством. Згідно з дослідженням Cone/Roper, 78% опитаних заявили, що з більшою ймовірністю придбають товар, який асоціюється з небайдужою для них соціальною ініціативою, а 66% задля підтримки такої ініціативи готові змінити думку щодо свого бренда[4, с. 13].

За даними дослідження «Монітор корпоративної соціальної відповідальності» фактори корпоративної соціальної відповідальності визначають імідж компанії на 49%, її бренд — на 35%, а фінансовий стан — лише на 10% [5, с. 14].

Отже, корпоративна соціальна відповідальність є необхідністю як для власників підприємств, так і для працівників, споживачів товарів і послуг, ділових партнерів, державних інститутів та суспільства в цілому. Поєднання інтересів всіх цих сторін відображає необхідність корпоративної соціальної відповідальності, яка націлена на досягнення соціальної злагоди.

Серед основних чинників, які спонукають корпорації впроваджувати соціально відповідальні заходи, на першому плані стоять внутрішні переконання: моральні міркування та внутрішнє спонукання. Проте досить вагомими є такі фактори, як зростання продажів компанії, копіювання дій конкурентів та запит з боку органів місцевої влади.

Впровадження принципів корпоративної соціальної відповідальності передбачає розробку і впровадження обґрунтованої стратегії управління підприємством, моніторинг його діяльності, складання корпоративної соціальної звітності.

Формування системи корпоративної соціальної відповідальності — складний процес, який займає тривалий період часу і вимагає від підприємства цілеспрямованих зусиль.

Стратегія корпоративної соціальної відповідальності — системний підхід до соціальної діяльності, яку багато підприємств проводять уже давно.

Розумно спланована й реалізована стратегія корпоративної соціальної відповідальності може приносити вигоду підприємствам, впливає на акціонерну вартість і приносить прибуток.

При формуванні стратегії корпоративної соціальної відповідальності слід чітко визначити ключові показники (індикатори) успішної реалізації заходів, в тому числі, ефекту впливу на репутацію підприємства. Як справедливо визнають експерти, бути соціально відповідальними підприємства можуть дозволити собі тільки тоді, коли інвесторам гарантована адекватна віддача їх вкладів[1, с. 25]. Сьогодні українські підприємства успішно структурували свої матеріальні активи і настала необхідність пошуку інструментів управління нематеріальними активами — людським капіталом і репутацією.

Розробка стратегії розвитку корпоративної соціальної відповідальності повинна передбачати реалізацію заходів з урахуванням зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства.

Зважена та обґрунтована стратегія корпоративної соціальної відповідальності підприємства повинна складатися з наступних етапів:

1. Проведення аналітичних робіт (аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування підприємства.

2. Визначення стратегічних альтернатив розвитку (формулювання сценаріїв розвитку корпоративної соціальної відповідальності підприємства).

3. Формування сукупності критеріїв для оцінювання якості та ефективності від впровадження програм, напрямів, проектів.

4. Оцінка та вибір оптимальної стратегії розвитку корпоративної соціальної відповідальності.

5. Офіційне документування обраної стратегії корпоративної соціальної відповідальності та закріплення відповідальних за її реалізацію та досягнення запланованих результатів і розроблених показників ефективності осіб.

6. Реалізація заходів, які входять в затверджені стратегією цільові програми корпоративної соціальної відповідальності;

7. Підведення проміжних підсумків кожного етапу реалізації стратегії та оцінка результатів втілення цільових програм, з внесенням необхідних коригувань з врахуванням змін зовнішнього та внутрішнього середовищ підприємства.

8. Складання, подання і оприлюднення звітності про впровадження корпоративної соціальної відповідальності.

Стратегію корпоративного соціального розвитку необхідно формувати з урахуванням цілеспрямованого встановлення та розвитку взаємовідносин з основним групами зацікавлених осіб.

Література

1. Воробей В. Корпоративна соціальна відповідальність чи вигода? / Воробей В. // Києво-Могилянська Бізнес Студія. — 2008. — № 10. — С. 25–36.
2. Котлер Ф. Корпоративна соціальна відповідальність / Ф. Котлер, Н. Лі // Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства Пер. з анг. С. Яринич. — К.: Стандарт, 2005. — С. 4.
3. Шира Н. О., Іващенко А. І. Напрями впровадження системи корпоративної соціальної відповідальності в практику українських підприємств/ Шира Н. О., Іващенко А. І. // Ефективна економіка. — ДДАЕУ. — 2013. —№ 11. — С. 23–26.
4. Freeman R. Edward Corporate Stakeholder Responsibility: A New Approach to CSR / Freeman R. Edward, S. Ramakrishna Velamuri, Brian Moriarty // Business Roundtable Institute for Corporate Ethics, 2006. — 77 p.
5. Measuring the Value of Corporate Citizenship // Council on Foundations, Inc. Washington, DC, 2008. — pp. 13–20.

Осадча Л.А.
Доцент кафедри психолого-педагогічних дисциплін
Уманського національного університету садівництва,
Умань, Україна

ПРОБЛЕМА СТРЕСУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МЕНЕДЖЕРІВ

Сучасне життя з кожним днем усе відчутніше порушує сформований механізм відносин людини з навколишнім світом. Зростання інтенсивності праці, скорочення часу на спілкування, підміна людського спілкування комп'ютерним діалогом, підвищення відповідальності працівників за наслідки прийнятих рішень і тому подібні явища створюють умови для розвитку хронічних форм стресу.

Актуальність вивчення професійного стресу пов'язана з тим, що в сучасних соціально-економічних умовах України з загостренням конкурентної боротьби на ринку праці працівники піддають себе перевантаженням на роботі, які негативно впливають як на професійну діяльність, так і на особистість професіонала.

Професійний стрес — це багатовимірний феномен, котрий виражається в фізіологічних та психологічних реакціях на складну робочу ситуацію [1].

Професійний стрес вивчали такі вчені як: Н. Д. Левітова, Б. Г. Ананьєв, В. Н. Мясищев, А. Г. Ковальов, А. Ц. Пуні, К. К. Платонов, В. С. Мерлін, Ю. Є. Сосновікова. Г. С. Нікіфоров вказує, що для деяких професій фактор стресу є супроводжуючим. Професійний стрес пов'язується з переживанням психічної напруженості в умовах високої відповідальності за прийняття рішень. Робота в умовах професійного стресу є серйозним випробовуванням фізичного і психічного здоров'я спеціаліста, перевіркою міри його професійної надійності [3].

Н. В. Самоукіна визначає професійний стрес як напружений стан працівника, який виникає під впливом емоційно негативних і екстремальних факторів при виконанні професійної діяльності, підкреслюючи його негативний прояв, як дистрес [2].

А. Б. Леонова стверджує, що професійний стрес виникає в результаті невідповідності вимог робочого середовища і індивідуальних ресурсів, ресурсів працівника, що створює потенційну загрозу для успішності трудової діяльності, здоров'я [2].

Російські та українські психологи відзначають найбільшу частоту і виразність стресу в професіях комунікативних, де є постійний контакт з людьми [3].

Особливості професійної діяльності спеціаліста в професіях типу «людина-людина» мають наступні типові характеристики професійних знань, умінь та навичок і інших основних позицій на прикладі професії менеджера:

- серед навичок виділяються навички формування структури процесів управління, роботи з кадрами, рекламної інформації, мистецтва управління людьми, підвищення ефективності виробництва, тобто навички управління;
- серед знань і вмінь першочерговими виступають ерудиція, конпетентність, широкий кругозір;
- серед здібностей — високі організаційні здібності.

Нами було проведено дослідження, в якому ми визначили рівень стресу менеджерів різних статевих груп на різних підприємствах.

В дослідженні взяли участь 47 менеджерів, які працюють в аграрній сфері. Зокрема: керівники аграрних формувань — 17 осіб, менеджери з продажу засобів захисту сільськогосподарських культур — 30 осіб. Для проведення дослідження використовувалась методика «Професійний стрес» [1]. Дане дослідження показало, що 57% опитаних менеджерів мають вищий за середній рівень стресу, 28, 6% — трохи нижчий за середній, а лише 14, 4% респондентів відзначаються середнім рівнем професійного стресу.

Визначились і статеві відмінності в рівні професійного стресу менеджерів. Для чоловіків — менеджерів стрес завдає більш згубних наслідків, ніж для жінок цієї спеціальності. Так 50% чоловіків відчувають

підвищене функціонування організму і психіки, яке дезорганізує діяльність, є джерелом втоми і хронічних захворювань. Для жінок цей показник є дещо меншим. Лише 33% жінок відчувають згубний вплив роботи, перебувають у стані постійного психічного збудження, що так само призводить до втоми, перевантажень та хронічних захворювань.

Це пояснюється тим, що дана професія характеризується напруженою розумовою працею, ненормованим робочим днем; вимагає завантаженості рухового, зорового, слухового аналізаторів, напруженості мислення, волі, уваги.

Тому, професія менеджера висуває такі вимоги до індивідуально-психологічних особливостей спеціаліста [2]:

- сильна, рухлива нервова система зі сторони нейродинаміки;
- швидкість реакції, сприймання та оцінки ситуацій, словесно-логічне мислення, уміння спілкуватися, високий рівень загального інтелекту, вербальних здібностей зі сторони пізнавальних процесів та інтелекту;
- емоційна стійкість, схильність до ризику, емоційної експресії зі сторони емоційних процесів;
- активність, самоконтроль, контактність, рішучість, чесність, потреба в досягненнях, терпіння, коректність зі сторони рис характеру як ціннісно-потребової сфери.

З емоційною врівноваженістю тісно пов'язаний термін «стресо- витривалість» [4]. Навіть у добре керованих системах повсякденно виникають ситуації, які призводять до стресу. Менеджер відчуває стрес,. внаслідок того, що йому не вистачає часу для виконання всього обсягу запланованої роботи; коли ситуація стає неконтрольованою; коли необхідно терміново обрати одну з кількох не кращих альтернатив; коли виникає конфлікт ролей або їх невизначеність. Крім того, життєдіяльність людини не обмежується тільки працею, і причини багатьох стресових ситуацій — поза роботою. Вміння впоратися із власною напруженістю, максимально зменшити прояви стресових симптомів, уникнути дистресу — це професійна необхідність.

Низька власна стресовитривалість менеджера породжує ланцюг стресів у колективі.

Таким чином, можна зробити висновок, що поки стрес, викликаний ускладненнями умов праці, не перевищує певного рівня, менеджер здатний переборювати ці труднощі. Однак це досягається за рахунок мобілізації ресурсів організму. Не можна допускати, щоб на роботі виникали довготривалі екстремальні ситуації, з ними можна погоджуватися як з виключними випадками. Тому потрібно регулярно проводити різноманітні заходи по розвантаженню працівників, зміні виду діяльності та періодичному й здоровому відпочинку.

Серед численних рекомендацій щодо підвищення рівня стресовитривалості, спеціалісти рекомендують такі як: необхідність вести розмірене життя, вміти відключатися від службових проблем, мати почуття гумору та ін.

Негативний вплив стресу можна ліквідувати за допомогою самоуправління та застосування певних управлінських рішень. Для усунення стресу в процесі самоуправління працівник повинен: оцінити свій власний стан та результати діяльності; конкретизувати систему своєї роботи; не погоджуватися із суперечливими вимогами до нього та до своєї роботи [4].

Отже, для управління стресами менеджеру можна запропонувати: вивчати особливості характеру, ставлення до праці своїх підлеглих; вибирати тип і обсяг робіт, відповідно до здібностей працівників; визначати чіткі зони повноважень; удосконалювати комунікації; використовувати стиль керівництва відповідно до ситуації; не приховувати виробничо-господарської інформації.

Література

1. Гринберг Дж. Управление стрессом. / Гринберг Дж. — СПб. Питер, 2002. — 496 с.

2. Проблема професійного стресу в праці [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2009/Psihologia/43977.doc.htm

3. План заочного семінару-тренінгу «Управління стресом у професійній діяльності» Київ-Дніпропетровськ — 2012.

4. Управліннями стресами [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://uchebnik-besplatno.com/uchebnik-menedjment/214-upravlinnya-stresami.html

Гусєв В.О.
к.е.н., професор кафедри державної служби та менеджменту освіти
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України
м. Київ, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ

Успішна реалізація програми розвитку інновацій, що визначено пріоритетним напрямом суспільних реформ в Стратегії сталого розвитку «Україна 2020» [1] і має стати визначальним фактором економічного зростання країни залежить від релевантного ресурсного забезпечення широкомасштабної генерації і поширення інноваційних процесів на всіх рівнях і в усіх секторах національної економіки. У цьому ресурсному забезпеченні, що включає інвестиційні, інформаційні, матеріально-технічні, фінансові та інші ресурси визначальну роль відіграє компетентнісне кадрове забезпечення організації та управління інноваційними процесами.

Звідси постає завдання перед вищою школою — сформувати у потенційних суб'єктів інноваційних процесів (зокрема, у підприємців, управлінських кадрів органів державної влади, на які покладені завдання реалізації державної наукової, науково-технічної та інноваційної політики) компетентності щодо теоретико-методологічних основ прогнозування, генерації, організації, розвитку інноваційних процесів і управління ними. Зазначена проблематика складає зміст науково-освітньої дисципліни «інноватика», яка є науковою основою і методологічним базисом такої освітньо-професійної дисципліни і предметного виду діяльності як «інноваційний менеджмент» (далі — І.М.) [2].

Зміст І. М. можна розглядати у трьох аспектах: галузь менеджменту, де досліджується управління інноваційними процесами; вид професійної діяльності щодо досягнення цілей інноваційного розвитку будь-якою організаційною структурою шляхом раціонального управління ресурсами забезпечення реалізації відповідних інноваційних процесів; спеціалізація освітньо-професійної підготовки фахівців для управління інноваційними процесами.

І.М. представляє собою одну з різновидностей функціонального менеджменту, об'єктом якого виступають різноманітні інноваційні процеси, що реалізуються в усіх галузях національної економіки. Теоретико-методологічною основою І.М. є положення теорії управління, загального менеджменту та інноватики, як галузі знань, що досліджує питання теорії інновацій та практичної організації інноваційної діяльності.

Звідси, науковий розвиток І.М. у певній мірі пов'язаний з розвитком цих наукових дисциплін. Водночас І. М. використовує міждисциплінарні підходи, що сформувалися завдяки використанню методологічних підходів, розвинених в низці прикладних, спеціальних і професійних дисциплін за напрямами функціонального менеджменту (виробничий менеджмент, інвестиційний менеджмент, маркетинг, стратегічний менеджмент, управління проектами, управління ризиками, фінансовий менеджмент та інші), з якими щільно пов'язаний і які мають разом з І.М. загальну теоретико-методологічну базу, термінологію, загальний програмно-цільовий метод управління.

Проблеми і завдання І.М. як галузі менеджменту полягають в розробці ефективних специфічних методів, механізмів, форм та засобів управління інноваційними процесами. У цьому аспекті І.М. уявляє собою систему знань про способи найбільш раціональної організації управління інноваційними процесами для досягнення стратегічних цілей інноваційного розвитку організації.

І.М. як вид професійної практичної діяльності має своїм змістом обґрунтоване цілепокладання інноваційного розвитку будь-якої організаційної структури, забезпечення інноваційного процесу відповідними ресурсами (інвестиційними, інтелектуальними, інформаційними, людськими, фінансовими, матеріально-технічними та іншими, що необхідні для реалізації інноваційного процесу) для оптимального досягнення цілей шляхом управління реалізацією відповідного інноваційного процесу та ресурсами його забезпечення. Враховуючи, що інноваційний процес уявляє собою достатньо специфічний, складний і різноманітний за своїм змістом об'єкт управління, то ефективне управління ним потребує спеціальних механізмів і форм управлінських впливів, як на сам інноваційний процес, так і на його об'єкти та суб'єкти. Саме це і має забезпечити І.М. Крім цього, І.М. має врахувати науково-технологічні, економічні, організаційно-управлінські, правові, соціально-психологічні фактори, які впливають на реалізацію інноваційного процесу і здійснити регулювання цих факторів.

Метою І.М. як освітньо-професійної дисципліни є формування цілісної системи компетентностей щодо інновацій та механізму управління ними, набуття навичок управління інноваційними процесами на підприємстві, в галузі, регіоні та в країні. І.М. націлений на формування творчої особистості потенційного суб'єкту інноваційних процесів, для якого характерним є професійні знання, вміння та практичні навички, комунікації в команді та особиста відповідальність за реалізацію управлінських рішень. Постійне удосконалення компетентностей, оновлення їх знаннєвої складової в системі неперервної освіти становлять основу креативної самореалізації фахівця в інноваційній сфері діяльності.

За теперішніх умов господарювання потрібні фахівці нового типу, які крім високої професійної підготовки в предметній галузі своєї діяльності, мають здатність до управлінської та підприємницької діяльності, установлення ділових контактів і відмічені компетентністю та схильністю до інноваційної діяльності, вміють працювати в інформаційному просторі. Саме ці якості фахової підготовки у загальному вигляді встановлені Національною рамкою кваліфікацій [3], за дескрипторами: «Знання», «Уміння», «Комунікація», «Автономність і відповідальність», але для І.М. мають бути деталізовані.

Підготовку фахівців з І.М. згідно з діючим законодавством («Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» [4]) передбачено здійснювати за спеціалізацією «Менеджмент інноваційної діяльності» за освітньо-професійною програмою вищої освіти спеціальності «Менеджмент» (074) в галузі знань «Управління та адміністрування» (07).

Водночас, елементи дисципліни «Менеджмент інноваційної діяльності», що поєднані в модуль або за окремою темою, доцільно викладати за напрямами спеціальностей споріднених зі спеціальністю «Менеджмент» в галузі знань «Управління та адміністрування» спеціальності: 071 «Облік і оподаткування»; 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»; 074 «Публічне управління та адміністрування»; 075 «Маркетинг»; 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність».

Разом з тим, світова практика доводить, що більш ефективна перепідготовка фахівців з І.М. забезпечується для осіб, які вже мають вищу освіту разом із досвідом практичної інноваційної діяльності. За результатами перепідготовки ці фахівці отримують другу вищу освіту.

Крім освітньо-кваліфікаційних рівнів повноцінної підготовки фахівців з І.М., що здійснюється за уніфікованими освітніми стандартами мають бути пропозиції широкого спектру освітніх послуг у формі організації короткотермінового навчання, як підвищення кваліфікації, за окремими актуальними темами інноваційної діяльності, що затребувані її практикою. Зокрема це може бути: розроблення та управління інноваційними проектами, венчурне фінансування інноваційної діяльності, оцінка об'єктів прав інтелектуальної власності, маркетинг інновацій та інше.

Підготовка фахівців за спеціалізацією «Менеджмент інноваційної діяльності», яка покладається на вищі навчальні заклади (ВНЗ), водночас виступає детермінантом якісних змін у самих цих закладах. Ці зміни пов'язані із виконанням експертно-консультативних, інжинірингових, науково-дослідницьких функцій вищого навчального закладу, які інтегруються разом із його традиційною освітньою функцією. Виконання ВНЗ зазначених нових функцій може бути успішною за умов розвитку при ньому відповідної розширеної інноваційної інфраструктури

(технопарк, науковий парк, інноваційні центри, бізнес-інкубатори та інше), а також залучення до роботи в цій інфраструктурі науково-педагогічного персоналу, студентів, слухачів ВНЗ.

Цілі спеціалізації «Менеджмент інноваційної діяльності» включають: опанування слухачами методологією пошуку науково-технічної розробки або організації її створення чи розробку організаційно-управлінського рішення, що мають інноваційні перспективи ринкового або суспільного споживання, організацію їх серійного виробництва (або впровадження у сферу послуг чи сферу управління) з одночасною підготовкою збута виробленої інноваційної продукції та закріплення на ринку завдяки її високої якості і конкурентоспроможності. Досягнення таких цілей передбачає врахування різного роду факторів, серед яких можна визначити такі основні: орієнтація науково-технічних розробок на ринок та їх інноваційні перспективи, спроможність організації до інноваційного розвитку (технологічна база, кваліфікація персоналу, фінансово-економічне обґрунтування відбору та фінансування інноваційного проекту, креативність менеджменту організації та його спроможність забезпечити ефективне управління інноваційним проектом).

І.М. включає сукупність функцій та процедур, які складають алгоритм управління інноваційним процесом. Враховуючи, що переважною організаційною формою реалізації інноваційного процесу виступає науково-технічний проект та комплементарний з ним інноваційний проект, то загальні функції менеджменту, як планування, організація, мотивація та контроль, що є також функціями І.М., але в ньому набувають специфічних ознак проектно-орієнтованого управління.

Структурно-логічна схема викладання циклу нормативних дисциплін за освітньо-професійною програмою спеціалізації «Менеджмент інноваційної діяльності» підготовки магістра має забезпечити професійну та практичну підготовку фахівця для управління інноваційним процесом в усіх предметних сферах його генезису та поширення, а також управління ресурсами забезпечення його реалізації. Цей цикл включає такі дисципліни: Методологія наукових досліджень (для набуття вміння організації дослідницької діяльності); Інноваційна економіка (для формування системних знань щодо сутності інноваційного розвитку економіки та суспільства і практичних навичок щодо спроможності їх реалізації в різних сферах людської діяльності); Інтелектуальна власність (для оволодіння знаннями та практичними навичками у сфері охорони, захисту та використання об'єктів інтелектуальної власності); Трансфер технологій (для оволодіння знаннями та практичними навичками у сфері технологічного аудиту, трансферу технологій, введення до господарського обігу об'єктів прав інтелектуальної власності); Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства (для оволодіння знаннями та практичними

навичками щодо розробки та реалізації стратегій у швидко змінному середовищі, розвитку інноваційного потенціалу підприємства); Фінансовий менеджмент (для формування знань і навичок щодо комплексного управління фінансовими аспектами інноваційної діяльності підприємства); Креативний менеджмент (для формування інноваційної культури та креативного мислення, оволодіння інструментарієм творчого підходу до вирішення інноваційних задач, набуття знань і навичок в області креативного середовища і створення креативної організації); Інформаційні системи в інноваційної діяльності (для оволодіння знаннями про сучасні інформаційні технології і формування уміння їхнього використання в управлінні інноваційними процесами); Управління інноваційними проектами (для набуття знань та вмінь щодо управління інноваційним проектом, використання інструментальних засобів щодо його управління та проведення експертизи); Управління процесом розробки і освоєння виробництва нових продуктів (для формування комплексних знань та умінь управління процесом наукових досліджень, розробок та організації виробництва нових продуктів); Маркетинг інновацій (для формування знань в галузі маркетингу інноваційних продуктів та практичних вмінь щодо просування нововведень на ринок товарів і послуг).

Наведений зміст освітньо-професійної спеціалізації «Менеджмент інноваційної діяльності» віддзеркалює проблематику інноваційного менеджменту, як виду практичної діяльності.

Література

1. Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна — 2020» від 12.01.2015 р. № 5/2015. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.president.gov.ua

2. Инноватика / Б. В. Гринев, В. А. Гусев — Харьков: «ИСМА», 2010. — 352 с.

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» від 23.11.2011 р. № 1341. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.rada.gov.ua

4. Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29.04. 2015 р. N266. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.rada.gov.ua

Дєгтяр О.А.
Доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова, м. Харків, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ

Проблема забезпечення якості така ж стара, як саме людство. В усі часи люди прагнули забезпечити високу якість, особливо в тих випадках, коли треба було гарантувати її безпеку. В сучасних умовах використання військової та космічної техніки, атомних електростанцій, погіршення екології, проблема безпеки людини стала особливо актуальною.

З іншої сторони, насиченість ринків продукцією і послугами сприяла тому, що споживач одержав можливість вибору. І якщо раніше він якості бажав, то тепер він її вимагає. Це привело до того, що забезпечення високої якості продукції перетворилось у магістральний напрямок соціально-економічного розвитку більшості країн світу.

Актуальним це є і для України. Її прагнення інтегруватись в європейські та світові економічні структури вимагає засвоєння нових правил гри, що диктує ринкова економіка, в якій виживає та організація, котра має найсучасніші технології, найвищу якість продукції, найнижчі ціни та найвищі орієнтири стосовно найвимогливішого споживача. Сьогодні споживача розглядають як партнера у спільному бізнесі, тому що, здійснюючи покупки, він його інвестує.

Завдання підвищення якості є довготерміновим і безперервним, оскільки її рівень не може бути постійною величиною. Вироби залишаються технічно прогресивними, зручними, красивими, модними до тих пір, доки їм на зміну не прийдуть нові, ще більш досконалі, що зумовлено науково-технічним прогресом. Але на кожному етапі якість має бути оптимальною, тобто такою, що максимально задовольняє потреби споживачів при економічно обґрунтованих затратах на її досягнення.

В умовах глобалізації ринку проблема якості є актуальною для всіх країн та організацій, оскільки тільки продукція високої якості може бути конкурентоспроможною. Ця проблема багатогранна і має політичний, соціальний, економічний, науково-технічний та організаційний аспекти.

Політичний аспект проблеми характеризується перш за все тим, що масове виробництво продукції високої якості є одним із критеріїв розвитку суспільства, показником рівня економічного розвитку держави [2].

Соціальний аспект проблеми, з однієї сторони, відображає завдання вчасного доведення якості продукції у відповідність до вимог споживачів, а з іншої — завдання підвищення якості самої праці. Є й інші сторони

соціального аспекту цієї проблеми: освіта, виховання, підвищення кваліфікації кадрів тощо, без чого не можна вирішити проблему підвищення якості.

Економічний аспект проблеми характеризується тим, що підвищення якості є основою підвищення ефективності економіки країни, оскільки дає змогу повніше задовольняти потреби споживачів, підвищувати продуктивність суспільної праці, збільшувати прибуток організацій, знижувати матеріаломісткість продукції, економити сировину і паливо та підвищувати конкурентоспроможність продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках [1].

Науково-технічний аспект проблеми розкриває тісний зв'язок між підвищенням якості і зростанням темпів науково-технічного прогресу. З однієї сторони, науково-технічний прогрес визначає можливість підвищення якості, з іншої — він сам досягається шляхом систематичного підвищення якості.

Організаційний аспект проблеми відображає залежність підвищення якості від організації суспільного виробництва в цілому. Ця сторона проблеми вирішується шляхом удосконалення менеджменту організації, в тому числі удосконаленням систем якості, стандартизації, метрологічного забезпечення, маркетингової діяльності тощо.

Втрата властивостей і характеристик призводить до зникнення самого предмету, якому вони належали. Так, наприклад, вода при нагріванні втрачає свої характеристики і перестає бути водою, перетворюючись у пар, що має вже інші, свої властивості та характеристики (якість). Таким чином, якість можна розглядати як сукупність властивостей і характеристик продукції, рівень або варіант яких формується постачальниками при її створенні з метою задоволення обумовлених або передбачуваних потреб [3].

Якість є дуже широким і узагальненим поняттям. До числа найбільш розповсюджених критеріїв, що характеризують комплексне поняття якості, відносяться:

- технічні параметри, що включають такі фізико-хімічні поняття, як точність, швидкість, продуктивність, маса, міцність, запах, смак, вміст білків, вітамінів тощо;
- експлуатаційні властивості — зношуваність, простота експлуатації, безаварійність, ремонтопридатність, простота обслуговування тощо;
- довговічність, на яку впливає фізичний і моральний знос. Технічні, виробничі, експлуатаційні та економічні параметри виробу істотно залежать від тривалості та доцільності його використання. Тому довговічність вважається важливою стороною якості виробу;
- надійність, яка забезпечується в процесі виготовлення виробу наперед, у той час як при контролі якості визначається її рівень вже після виготовлення продукції. Надійність виробу розглядається як імовірність його безаварійної роботи протягом визначеного терміну часу в даних умовах;
- безпека, значення якої відчутне при порівнянні з протилежним явищем травматизмом та його наслідками, збитками; психологічні

властивості, до яких відносяться ставлення замовника до виробу, його позитивних традиційних властивостей, товарного знаку даного виробу, його популярності;

– гігієнічні та ергономічні показники, які відображають такі властивості виробу, як інтенсивність шуму, вібрація, виділення шкідливих речовин, відповідність виробу анатомічним і фізіологічним особливостям людського організму.

При оцінці якості виробів, що використовуються як засоби праці у виробництві, їх ергономічні характеристики є одними з найважливіших критеріїв. Аналогічно для виробів виробничого призначення, як і для товарів широкого вжитку, естетичні критерії якості (зовнішній вигляд, дизайн, відповідність кольору та форми) також важливі. Наприклад, доведено, що колірне та загальне естетичне оформлення виробничого середовища працюючих призводить до росту продуктивності праці на 12–15%, кількість браку скорочується на 25–35%, травматизм — на 20% .

Непрямо відображає якість виробу сервіс послуг торгового та експлуатаційного характеру. Низький рівень сервісу відносно багатьох вітчизняних експлуатованих виробів означає непряме зниження їхньої вартості. В результаті частина вітчизняних виробів не користується попитом або реалізується за низькими цінами.

Сучасні умови господарювання вимагають від кожного підприємства запровадження і дотримання належного (дійового) комплексного механізму управління якістю продукції. Визначальними елементами цього специфічного менеджменту, що справляє найбільш істотний вплив на процес виробництва і постачання на ринок конкурентоспроможної продукції, є:

– стандартизація і сертифікація виробів;
– стандартизація і сертифікація внутрішніх систем якості;
– державний нагляд за додержанням стандартів, норм і правил та відповідальності за їх порушення;
– внутрішньовиробничий технічний контроль якості [2].

Проблема забезпечення якості є комплексною і вирішувати її традиційними методами, тобто лише шляхом контролю якості готової продукції, практично не можливо. Повинен бути комплексний, системний підхід, реалізація якого можлива лише в рамках системи управління якістю.

Література

1. Системне управління якістю: Навч. посіб. / В. О. Мозолюк; Нац. у-т кораблебудування ім. Адмірала Макарова. — Миколаїв, 2005. — 103 с.

2. Фомичев С. К. Основы управления качеством: учеб. пособ. / С. К. Фомичев, А. А. Старостина, Н. И. Скрябина. — К.: МАУП, 2000. — 196 с.

3. Heizer J. Principles of operations management / J. Heizer, B. Ren-der. — 4lh edition. — New Jersey: Prentice Hall, 2001. — 716 p.

Дєгтяр О.А.
доктор наук з державного управління, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова, м. Харків, Україна
Вавренюк С.А.
кандидат наук з державного управління, майор служби цивільного захисту, начальник курсу факультету цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, м. Харків, Україна

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЮ ТА ЕФЕКТИВНІСТЮ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Вимірювання результативності за своєю суттю — різновидність управлінського контролю. На практиці результативність функціонування виробничої системи оцінюють за допомогою семи показників: дієвості, економічності, якості, прибутковості (рентабельності), продуктивності, якості трудового життя і впровадження нововведень.

Дієвість — це ступінь досягнення системою поставлених перед нею цілей, ступінь завершення «потрібної» роботи.

Для оцінювання ступеня дієвості виділяють показники:

– якість: чи робимо ми «потрібні» речі відповідно до наперед визначених вимог?
– кількість: чи робимо ми всі потрібні речі?
– своєчасність: чи робимо ми потрібні речі своєчасно?

Для того, щоб виміряти дієвість, необхідно передусім порівняти те, що планували зробити, з тим, чого фактично досягли. Дієвість стосується продукції або досягнення мети. Вона є одним із показників результативності виробничої системи, тому що фіксує увагу на обсязі випуску продукції [1].

Сам процес управління продуктивністю видасться доволі простим, хоч і потребує ретельного обмірковування і аналізу. Це передовсім розроблення моделі процесу управління продуктивністю для конкретної виробничої системи.

Управління операційною системою за критерієм продуктивності — це процес, який передбачає стратегічне, тактичне й оперативне планування і постійний контроль за реалізацією прийнятих оптимальних рішень відповідно до конкретної ситуації. Для досягнення стабільної високої продуктивності менеджери підприємства повинні постійно розробляти та впроваджувати плани її підвищення. Не маючи конкретних цілей

щодо продуктивності, неможливо визначити, чи досягнута продуктивність є високою або низькою. Цілі слугують орієнтирами при вирішенні питання про те, яка праця підвищує загальну продуктивність, а яка заважає її зростанню. Це допомагає працівникам підприємства координувати свої зусилля, що є одним з важливих факторів забезпечення відповідного рівня продуктивності виробництва. Стратегічне планування повинно передбачати систематичний аналіз ринку, конкурентів і пропускної здатності виробничої системи. Перспективні довгострокові стратегічні плани необхідно постійно підкріплювати короткостроковими (тактичними і оперативними) планами, цілями виробничих підрозділів, правилами та нормами Формалізоване планування продуктивності має простежуватися у всьому процесі оперативного управління виробництвом [2].

Плани розвитку продуктивності одночасно є основою для контролю за нею. Об'єктивна оцінка продуктивності (функція процесу контролю) необхідна для того, щоб можна було переконатися в досягненні поставленої мети і створити справедливу основу для винагороди людей за підвищення продуктивності діяльності. Отже, сутність процесу управління продуктивністю полягає в тому, щоб спонукати до планування продуктивності й забезпечення заходів щодо управління нею за допомогою системи вимірювання продуктивності.

Система вимірювання продуктивності на підприємстві має вказати керівництву, коли виникає необхідність у плануванні і на якому рівні треба втрутитися. Вона повинна надати інформацію, яка б доповнювала інші системи вимірювання результативності виробничої діяльності. Ця система має вказати, коли й куди необхідно спрямувати зусилля, оскільки сама система не може приймати рішень і недостатня для того, щоб зросла продуктивність [3].

Процес управління продуктивністю операційної системи складається з таких складових:

- вимірювання та оцінювання продуктивності;
- планування контролю і підвищення продуктивності на основі інформації, яку отримують в процесі вимірювання та оцінювання;
- здійснення заходів контролю та підвищення продуктивності;
- вимірювання та оцінювання впливу цих заходів.

Управління продуктивністю як частка ширшого процесу управління передбачає планування, організацію, керівництво, контроль і регулювання, основою яких є співвідношення кількості продукції, випущеної системою, і витрат на цю продукцію. Воно нерозривно пов'язане з управлінням якістю (процесом забезпечення якості); плануванням виробництва (процесом, який визначає, що має бути зроблено для підвищення ефективності); вимірюванням затрат праці та складанням кошторису витрат (процесом оцінювання економічності); бухгалтерським обліком

і фінансовим контролем (процесом оцінювання прибутковості); управлінням кадрами.

В умовах ринкової економіки головним завданням управління продуктивністю є забезпечення здатності підприємства до виживання, пристосування до ринкових змін і використання нових можливостей. Ці завдання стоять не тільки перед менеджерами з управління продуктивністю, а й перед усіма іншими менеджерами підприємства. Водночас продуктивність є джерелом всіх економічних результатів, ознакою ж результативності виробництва слугує його продуктивність. Важливим є те, що результативність виробництва не впливає на продуктивність, а навпаки, оскільки результат здебільшого проявляється у зовнішньому середовищі, у споживача під час експлуатації виробу, а продуктивність характеризує внутрішній процес виробництва.

Підприємство здатне досягти зростання продуктивності, реалізуючи різні стратегічні підходи. Так, можна збільшити обсяг виробництва без зростання кількості ресурсів. Іншим шляхом зростання продуктивності є скорочення кількості ресурсів при стабільності обсягів послуг. Крім того, продуктивність збільшується за умови випереджальних темпів зростання обсягів виробництва порівняно з темпами зростання кількості використаних ресурсів, або навпаки, при скороченні обсягів виробництва більш повільними темпами, ніж скорочення кількості ресурсів. Кожний із шляхів зростання продуктивності залежить від чинників зовнішнього середовища (клієнти, конкуренти, постачальники тощо) та стану мікросередовища підприємства (мета, технологія, персонал тощо). Потенційний клієнт, який має свободу вибору, віддасть перевагу, безумовно, товарам чи послугам більш продуктивного підприємства [4].

На закінчення слід відмітити важливість комунікацій та оперативного прийняття рішень для оперативного управління продуктивністю підприємства. Чітко налагоджена система комунікацій на підприємстві сприяє підвищенню якості управління продуктивністю. Оперативне передавання інформації дає можливість швидко координувати дії окремих осіб і підрозділів. У процесі управління підприємством циркулюють величезні потоки інформації, з яких складно виокремити необхідні дані. Тому важливою складовою управління продуктивністю підприємства є поліпшення продуктивності комунікативних систем. З іншого боку, продуктивність комунікативних систем є наслідком загальної продуктивності підприємства. Ще одним напрямом підвищення продуктивності підприємства є підвищення продуктивності процесу прийняття рішень. Цього можна досягти, використовуючи сучасні інформаційні технології. Релевантна, точна і своєчасна інформація є умовою прийняття якісних управлінських рішень. Забезпечення стабільної продуктивності вимагає участі в цьому процесі керівників усіх рівнів.

Література

1. Василенко В. О. Виробничий (операційний) менеджмент: навч. посіб. / В. О. Василенко, Т. І. Ткаченко. — Вид. 2-ге, виправл. і допов. — К.: Центр навч. л-ри, 2005. — 532 с.
2. Гевко І. Б. Операційний менеджмент: навч. посіб. / І.Б. Гевко. — К.: Кондор, 2005. — 228 с.
3. Гэлловэй Л. Операционный менеджмент. Принципы и практика / Л. Гелловей. — СПб.: Питер, 2002. — 320 с.
4. Микитенко Н. В. Операційний менеджмент. Практикум: навч. посіб. / Н. В. Микитенко. — К.: КНТЕУ, 2009. — 197 с.

Дєгтяр О.А.
доктор наук з державного управління, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова, м. Харків, Україна
Пономарьов П.Ю.
Інженер навчальної науково дослідної лабораторії піротехнічних та спеціальних робіт кафедри піротехнічної то спеціальної підготовки підполковник служби цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, м. Харків, Україна

МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ В УКРАЇНІ

Майже всі організації розробляють великі та складні проекти. Будівельні компанії прокладають швидкісні магістралі, що потребують завершення тисяч дорогих операцій. Державні агентства створюють дорогі комп'ютери з антивірусними і протижучковими пристроями, витрачаючи місяці підготовки для поступового введення у виробничий процес цього нового обладнання. На суднобудівній верфі потрібно здійснити десятки тисяч робіт при будівництві океанського буксира. Нафтоочищувальний комплекс, близький до стану закриття для проведення капітального ремонту, зіштовхується з астрономічними витратами, якщо з яких-небудь причин цей ремонт не можна відкласти чи відмовитися від нього [1].

Майже повсюдно у всіх галузях індустрії стурбовані тим, яким чином управляти такими довгостроковими проектами, щоб виконувати їх найбільш ефективно. Великі, часто одноразові проекти викликають певні труднощі в операційних менеджерів. Ставки дуже високі: значні

кошти можуть бути запущені в справу даремно внаслідок недосконалого планування проектів. Переноси термінів окремих етапів відбуваються в результаті складання неякісних розкладів робіт. З цих причин компанії стають банкрутами, оскільки не в змозі контролювати розвиток проекту.

Таким чином, багато менеджерів займаються управлінням проектами. Така необхідність у межах операційного менеджменту може виникнути, наприклад, при створенні нових потужностей чи технологічних процесів. Управління проектами є основною формою планування та контролю поточної діяльності підприємства. У маркетингу до проектів належить здійснення аналізу попиту, просування нового продукту на ринок, кампанія зі збільшення обсягу продажу тощо [2].

Проект можна визначити як послідовність взаємопов'язаних операцій, спрямованих, як правило, на досягнення конкретного значного результату протягом заданого часу при встановлених ресурсних обмеженнях.

До основних ознак проекту можна віднести: можливість зміни комплексу заходів, неповторність, обмеженість у часі та обмеженість ресурсів.

Можливість зміни комплексу заходів означає, що реалізація проекту завжди пов'язана зі змінами в будь-якій системі і є цілеспрямованим її перетворенням з наявного стану на бажаний, який визначено метою проекту. Під метою проекту розуміють бажаний та обґрунтований результат, що має бути досягнутий у межах певного строку і при заданих умовах реалізації проекту. Формулювання мети проекту передбачає обґрунтування завдання, що потребує:

- визначення результатів діяльності на певний строк;
- кількісної оцінки результатів цієї діяльності;
- доведення, що ці результати можуть бути досягнуті;
- означення умов, за яких ці результати можуть бути досягнуті. Неповторність або специфічність означає, що заходи, які необхідно здійснити для реалізації проекту, мають такий рівень інновацій, комплексності та структурованості, що завдяки ним можна відрізнити один проект від іншого [4].

Обмеженість у часі означає, що будь-який проект має термін початку і термін завершення.

Обмеженість ресурсів означає, що будь-який проект має свій обсяг матеріальних, людських та фінансових ресурсів, які використовуються за встановленим і лімітованим бюджетом.

Основна вимога до всіх проектів — забезпечити їх чітку керованість, управління ними.

Учасниками проекту є юридичні та фізичні особи, які зобов'язані виконати певні дії, передбачені проектом, та інтереси яких будуть задіяні при реалізації проекту. До основних учасників проекту можуть належати:

ініціатор проекту; замовник (власник); інвестор; керівник проекту, команда проекту; генеральний конструктор, проектувальники; генеральний підрядник, субпідрядники; постачальники; юридичні, консалтингові, інжинірингові компанії; органи влади; власник земельної ділянки; населення; покупці кінцевої продукції; конкуренти; інші зацікавлені сторони [5].

Управління проектами полягає у виконанні наступних правил:

1) кожен працівник повинен працювати все краще і краще;

2) керівники проектів для досягнення успіху повинні точно знати методи та засоби реалізації проектів;

3) найкращий спосіб для керівництва проекту стимулювати ефективність полягає в тому, щоб приводити настільки вражаючі позитивні приклади, що інші люди просто не зможуть працювати гірше;

4) успішне управління проектом — найбільш простий спосіб довести людям, які ухвалюють відповідні рішення, що ви гідні підвищення по службі;

5) здібності, необхідні для правильної організації та успішної реалізації проектів стануть в нагоді й при виконанні інших професійних обов'язків;

6) робота над проектом часто «маскується» виразом «робота в команді». Якщо ви в певний момент виявили, що працюєте в групі людей або навіть керуєте ними знайте, що ви, ймовірно, разом з іншими працюєте над реалізацією певного проекту;

7) досить прийняти одно-два неправильних рішення, і ваша репутація постраждає настільки, що потенційні учасники наступних етапів проекту відмовляться від співпраці з вами;

8) за рідкісним виключенням всі ініціатори проектів перекладають відповідальність за недоліки в їх реалізації на погане управління;

9) організації, що знаходяться на перехідному етапі (наприклад, в процесі оновлення виробництва, скорочення обсягів тощо), залежатимуть від проектів та їх керівників при виконанні навіть тих операцій, які раніше виконувалися їх підрозділами;

10) організації, які почали реалізацію нашвидкуруч спланованого проекту з поганим керівництвом, ослабляють себе і піддають небезпеці звільнення своїх працівників, оскільки при цьому вони даремно витрачають свої дорогоцінні ресурси.

Проекти зазвичай розглядаються як самостійний процес, однак на практиці багато проектів можуть повторюватись і просто переноситись в інші умови або на інші види продукції, чим досягається зовсім інший результат. Наприклад, підприємство, що випускає продукцію невеликими партіями (літаки, локомотиви, потужні комп'ютери), може розглядати свою діяльність як роботу над окремими проектами. Поряд

з цим планування проектів може передбачати створення всередині підприємства відповідних проектних організацій для виконання робіт, які виходять за межі звичайного управління операційною системою. Склад виконавців проекту тимчасово призначається для здійснення проекту і доводиться до відома про результати роботи на верхній рівень управління. Керівники проектів отримують можливість користуватися широкою інформацією на підприємстві та контролювати хід виконання проекту [6].

Ефективне управління проектами є більш складним процесом, ніж просте використання сітьових графіків. Воно потребує чіткого розподілу відповідальності за виконання тих або інших робіт, чіткої системи своєчасної подачі звітів про хід проекту та ефективного управління персоналом.

Література

1. Антикризисное управление: учебник / под ред. Э. М. Короткова. — М.: ИНФРА-М, 2002. — 432 с.

2. Афанасьєв М. В. Основи менеджменту: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / М. В. Афанасьєв, Л. Г. Шемаєва, В. С. Верлока; за редакцією проф. М. В. Афанасьєва. — Х.: ВД «ІНЖЕК», 2003. — 484 с.

3. Економічний аналіз: навчальний посібник / Є. П. Кожанова, І. П. Отенко, Т. М. Сєрікова та ін. — 3-тє вид., доправ. і доп. — Х.: ВД «ІНЖЕК», 2009. — 344 с.

4. Економіка підприємства: підручник / за заг. ред. С. Ф. Покро-пивного. — Вид. 2-ге, перероб. та доп. — К.: КНЕУ, 2001. — 528 с.

5. Иванов И. Н. Менеджмент корпорации: учебник / И. Н. Иванов. — М.: ИНФРА-М, 2004. — 368 с.

6. Мазур И. И. Реструктуризация предприятий и компаний: учебн. пособ. для вузов / И. И. Мазур, В. Д. Шапиро; под общ. ред. И. И. Мазура. — М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2001. — 456 с.

Лісун Я.В.
к.е.н., доцент
Київський національний університет
технологій та дизайну
м. Київ, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА

В умовах глобалізації пріоритетне значення набуває соціальний діалог між сторонами соціального партнерства, що обумовлено необхідністю вирішення багатьох існуючих соціально-економічних та фінансових проблем, забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку держави і вітчизняних підприємств, а також підвищення якості життя населення.

Питання соціального діалогу розглядаються науковцями М. Вебером, Д. Белом, М. Баглаєм, К. Поппером. Соціальне партнерство як складову державної соціальної політики аналізують Д. Гелбрейт, В. Жуков і В. Скуратівський, О. Палій, Н. Гриценко.

Про рівень уваги науковців до вивчення механізмів взаємодії різних суб'єктів у процесі соціального партнерства свідчать публікації н. Балабанової, К. Бондарчук, Ф. Гайдуліної, Л. Гордона, Б. Ільченко, А. Колота, В. Корженка, Т. Ляшенко, Д. Неліпи, Н. Нижник, С. Дубенко, Л. Пашко, О. Поплавської. [1–3]

Соціальне партнерство має важливе суспільне призначення, яке виражається через функціонування певних інституцій, реалізацію гуманістичних ідей і принципів регулювання фінансових відносин, розробку, обговорення, прийняття і реалізацію конкретних взаємовигідних рішень. Загалом поняття «соціальне партнерство» розуміють як систему колективних відносин між найманими працівниками, роботодавцями, державою, яка забезпечує реалізацію їх соціально-економічних прав та інтересів.

Соціальне партнерство визначають як метод узгодження інтересів найманих працівників і роботодавців, яке здійснюється за посередницької ролі держави. Соціальне партнерство представляє собою механізм цивілізованого вирішення та запобігання трудових, соціально-економічних, екологічних та інших конфліктів, усунення суперечностей між інтересами робітників і власників, який ґрунтується на принципах рівноправності, довіри, соціальної справедливості, взаємної відповідальності сторін. Інструментом вирішення конфліктів є процес укладання суспільного договору (угоди) між державою, профспілками і роботодавцями відповідно до чинного законодавства та шляхом визначення напрямів його вдосконалення на ґрунті соціального діалогу.

Сутність соціального партнерства розкривається через його функції.

– узгодження соціальних інтересів з урахуванням їх відмінностей та суперечностей;
– реалізації соціальної політики, що забезпечує участь усіх соціальних суб'єктів в організаційно-управлінській діяльності [1].

Соціальне партнерство може забезпечити взаємодію соціальних суб'єктів у будь-якій сфері — економічній, політичній, культурній та ін.

Держава в соціальному партнерстві існує в декількох ролях: власника, законодавця, посередника, працедавця. Головними функціями держави в системі соціального партнерства є: законодавча, нормотворча, організаційна, прогностична, контрольна та судова.

Соціальне партнерство вибудовується на основі так званого трипартизму (лат. *tres* — три і *partis* — частина, галузь, відділ). Тобто трудові відносини регулюються умовами тристороннього співробітництва держави, працівників і роботодавців. При цьому укладання кожного індивідуального трудового договору перебуває під впливом держави, організацій роботодавців і організацій працівників (професійних спілок). Працівник, укладаючи індивідуальний трудовий договір, користується підтримкою держави і профспілки, роботодавців — держави та організації роботодавців.

У зв'язку з цим між сторонами соціального партнерства визначені основні пріоритетні напрямки їх взаємодії, які передбачають також і необхідність фінансового регулювання або забезпечення таких відносин:

1) з приводу сприяння розвитку вітчизняного виробництва;

2) у сфері оплати праці;

3) у напрямку охорони праці, забезпечення умов праці та відпочинку, охорони навколишнього природного середовища;

4) у напрямку соціального захисту працівників і задоволення духовних потреб населення;

5) щодо реалізації соціального діалогу.

Достатній рівень розвитку соціального партнерства характеризується:

– збалансованістю доходів різних соціальних груп;;
– соціальною й політичною активністю громадян;
– розвиненістю інститутів громадянського суспільства, що дозволяють забезпечувати реалізацію цієї активності в різних формах [2].

Активний процес взаємодії та взаємовпливу соціальних партнерів вимагає поєднання ними у своїх діях як економічних, так і політичних засобів. Усі суб'єкти соціального партнерства об'єктивно зацікавлені в припиненні спаду виробництва й у наступному динамічному розвитку економіки, тому що це — єдина матеріальна основа зростання доходів.

Як показує світовий досвід, для утвердження дієвої системи соціального партнерства необхідним є встановлення механізму економічної демократії, що передбачає наявність чітких процедур розподілу дохо-

дів у суспільстві; участі найманих робітників у власності підприємства, в його управлінні.

Стримуючим фактором для налагодження партнерських відносин є зростання відкритого й прихованого безробіття, що також підсилює соціальну напругу в суспільстві.

Умовою ефективного функціонування системи соціального партнерства є: розвиток економіки та проведення державою активної соціальної політики в інтересах більшості населення; розвиток інститутів громадянського суспільства, що забезпечують представництво інтересів різних соціальних груп; забезпечення авторитету організації робітників (профспілок) у суспільстві. Отже, розвиток економіки України в умовах глобалізації потребує наявності чітких механізмів реалізації системи соціального партнерства та підвищення її ефективності.

Література

1. Балабанова Н. В. Соціальний діалог. Соціальне партнерство. Соціальна держава / Н. В. Балабанова, В. І. Жуков, В. Є. Пилипенко // Акад. праці та соц. відносин. — К., 2002. — 189 с.

2. Бондарчук К. Особливості розвитку соціально-трудових відносин в Україні [Текст] / К. Бондарчук // Україна: аспекти праці: Наук.екон. та суспільнополіт. журнал / НДІ праці та зайнятості населення Мінпраці та НАН України, фірма «Праця». — 2012. — № 4. — С. 26–32.

3. Катихін, Є. О. Соціальний аудит в Украні: історичні тенденції, сучасний стан, виклики та необхідність розвитку [Текст] / Є. О. Катихін // Статистика України. — 2011. — № 1. — С. 77–81.

Секція 14.
ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА

Золотницька Ю. В.
к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту
Житомирський національний агроекологічний університет
м. Житомир, Україна

НЕПРЯМЕ ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ ЗА ТРАНСПОРТНО-ЕКСПЕДИТОРСЬКИМИ ПОСЛУГАМИ

Зручне геостратегічне розташування України між Європою та Центральною Азією дозволяє мати потенційно високий транзитний коефіцієнт. Проте в умовах недостатньої розвиненості транспортної і логістичної інфраструктури продуктивність і ефективність транспортного комплексу країни знижується. На сьогодні до основних проблем транспортної галузі України можна віднести відносну закритість ринку транспортних послуг, його високу тінізацію, відсутність дієвих інструментів залучення приватного капіталу тощо. Все це відбувається на тлі недосконалої та нестабільної законодавчої бази, в тому числі податкової.

Оподаткування є значним важелем впливу держави на розвиток будь-якої галузі, зокрема транспортної. З прийняттям Податкового Кодексу України [7] відбувся ряд змін стосовно принципів нарахування податків та подання податкової звітності, що має безпосередній вплив на діяльність транспортних підприємств.

Роль фіскальної та стимулюючої функцій податкової політики транспортного комплексу України досліджували українські вчені: В. Л. Андрущенко, О. Д. Василик, П. В. Мельник, А. М. Соколовська, В. М. Суторміна, В. М. Федосов, Л. М. Шаблиста, Ф. О. Ярошенко та інші. Проблеми транспортної політики України у залізничній та автомобільній галузях та перспективи розвитку даних підприємств досліджували М. Н. Бідняк, В. В. Біліченко, О. П. Левченко, Н. М. Левчук, Л. Г. Харсун, В. Г. Шинкаренко та інші. Проте останні законодавчі податкові нововведення потребують додаткових досліджень з метою визначення їх впливу на діяльність транспортних підприємств.

Відносини в галузі транспортно-експедиторської діяльності регулюються Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України,

низкою Законів України [1–5], транспортними кодексами, статутами, а також іншими нормативно-правовими актами, що видаються відповідно до них.

Транспортно-експедиторська діяльність — підприємницька діяльність із надання транспортно-експедиторських послуг з організації та забезпечення перевезень експортних, імпортних, транзитних або інших вантажів. Зазначена діяльність здійснюється суб'єктами господарювання різних форм власності, які для виконання доручень клієнтів чи відповідно до технологій роботи можуть мати: склади, різні види транспортних засобів, контейнери, виробничі приміщення тощо. Експедитори для виконання доручень клієнтів можуть укладати договори з перевізниками, портами, авіапідприємствами, судноплавними компаніями тощо, які є резидентами або нерезидентами України [5].

Транспортно-експедиторську діяльність можуть здійснювати як спеціалізовані підприємства (організації), так і інші суб'єкти господарювання.

Об'єктом оподаткування ПДВ є постачання послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України та операції постачання послуг з міжнародних перевезень пасажирів і багажу та вантажів залізничним, автомобільним, морським і річковим та авіаційним транспортом [п. 185.1, 7].

Визнання податкових зобов'язань з ПДВ здійснюється за першою подією: зарахування коштів від замовника на банківський рахунок платника податку, або отримання відповідних видаткових документів (в т.ч. митної декларації) або акту виконаних робіт.

Базою оподаткування операцій з постачання транспортно-експедиторських послуг є їх договірна вартість, яка є не нижчою звичайної ціни, з урахуванням загальнодержавних податків та зборів.

Згідно з пп. «а» пп. 195.1.3 ПКУ міжнародні перевезення пасажирів і багажу та вантажів залізничним, автомобільним, морським і річковим та авіаційним транспортом підлягають оподаткуванню за нульовою ставкою. При цьому міжнародним перевезенням вважається перевезення, що здійснюється за єдиним міжнародним перевізним документом [7]. Положення ПКУ не містять визначення поняття «єдиний міжнародний перевізний документ».

Разом з тим, відповідно до ст. 9 Закону № 1955 факт надання послуги експедитора при перевезенні підтверджується єдиним транспортним документом або комплектом документів (залізничних, автомобільних, авіаційних накладних, коносаментів тощо), які відображають шлях прямування вантажу від пункту його відправлення до пункту його призначення.

Такими документами можуть бути:

– авіаційна вантажна накладна (AirWaybill);
– міжнародна автомобільна накладна (CMR);
– накладна СМГС (накладна УМВС);
– коносамент (BillofLading);

– накладна ЦІМ (CIM);
– вантажна відомість (CargoManifest);
– інші документи, визначені законами України.

Тобто, під єдиним міжнародним перевізним документом маються на увазі документи, складені мовою міжнародного спілкування залежно від обраного виду транспорту.

Транспортно-експедиційна послуга — робота, безпосередньо пов'язана з організацією та забезпеченням перевезень експортних, імпортних, транзитних або інших вантажів за договором транспортного експедирування. Отже, сфера діяльності транспортних агентів включає такі види перевезень, як *експорт* з України, *імпорт* в Україну, *транзит* територією України та територією інших держав, *внутрішні перевезення* територією України [5].

Згідно з КВЕД, транспортно-експедиційні послуги (код 63.4) розглядаються як допоміжні транспортним послугам. Економічні та правові основи діяльності у сфері ЗЕД, у т.ч. й у сфері транспортно-експедиційної діяльності, в Україні регламентовані Законом «Про зовнішньоекономічну діяльність» [2]. Експедитори надають клієнтам різнопланові послуги, до яких, зокрема, належать і роботи з ведення обліку вантажів, оформлення товарно-транспортної документації та її розсилання за призначенням.

Під об'єкт обкладення ПДВ підпадають тільки ті послуги, місце постачання яких розташоване на митній території України. Причому для транспортно-експедиторських послуг визначено, що місце постачання таких послуг визначається за місцем, у якому отримувач послуг зареєстрований як суб'єкт господарювання (або, в разі відсутності такого місця, — за місцем постійного чи переважного його проживання), тобто за місце знаходженням отримувача.

Отже, якщо транспортно-експедиторські послуги надаються замовнику-резиденту, то такі послуги підлягають обкладенню ПДВ на загальних підставах за основною ставкою 20% (незалежно від того, резидентом чи нерезидентом такі послуги надаються). І тільки у протилежному випадку (коли подібні послуги поставляються замовнику-нерезиденту) транспортно-експедиторські послуги не підпадають під об'єкт обкладення ПДВ.

У разі отримання від нерезидента послуги постачання замовник-резидент повинен враховувати правила ст. 208 ПКУ. А саме, виписати за такими послугами податкову накладну в одному примірнику, включивши суму нарахованого ПДВ до складу своїх податкових зобов'язань. При цьому базою оподаткування є договірна (контрактна) вартість послуг, що перераховується в національну валюту за курсом НБУ на день виникнення податкових зобов'язань (тобто на дату першої з подій, що відбулися) [7].

У наступному звітному періоді на підставі цієї ж податкової накладної замовник-резидент (платник ПДВ) має право суму такого ПДВ включити до податкового кредиту (*пп. 198.2, 201.12, 208.2 ПКУ*).

З урахуванням цих обставин отримані від нерезидента транспортно-експедиторські послуги потрібно відобразити й у декларації з ПДВ.

Нарахувати ПДВ із транспортно-експедиторських послуг нерезидента зобов'язаний і їх отримувач — неплатник ПДВ[п. 208.4, 6]. Однак податкову накладну отримувач — неплатник ПДВ не виписує. Проте, будучи прирівняним до платника податку (*п. 180.2 ПКУ*), замовник повинен відзвітувати про нарахування ПДВ із послуг, отриманих від нерезидента.

Вважаємо, що даний підхід суперечить п. 208.4 ПКУ та створює додаткові труднощі та непорозуміння серед бухгалтерів-практиків. До того ж отримувач — неплатник ПДВ — зобов'язаний подати Розрахунок податкових зобов'язань з ПДВ на суму послуг, поставленим нерезидентам, у тому числі їх постійними представництвами, не зареєстрованими платниками податків, на митній території України[6]. У даному Розрахунку слід відобразити суму ПДВ-зобов'язань, нарахованих з послуг нерезидента. Також ці вимоги стосуються не лише неплатників ПДВ — юридичних осіб, які отримують нерезидентські послуги, але також і неплатників ПДВ — підприємців.

Отже, як бачимо, в процесі оподаткування транспортно-експедиторських послуг чинне податкове законодавство не забезпечує принцип простоти ведення бухгалтерського податкового обліку та створює додаткові прецеденти для обкладення штрафними санкціями.

Література

1. Закон України «Про автомобільний транспорт» від 05.04.2001 р. № 2344-III: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2344-14

2. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 р. № 959-XII: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/959-12

3. Закон України «Про транзит вантажів» від 20.10.1999 р. № 1172-XIV: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1172-14

4. Закон України «Про транспорт» від 10.11.1994 р. № 232/94-ВР: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/232/94-%D0%B2%D1%80

5. Закон України «Про транспортно-експедиторську діяльність» від 01.07.2004 р. № 1955-IV: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua

6. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження форм та Порядку заповнення і подання податкової звітності з податку на додану вартість» № 21 від 28.01.2016 р.: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0159-16

7. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgibin/laws/main.cgi?nreg=2755-17

Лукановська І.Р.
к.е.н., ст. викладач кафедри обліку
в державному секторі економіки та сфері послуг
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна

ПОДАТКОВІ ЗМІНИ 2016: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Удосконалення податкової системи України в умовах фінансової кризи та зовнішньої агресії звичайно є необхідним. Проте, незважаючи на значні кроки в цьому напрямку, підвищення рівня розвитку суспільних відносин у сфері оподаткування, а також оптимізація податкового регулювання відбуваються досить повільно.

Податкове реформування являє собою складний процес, що пов'язаний із збільшенням надходжень до усіх рівнів бюджетів, зменшенням масштабів тіньової економіки, зростанням конкурентоспроможності підприємств та створення стимулів для їх розвитку.

Нагадаємо, що особливістю податкової реформи 2015 року було прийняття Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28 грудня 2014 року № 71-VIII. Як відомо, згідно із цим законом, зменшилась кількість податків з 22 до 9 та відбувся їх поділ на:

- загальнодержавні податки (податок на прибуток підприємств; податок на доходи фізичних осіб; податок на додану вартість; акцизний податок; екологічний податок; рентна плата; мито);
- місцеві податки і збори (податок на нерухоме майно; транспортний податок; єдиний податок; збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір).

1 січня 2016 року набув чинності Закон України від 24 грудня 2015р. № 909-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» [1], яким внесено основні зміни до Податкового кодексу. В загальному структура податків не змінилася, проте ставки та нарахування зазнали значних змін (табл. 1).

Таблиця 1

Зміни, передбачені податковим законодавством

Назва податку	2015 рік	2016 рік
ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ	Базова ставка 18%	Базова ставка 18%
		Скасовано щомісячні авансові внески з податку на прибуток підприємств. Для підприємств, у яких річний дохід перевищує 20 млн грн, встановлено квартальний звітний період з податку на прибуток.
ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ	Ставки: 20% 0% (експорт) 7% (фармацевтична продукція)	Ставки: 20% 0% (експорт) 7% (фармацевтична продукція)
	Спеціальний режим для сільськогосподарських компаній. Відповідно до спецрежиму, нарахована сума ПДВ не підлягає сплаті до бюджету та залишається на спецрахунках, тобто в розпорядженні підприємства	Змінено перерозподіл сум ПДВ для аграріїв: – за операціями із зерновими і технічними культурами — 85% до держбюджету, 15% на спецрахунки; – за операціями з продукцією тваринництва — 20% до держбюджету, 80% на спецрахунки; – за іншими операціями з сільськогосподарськими товарами/послугами — 50х50%.
		Відновлено право на відшкодування ПДВ для всіх експортерів зернових і технічних культур
		Передбачено формування двох реєстрів на відшкодування ПДВ: для платників, що відповідають критеріям, визначеним для автоматичного відшкодування сум податку; для решти платників

	2015 рік	2016 рік
ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	Ставки: – 0% — для 0,5 розміру мінімальних місячних заробітних плат (609грн); надається для заробітних плат не вище 1710 грн; – 15% — до 10-ти розмірів мінімальної заробітної плати (12180 грн); – 20% — на суму перевищення 10-ти розмірів мінімальних місячних заробітних плат	Ставки: – 0% — для 0,5 розміру мінімальних місячних заробітних плат (689 грн); надається для заробітних плат не вище 1930 грн; – 18% — до розміру заробітної плати без обмеження
	Розмір податкової соціальної пільги становить 50% мінімальної зарплати (609 грн)	Розмір податкової соціальної пільги становить 50% мінімальної зарплати (у 2016 році — 689 грн).
	Доходи, відмінні від заробітної плати та інвестиційного доходу — 20%	Доходи, відмінні від заробітної плати, дивіденди від неплатників податку на прибуток — 18%
	Оподаткування пенсій — 15% від перевищення рівня 3-х мінімальних місячних заробітних плат (1218 грн х 3 = 3654 грн)	Оподаткування пенсій — 15% від перевищення рівня 3-х мінімальних місячних заробітних плат (1378 грн х 3 = 4134 грн)
	Інший дохід: 5% — дивіденди; 20% — інший інвестиційний дохід	Інший дохід: 5% — дивіденди від платників податку на прибуток; 18% — інші пасивні доходи, у т.ч. проценти за депозитами
ЄДИНИЙ СОЦІАЛЬНИЙ ВНЕСОК (ЄСВ)	Ставки: велика кількість диференційованих ставок залежно від класу професійного ризику виробництва (в середньому 40%); 3,6% — з найманих працівників	Ставки: 22% скасовано утримання єдиного соціального внеску (ЄСВ) з найманих працівників

Джерело: складено автором на основі даних [1; 2]

Як видно з табл. 1, внесено низку змін щодо ставок, бази оподаткування та нарахування практично кожного із видів загальнодержавних чи місцевих податків. Зокрема, це встановлення практично єдиної ставки ПДФО – 18%, скасування ЄСВ у розмірі 3,6%, відновлення права на відшкодування ПДВ для всіх експортерів зернових і технічних культур та багато інших змін. Запроваджено нові ставки акцизного податку на переважну більшість підакцизних товарів. Акциз на спирт, алкогольні напої (крім натурального вина) підвищено на 50%, на пиво та ігристе вино – 100%. Акциз для тютюнових виробів зріс на 40%, на паливо – 13%. Передбачено запровадження системи електронного адміністрування акцизного податку при реалізації пального (складання в електронній формі акцизних накладних та їх реєстрація в Єдиному реєстрі акцизних накладних). З 1 березня 2016 р. діятиме перехідний період для такого нововведення, з 1 квітня цього року система функціонуватиме у штатному режимі. [4]

Оцінка змін в оподаткуванні минулого року мала місце в багатьох публікаціях та засобах масової інформації. Як бачимо, податкова система України є неефективною та посідаю одне з перших місць за кількістю корумпованих схем щодо ухилення від сплати податків. Зниження багатьох ставок податків, що спостерігається у 2016 році, навряд чи дозволить істотно зменшити рівень тіньової економіки та ухилення від сплати податків.

Література

1. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» від 24.12.2015р. № 909-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/909-19

2. Ключові зміни до ПКУ із 2016 року: версія податкового комітету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://interbuh.com.ua/ua/documents/onenews/87238

3. Поправки в Налоговый кодекс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://forbes.ua/business/1408257-po-bolevym-tochkam-kak-prinimalis-popravki-v-nalogovyj-kodeks

4. Фахівці роз'яснили податкові новації 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zik.ua/news/2016/01/13/fahivtsi_ rozyasnyly_podatkovi_novatsii_2016_roku_662223

Секція 15.
ПРОБЛЕМИ МАКРОЕКОНОМІКИ

Шевченко І.Ю.
к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
м. Харків, Україна

АНАЛІЗ КОНЦЕПЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ЦІЛЬОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ЛЕГКОВОГО АВТОМОБІЛЕБУДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Автомобілебудування є провідною підгалуззю машинобудування в Україні.

За актуальними даними Державної служби статистики України, у період з січня по грудень 2014 року обсяг реалізованих транспортних засобів становив 11,77% обсягу реалізованої продукції вітчизняного машинобудування та 0,93% обсягу реалізованої промислової продукції в Україні [1]. За період з січня по серпень 2015 року обсяг реалізованих транспортних засобів склав вже 35,54% обсягу реалізованої продукції вітчизняного машинобудування та 2,30% обсягу реалізованої промислової продукції в Україні, що є значним зростанням [2].

При цьому традиційно в середньому 83% усього обсягу виготовленої та реалізованої продукції автомобілебудування складають легкові автомобілі [3].

Зазначене в сукупності свідчить про стратегічну важливість забезпечення розвитку саме легкового автомобілебудування України, що обов'язково має отримувати адекватне відображення при здійснення державного регулювання розвитку вітчизняного автомобілебудування органами державної влади в межах повноважень із застосуванням методів державного регулювання на основі нормативно-правової бази.

У системі методів державного регулювання закономірно чільне місце належить програмно-цільовому методу — способу розв'язання державою проблем соціально-економічного розвитку за допомогою розроблення та проведення системи програмних заходів, орієнтованих на цілі, досягнення яких забезпечує вирішення проблем, що виникають, та сприяє підвищенню ефективності державного регулювання [4].

Програмно-цільовий метод використовується в умовах наявності проблемних ситуацій, які не знаходять свого вирішення в інерційному

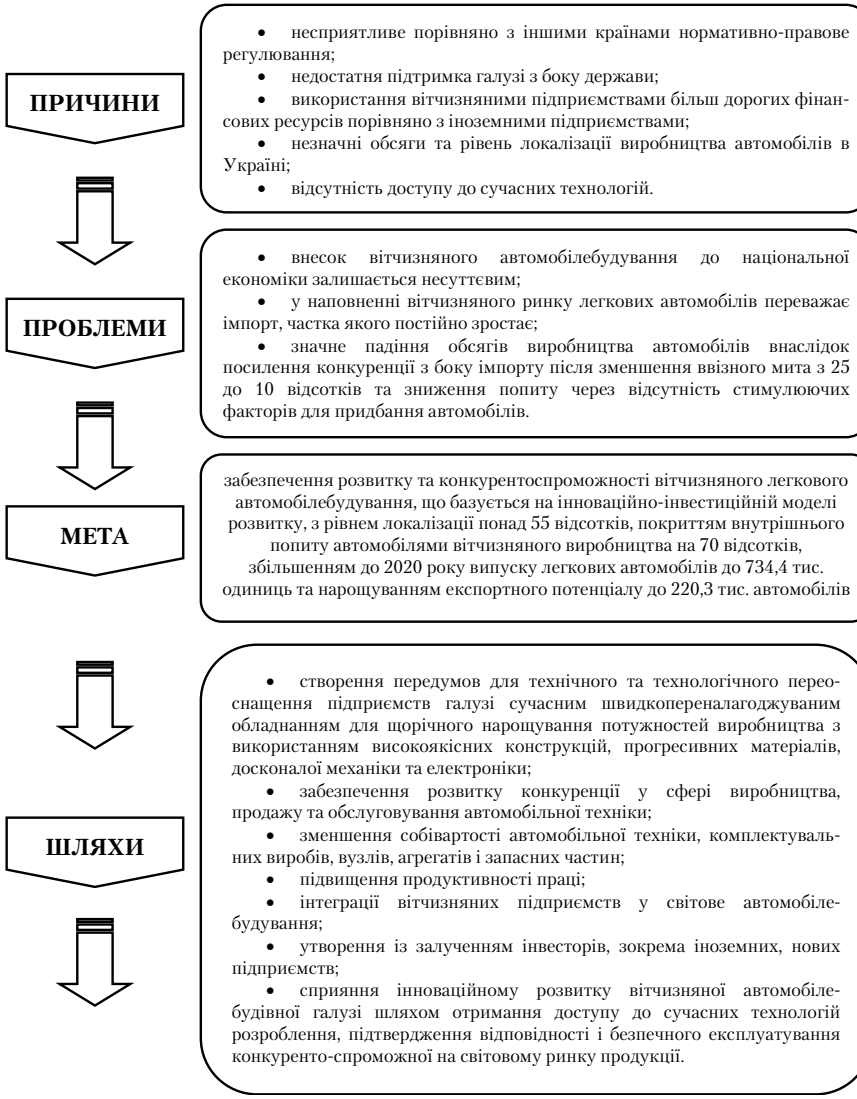

Рисунок 1. Концептуальна модель Державної цільової економічної програми розвитку легкового автомобілебудування на період до 2020 року (початок) (побудовано автором за даними [6])

СПОСОБИ

- проведення ефективної митно-тарифної політики з метою захисту інтересів вітчизняного виробника та створення умов для удосконалення технологій, які застосовуються у виробництві автомобільної техніки;
- поліпшення нормативно-правового регулювання та інвестиційного середовища, всебічне сприяння залученню передових технологій у розвиток автомобілебудівної галузі, стимулювання автовиробників до реінвестування прибутку в розвиток власного виробництва;
- удосконалення системи стандартизації та сертифікації в автомобілебудівній галузі (імплементація міжнародних стандартів (ISO) та європейських норм (EN) у національну систему стандартизації, введення сучасних екологічних стандартів);
- сприяння розвитку лізингу в галузі виробництва і реалізації автомобільної техніки;
- удосконалення нормативно-правових актів з питань утилізації автотранспортних засобів;
- сприяння підготовці висококваліфікованих кадрів для автомобілебудівної галузі;
- стимулювання продажу автомобілів вітчизняного виробництва на внутрішньому ринку протягом перших п'яти років дії Програми;
- створення національного науково-дослідного випробувального центру перспективних технологій автомобільної техніки на базі нотифікованої ООН технічної служби України.

РЕЗУЛЬТАТИ (до 2020 року)

- створення близько 175,8 тис. нових робочих місць, у тому числі 46,8 тис. у виробництві автомобілів та 129 тис. у виробництві комплектувальних виробів;
- зростання обсягів виробництва в Україні легкових автомобілів до 734,4 тис. одиниць;
- відновлення частки легкових автомобілів вітчизняного вироб-ництва в загальному обсязі споживання автомобілів на внутрішньому ринку з 20 відсотків у 2012 році до 57 відсотків за перші п'ять років виконання Програми;
- збільшення податкових надходжень від підприємств легкового автомобілебудування до бюджетів усіх рівнів у розмірі близько 47,7 млрд. гривень до 2020 року;
- розвиток кластерів та індустріальних (промислових) парків, зокрема з виробництва автомобілів і комплектувальних виробів;
- розвиток високотехнологічних виробництв комплектувальних виробів, у тому числі для поставок на експорт;
- впровадження ресурсозберігаючих, екологічно чистих інноваційних технологій;
- зменшення застосування у виробництві токсичних матеріалів та перехід на безвідходні технології;
- підвищення надійності і довговічності продукції;
- удосконалення і розширення сервісної мережі;
- запровадження комплексу заходів щодо утилізації автотранспортних засобів;
- зниження рівня імпортозалежності та вирівнювання торговельного балансу країни.

Рисунок 1. Концептуальна модель Державної цільової економічної програми розвитку легкового автомобілебудування на період до 2020 року (закінчення) (побудовано автором за даними [6])

режимі функціонування об'єкта та спирається на використання логічної схеми «цілі програми — шляхи досягнення програмних цілей — засоби, необхідні для практичної реалізації шляхів» [5].

Вітчизняне автомобілебудування накопило безліч складних, глибоких і системних проблем, комплексність яких актуалізує застосування саме програмно-цільового методу державного регулювання.

На початку 2014 року Кабінетом Міністрів України було прийнято Розпорядження «Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми розвитку легкового автомобілебудування на період до 2020 року» [6], в якому зазначалася стратегічна необхідність забезпечення розвитку легкового автомобілебудування в Україні з огляду на два ключові фактори: 1) значний внесок даної підгалузі вітчизняного машинобудування в формування державного бюджету за рахунок забезпечення високого показника доданої вартості (понад 70%); 2) значний ефект синергізму, що досягається у разі розвитку вітчизняного легкового автомобілебудування, а саме: створення одного робочого місця на підприємствах автомобілебудівної галузі сприяє створенню щонайменше шести робочих місць у суміжних галузях (виробництво металопрокату, пластмас тощо).

Відповідно до вимог написання програмних документів концепція, що аналізується, містить стандартні базові елементи: «мета», «шляхи», «способи» та «результати» реалізації економічної програми.

Наглядно концептуальна модель Державної цільової економічної програми розвитку легкового автомобілебудування на період до 2020 року представлена на рис. 1.

Як зазначалося вище, концептуальна модель, що аналізується, містить базові елементи — «мета», «шляхи та способи» і «результати», проте, як бачимо з рис. 1, у даному нормативно-правовому акті не отримали відображення не менш важливі складові будь-якого програмного документу — «фінансування» (кошти бюджетного та позабюджетного походження, що складають обсяг фінансування програми), «ієрархічна структура» (керівники, виконавці та співвиконавці програми) та «відповідальність» (відповідальність керівників, виконавців та співвиконавців за невиконання або неналежне виконання програми).

Тим самим, результати дослідження вказують на необхідність доопрацювання Концепції Державної цільової економічної програми розвитку легкового автомобілебудування на період до 2020 року.

Література

1. Обсяг реалізованої промислової продукції за видами діяльності за 2014 рік / Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua. — Заголовок з екрану.

2. Обсяг реалізованої промислової продукції за видами діяльності за січень-серпень 2015 року / Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua. — Заголовок з екрану.

3. Шевченко І. Ю. Тенденції та закономірності розвитку ринку продажу автомобілів в Україні / І. Ю. Шевченко // Економічний простір: Збірник наукових праць. — Дніпропетровськ: ПДАБА. — 2014. № 90. — С. 120–127.

4. Шевченко І. Ю. Цільове програмування як ефективний метод державного регулювання розвитку автомобілебудування в Україні / І. Ю. Шевченко // Перспективи розвитку транспортного комплексу: Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Дніпропетровськ, 5–6 листопада 2015 р. / [під наук. ред. Котлубая О. М.]; НАНУ, МОНУ, МІУ та ін. — Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2015. — С. 53–55.

5. Кононенко П. И. Стратегическое программно-целевое управление производственно-хозяйственной системой / П. И. Кононенко. — М.: ИТК «Дашков и К», 2003. — 272 с.

6. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми розвитку легкового автомобілебудування на період до 2020 року» № 25-р від 15 січня 2014 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/25-2014-р. — Заголовок з екрану.

Секція 16.
СТРАТЕГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Вавренюк С.А.
кандидат наук з державного управління,
майор служби цивільного захисту,
начальник курсу факультету цивільного захисту
Національного університету цивільного захисту України,
м. Харків, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Стратегічний менеджмент з огляду на швидкі зміни середовища і, як наслідок, організаційні зміни стає провідною ланкою управління сучасної організації. Стратегія, як своєрідна «дорожня карта», повинна забезпечити ринкову конкурентоспроможність організації. Стратегічні рішення і мають розробити цю «карту». Значення стратегії важливо розуміти всім керівникам, незалежно від рівня ієрархії управління в організації.

У сучасному мінливому середовищі організаціям необхідно проводити фундаментальні оцінювання й робити конкретний вибір, а стратегічний менеджмент допомагає в цьому: оцінює становище організації стосовно її оточення (споживачів, конкурентів, інших суб'єктів), використовує конкретні методи для визначення мети й місця організації на певний майбутній період, а також найбільш оптимальні методи досягнення цієї мети — корпоративну стратегію [1].

Загалом стратегія — це тип принципової поведінки організації у взаємодії із зовнішнім середовищем, а стратегічний менеджмент — розробка й реалізація такого типу принципової поведінки, яка б задовольняла ключові, довготермінові інтереси організації.

Процес стратегічного менеджменту можна подати у вигляді таких основних етапів:

1) формулювання місії організації;
2) визначення стратегічних цілей;
3) формування основної стратегії;
4) формування організації;
5) виконання оперативного плану;
6) контроль за виконанням [2,3].

У місії декларується загальна мета діяльності організації, її призначення і філософія, орієнтація на задоволення певних потреб споживачів.

Визначення стратегічних цілей та основної стратегії має дати відповіді на такі основні питання: де ми перебуваємо, де хочемо бути, яким чином туди потрапити? Відповіді на ці запитання базуються на стратегічному аналізі.

Формування організації передбачає: постановку завдань щодо реалізації стратегії, визначення обов'язків і розподіл владних повноважень усередині організації тощо. Виконання оперативного плану передбачає короткострокове планування, постановку операційних завдань, визначення бюджету і т.д.

Контрольний етап виконує такі функції: стеження за виконанням стратегії, оцінку виконання порівняно з попередньо встановленими стандартами, внесення необхідних коректив в операційне планування [4].

Аналітична діяльність управлінців має фокусуватися на питаннях, пов'язаних із забезпеченням поточної та майбутньої ринкової конкурентоспроможності організації. У цьому сенсі важливо:

– виявляти конкурентні переваги й недоліки організації, а також аналізувати значущість кожного з них в умовах існуючого конкурентного середовища;
– визначати способи реального виявлення (забезпечення) своїх конкурентних переваг у конкретному контексті конкурентної боротьби, а також способи зменшення впливу тих недоліків, які неможливо усунути;
– вирішувати, яким чином розвинути конкурентні переваги організації, наприклад, наскільки вони можуть бути значущими для споживачів у майбутньому;
– приймати рішення про стратегію, адекватну вимогам зовнішнього середовища, інтересам власників і персоналу [5].

Успішне формулювання й виконання стратегій, орієнтованих на дії, залежать від здатності управлінців забезпечити необхідне узгодження інтелектуальних, міжособових і лідерських факторів. Не існує простої формули, яка спрацьовуватиме для будь-якої організації. Але керівники організацій мають уміти приймати адекватні стратегічні рішення.

Стратегічне рішення — це результат аналізу, пошуку, розрахунків, дискусій і роздумів часто досить великої кількості людей, до якої можуть входити власники, представники топ-менеджменту, аналітики, експерти, в тому числі зовнішні. Такі рішення спираються на колективні знання і досвід, що дозволяє не тільки передбачати, а й впливати в потрібному напрямку на хід подій. При цьому дуже важливе вміння дивитися на проблеми творчо, орієнтуватися на знаходження новаторських рішень.

Кожний колектив накладає на стратегічне рішення відбиток свого стилю. Певні особливості створюються також різноманітністю й неповторністю умов функціонування і розвитку конкретних організацій, окремих періодів діяльності. Але існують важливі спільні моменти.

По-перше, рішення виступає як комплексна програма дій на перспективу. Воно має забезпечити ефективне функціонування організації шляхом чіткої координації й дотримання необхідної пропорційності у взаємодії окремих частин, а також зовнішніх зв'язків. Тільки в цьому випадку досягається стійка кооперація і переваги спеціалізації. Стратегічне рішення, звісно, підтримує систему внутрішнього поділу праці та водночас якісно закріплює планомірність, а також інші сфери організаційних відносин.

По-друге, спільна риса стратегічних рішень — їх директивний характер. Чіткий порядок, високий рівень узгодженості в діяльності різних ланок організаційного процесу потребують високої виконавчої дисципліни, своєчасної та точної реалізації прийнятих рішень.

По-третє, стратегічне рішення завжди спрямоване на подолання суперечностей. Здається, там, де розвиток організації відбувається стійко, без великих труднощів, не виникає необхідності в активному втручанні в хід справи. Але умови діяльності постійно змінюються, тому, подолавши одну суперечність, організація зустрічається з іншою, і це закономірно.

Слід зазначити, що у промислово розвинених країнах ідеї стратегічного менеджменту не відразу знайшли свою реалізацію у практиці керування. Багато корпорацій понесли значні збитки, ухвалюючи рішення щодо виходу на ринки без урахування ідей стратегічного менеджменту.

Гарна стратегія є вирішальним чинником в успіху підприємництва. Менеджери вищого рівня (керівники організації) повинні володіти двома життєво необхідними якостями — умінням мислити стратегічно й умінням втілити стратегію найкраще.

Література

1. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф. — М.: Экономика, 1989. — 285 с.

2. Балабанова Л. В. Цінова політика торговельного підприємства в умовах маркетингової орієнтації: монографія / Л. В. Балабанова, О. В. Сардак. — Донецьк: ДонДУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2003. — 149 с.

3. Балабанова Л. В. Маркетинг: конспект лекцій / Л. В. Балабанова, С. І. Коломицева. — Донецьк: ДонДУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2004. — 191 с.

4. Бень Т. Г. Основи цінової політики і ціноутворення в промисловості: навч. посібник / Т. Г. Бень. — Дніпропетровськ: ДМетАУ, 1997. — 151 с.

5. Берет Дж. Маркетинговые коммуникации: интегрированный подход / Дж. Берет, С. Мориарти; под ред. С. Г. Божук. — СПб.: Питер, 2001. — 864 с.

Секція 17.
УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ

Міх О.М.
аспірант
Київський національний університет
технологій та дизайну
м. Київ, Україна

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Перманентні зміни зовнішнього і внутрішнього середовища визначають умови функціонування підприємства.

Ці зміни можуть, з одного боку, активізувати конкурентні переваги та умови для подальшого розвитку, зростання ефективності господарювання, а з другого — спричинювати ризики дестабілізації виробничо-фінансової діяльності, втрати ресурсного потенціалу і позицій на ринку. Своєчасна реалізація переваг і запобігання ризикам вимагає запровадження на підприємствах дієвої системи управління змінами, як важливої складової менеджменту [1–4].

Основним завданням підприємства є отримання прибутку, максимально ефективне використання ресурсів з найменшими затратами. Враховуючи динаміку ринкового середовища, дослідники як в теорії, так і в прикладному аспекті наголошують на необхідності здійснення планових або й постійних змін на підприємстві як основного компонента його розвитку.

За своєю природою зміна, що відбувається на підприємстві, являє собою процес перетворення, оновлення чи формування додаткових складових внутрішнього середовища з набуттям ними нових якостей чи форм, що може супроводжуватися втратою тих якостей і форм, які були притаманні середовищу раніше.

Поняття «управління змінами» доцільно характеризувати з позицій підходів в управлінні [1] (табл. 1).

В менеджменті методологію ситуаційного підходу до управління змінами розглядають як процес, що складається з таких елементів:

1. Розуміння керівництвом процесу управління, особливостей індивідуальної та групової поведінки, системного аналізу, кількісних методів прийняття рішень.

Таблиця 1

Підходи до управління змінами на підприємстві

Підхід	Сутність підходу
Процесний підхід	Управління змінами розглядається як процес, складовими якого є послідовні взаємопов'язані дії. Іншими словами управління змінами — це реалізація відомих управлінських функцій, кожна з яких сама по собі є процесом
Системний підхід	Управління змінами трактується як механізм побудови сукупності елементів (внутрішньо-корпоративних та зовнішніх), кожен з яких впливає на підприємство та безпосереднє управління. Застосування цього підходу потребує бачення перспектив для підприємства загалом та зв'язків його з навколишнім середовищем (вплив середовища на підприємство та навпаки);
Ситуаційний підхід	Підкреслює значення «ситуаційного мислення». Управління змінами розглядається з погляду вибору пріоритетних елементів — складових проекту на певному етапі змін та здійснення першочергового впливу на них.
Поведінковий (біхевіористський) підхід	Управління змінами ґрунтується на єдності працівників у процесі впровадження змін; успішність змін визначається відношенням працівників до цілей змін та засобів їх реалізації, а також формуванням позитивного мікроклімату, що підкріплено вірою працівників у свої сили та здібності.
Контекстний підхід	Управління змінами передбачає аналізування зовнішнього та внутрішнього організаційного контексту підприємства, що визначає можливості та напрями проведення змін на підприємстві
Міждисциплінарний підхід	Визначає управління змінами як багатоаспектне явище, яке вимагає дослідження його з позицій різних наук
Компетентнісний підхід	Наголошує на важливості залучення до управління змінами працівників, що володіють потрібними професійними здібностями та особистими якостями для досягнення визначених цілей і завдань змін
Адаптивний підхід	Розглядає управління змінами з позицій необхідності пристосування підприємства до динаміки зовнішнього середовища

2. Вміння керівництва передбачати позитивні чи негативні наслідки застосування певної управлінської концепції чи методики (щодо конкретної ситуації.

3. Визначення керівництвом факторів, що є найвагомішими в цій ситуації, а також який ефект матиме зміна одного фактора стосовно інших.

4. Вибір найоптимальнішого прийому, що забезпечив би найефективніше досягнення цілей за цих обставин.

З позицій процесного підходу управління змінами — це процес, зумовлений тиском факторів зовнішнього та внутрішнього середовища та включає ініціювання змін: визначення необхідності змін, їх планування, організування (створення команди змін; забезпечення підтримки змін), формування системи мотивування змін, контролювання, регулювання змін та їх завершальне впровадження.

Найбільш впливовими силами внутрішнього походження є: зміни законодавчо-нормативного забезпечення ведення господарської діяльності, глибини та напрямів державного регулювання економіки; посилення конкуренції на ринку та зрушення ринкової кон'юнктури; зміни економічної, політичної, соціальної, демографічної, екологічної ситуації в державі чи регіоні; міжгалузеві деформації; трансформація смаків та уподобань споживачів, а також зміна їх складу, соціального статусу, рівня платоспроможності; стихійні лиха, соціальні катаклізми та інші форс-мажорні обставини тощо.

Внутрішніми чинниками змін на підприємстві є: застарілість технікотехнологічного оснащення виробничих процесів; потреба у впровадженні інновацій; невідповідність прийнятої на підприємстві маркетингової політики вимогам і сподіванням споживачів та кон'юнктурі ринку; застарілість продукції; зниження показників економічної, фінансової, організаційної, соціальної, трудової ефективності; організаційні та управлінські кризи; зміни у системі цінностей та в нормах поведінки членів трудового колективу; невдоволення ефективністю і режимом роботи організації, її сформованим іміджем і положенням в ринковому середовищі з боку працівників, керівників чи власників; незавершеність та незадовільність попередніх перетворень, що здійснювалися в організації.

Як внутрішні, так і зовнішні чинники можуть обумовлювати широкий спектр змін на підприємстві:

- трансформації взаємовідносин із зовнішнім середовищем, що призводить до уточнення основної місії, цілей і завдань діяльності;
- змін маркетингової стратегії, технологій просування товарів на ринку, переорієнтації на іншу цільову аудиторію споживачів, виходу на інші ринки чи ринкові ніші;
- змін ділового іміджу підприємства, його репутації, стосунків з партнерами та контрагентами, престижності основних видів діяльності;
- реструктуризації виробництва, переорієнтації, розширення чи скорочення напрямів діяльності;
- правової реорганізації юридичної особи, а також змін в організаційній структурі та структурі управління;

– змін техніко-технологічного забезпечення реалізації господарської діяльності, впровадження інновацій, модернізації, реконструкції, оновлення;
– поліпшення чи зниження економічної, фінансової, технічної, соціальної ефективності роботи підприємства;
– змін якісних чи кількісних характеристик кадрового складу працівників, керівників і спеціалістів, їх компетентності і професіоналізму, умотивованості, ефективності роботи, взаємовідносин, поведінки та внутрішніх комунікативних зв'язків;
– трансформації організаційної культури, перегляду цінностей, традицій, стилів керівництва і комунікації, неформальних відносин тощо.

Система управління значною мірою залежить від природи походження чинників змін, адже внутрішні чинники відносно керовані з точки зору менеджменту підприємства, тоді як зовнішні практично повністю перебувають поза зоною впливу керівників. Комплексне використання сучасних підходів до управління змінами сприяє ефективному досягненню встановлених цілей підприємства.

Література

1. Воронков Д. К. Інтеграція підходів до управління змінами на підприємстві // «Економіка. Менеджмент. Підприємництво». Збірник наукових праць Східноукраїнського національного університету імені В. Даля. — Видавництво СНУ ім. В. Даля, 2010. — № 22 (II). — С. 152–158.

2. Гусєва О. Ю. Удосконалення методів прийняття рішень у процесі управління стратегічними змінами на підприємстві [Електронний ресурс] / О. Ю. Гусєва // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. Сер.: Економічні науки. — 2013. — № 4. — С. 73–80. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vdnuete_2013_4_10.pdf.

3. Савченко О. Р. Управління змінами в сучасних соціально-економічних системах [Електронний ресурс] / О. Р. Савченко //Актуальні проблеми економіки. — 2012. — № 3. — С. 19–24. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ape_2012_3_4.pdf.

4. Тарасюк Г. М. Управління змінами в системі управління підприємством // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки. — Житомир: ЖДТУ, 2010. — № 2(52). — С. 287–291.

Секція 18.
ФІНАНСИ ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА

Аллахвердян А. В.
доцент кафедри цивільного та господарського права
Донецький юридичний інститут,
м. Кривий Ріг, Україна

ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Оподатковуваний прибуток підприємства є бюджетоутворюючим фактором і його скорочення викликає негативні тенденції при формуванні бюджету. У свою чергу, подорожчання продукції побічно знижує показники платоспроможності кінцевого споживача. З огляду на той факт, що, оплата комунальних послуг має значну питому вагу у видатках населення, зниження показника платоспроможності населення знижує його здатність оплачувати комунальні послуги і є передумовою зростання дебіторської заборгованості за житлово-комунальні послуги і зростання дефіциту оборотних коштів підприємств галузі.

Завданням податкового планування є розробка політики оподаткування житлово-комунальних підприємств (ЖКП) залежно від його економічної діяльності, а також визначення таких податкових відносин з державою, які б давали змогу отримувати додаткові інвестиції.

Закордонний досвід реформування галузі свідчить про те, що в ринкових умовах держава не керує підприємствами та не надає дотаційну допомогу, а створює умови для їх ефективної діяльності. Стимулювання та розвиток функціонування житлово-комунальних підприємств слід проводити згори, використовуючи сучасні підходи в політиці оподаткування. Одним із дієвих інструментів податкової політики є податкове інвестиційне кредитування.

Інвестиційний податковий кредит має цільове призначення, його надання ЖКП доцільно здійснювати переважно під інноваційні програми впровадження енергозберігаючих технологій.

Високий рівень фізичного та морального зносу основних фондів при високій матеріаломісткості виробництва ЖКП, є технологічною причиною неефективного функціонування підприємств житлово-комунальної галузі (ЖКГ) України. Тривалий час на відтворення основних фондів підприємств ЖКГ прямувало недостатньо інвестиційних ресурсів. Слід

зазначити, що відсутність фінансових ресурсів на підприємствах галузі для ремонту та оновлення технологічних мереж і обладнання, яке викликане високим рівнем і подальшим зростанням дебіторської заборгованості та збитковості ЖКП є передумовою подальшого зростання рівня зносу основних фондів і рівня економічно необґрунтованих витрат на виробництво та реалізацію житлово-комунальних послуг. Все це є передумовою існування негативних тенденцій на макро- і мікрорівнях, обмежень в досягненні економічної, соціальної та економічної мети ЖКП.

Впровадження інвестиційного податкового кредиту не вимагає додаткових державних ресурсів, бо в ньому використовується ресурсний потенціал самого підприємства у вигляді частини прибутку, яка повинна відраховуватися до бюджету. Тому введення інвестиційного податкового кредиту заохочуватиме ЖКП в підвищенні ефективності своєї роботи, досягненні беззбиткової діяльності та отриманні прибутку.

Держава, втрачаючи на деякий час певні суми дохідної частини бюджету, у подальшому може розраховувати на збільшення бюджетних надходжень через загальне зростання прибутку й обсягів податку на нього [1, с. 77].

Отже, податкове стимулювання розвитку інвестиційної діяльності підприємств житлово-комунальної сфери, дозволить забезпечити можливість розвитку підприємств галузі шляхом фінансування інноваційних проектів, сприятиме досягненню прибутковості цих підприємств, і визначить напрям подальшого реформування податкової системи України.

Література

1. Пересада А. А., Майорова Т. В. Інвестиційне кредитування: Навч.метод. посібник для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2002. — 272 с.

2. Державна податкова служба України// Електронний ресурс. — Режим доступу: http://minrd.gov.ua/

3. Міністерство з регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України // Електронний ресурс. — Режим доступу: http://www.minregion.gov.ua/

Гончаренко І. Г.
доцент кафедри фінансів
Черкаський державний технологічний університет
м. Черкаси, Україна

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Наявний розвиток страхування в Україні обумовлює необхідність постійного відстеження тенденцій та виявлення особливостей функціонування даної сфери фінансової системи держави, що має важливе значення для ефективного функціонування не тільки економіки, а й всього суспільства, його соціального добробуту та рівня захищеності від реалізації негативних подій.

Світовий досвід показує, що страхові компанії можуть акумулювати фінансові ресурси у декілька разів більше, ніж середні комерційні банки. Однак це відбувається тільки за певних економічних умов при високому рівні розвитку фінансового і, передусім, фондового ринку, при зростанні добробуту населення. Саме останній фактор, а також формування умов для збільшення прибутковості діяльності підприємств, формують передумови для розвитку страхового ринку.

Страховий ринок є важливою ланкою в системі фінансового посередництва у багатьох промислово розвинутих країнах. У більшості таких країн світу страхові компанії за розміром загальних активів знаходяться на другому місці після банківських інституцій. Зокрема, співвідношення активів страхового ринку до ВВП у Великобританії складає – 93,5%, у США – 40,2%, Японії – 62,9%, Франції – 63,0%, Німеччині – 41,5%, в Україні ж цей показник становить лише 4,2%. Згадана п'ятірка країн є лідерами й за обсягами зібраних страхових премій. Тільки на США приходиться близько одної третини світового обсягу страхових зборів, а разом ця п'ятірка забезпечує 70% цих внесків.

У розвинутих країнах в останні роки суттєво посилилася конкуренція між банківським і страховим бізнесом. В першу чергу, це стосується страхування життя, яке в останні десятиріччя все більше використовується в якості накопичувального фінансового інструмента. Його перевагою є те, що, на відміну від депозитних вкладів, договори страхування укладаються на значний термін, котрий у декілька разів перевищує термін розміщення строкових депозитів. Завдяки цьому страхові компанії мають можливість вкладення коштів у довгострокові цінні папери, що дозволяє значно підвищити дохідність фінансових інвестицій. Окрім

того, договори страхування передбачають ще й надання страхового захисту клієнтам.

Серед фахівців страхової галузі України важко знайти того, хто б не погодився з необхідністю змін та не підтримав би думку про те, що ринок потребує єдиної стратегії розвитку. Учасники ринку наголошують на необхідності реорганізації регулятора, що призведе до змін у роботі страховиків, і виході на новий рівень діяльності всього ринку страхових та інших небанківських фінансових послуг. Власне, в цьому напрямку здійснюються певні кроки. Профільний комітет Верховної Ради спільно з представниками об'єднань страховиків підготували нову редакцію законопроекту про страхування; планується, що найближчим часом вона буде внесена до парламенту. За його словами, новий закон розроблений у зв'язку з «необхідністю адаптувати законодавство України у сфері страхування до законодавства Європейського Союзу».

Страховикам слід брати активну участь у вдосконаленні профільного законодавства. А вивчення досвіду реформування страхового сектору європейських країн дасть змогу не повторювати чужі помилки, а також ефективно впроваджувати нові страхові продукти, безболісно (наскільки це можливо) адаптуватися до європейського законодавства.

Література

1. Фурман В. М. Страхування: теоретичні засади та стратегія розвитку: Монографія / В. М. Фурман. — К.: Наукова думка, 2006. — 334 с.

2. Страхование в Украине: Страховой портал. — Режим доступу: http://www.forinsurer.com.

Секція 19.
ФІНАНСИ, ГРОШІ І КРЕДИТ

Балига Тетяна Сергіївна
студентка кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м Київ, Україна

ІНФЛЯЦІЙНА СКЛАДОВА В ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ

Вивченню інфляційних процесів та регулювання їх впливу на банківську діяльність полягає у тому що інфляція є однією з найбільш гострих проблем сучасного розвитку економіки в багатьох країнах світу негативно впливаючи на всі сторони життя суспільства.

Інфляція — це зростання загального рівня цін у країні впродовж певного періоду часу, що супроводжується знеціненням національної грошової одиниці. У періоди інфляції зменшується реальна вартість готівки, вкладів у банках, страхових полюсів, спотворює й динаміку номінальної процентної ставки, тощо.

На інфляційні процеси впливає як соціально-економічна політика держави так і монетарна політика центрального банку. Це зумовлено тим що монетарна політика центрального банку не є автономною. Зазвичай центральний банк як функціональний орган країни з регулювання грошового обігу має забезпечити досягнення цілей які ставить перед собою уряд. Тому кінцева мета грошово-кредитного регулювання економіки має співпадати з ключовими цілями макроекономічної політики держави.

Проблема регулювання інфляції посідає провідне місце в теорії та практиці реалізації стратегії вітчизняної грошово-кредитної політики, оскільки показники інфляції та її соціальні наслідки відіграють значну роль в оцінюванні економіки країни.

Виходячи з того, що через банківську систему забезпечується рух грошових коштів, то канали інфляційних очікувань слід досліджувати через своєчасність і раціональність застосування інструментів грошово-кредитної політики.

При розгляді факторів, які спричиняють інфляцію, доходимо висновку, що інфляційна складова в діяльності банків виникає у процесі виконання банківськими установами функції створення нових кредитних грошей, на реалізацію якої без посередньо впливає стратегія

грошово-кредитної політики Національного банку України, яка проводиться з допомогою набору монетарних інструментів.

Кризові явища, які розгортаються в сучасній вітчизняній банківській системі, вимагають від НБУ розробки нової стратегії грошово-кредитної політики, яка була б націлена на досягнення стабільності фінансової системи в межах реалізації за загальнодержавної фінансової політики [1].

Здійснення державою продуманої грошово-кредитної політики передбачає розмежування її стратегічних і тактичних цілей. Стратегічна ціль грошово-кредитної політики має бути підпорядкованою загальним стратегічним цілям соціально-економічної політики держави: стабілізації сукупного обсягу виробництва, зайнятості та рівня цін. Тактичною метою монетарної політики є забезпечення внутрішньої стабільності грошей, тобто оптимальної рівноваги між попитом і пропозицією грошей [3].

Таким чином, можна зробити висновок, що головні заходи щодо призупинення наслідків інфляції в усіх видах банківських операцій повинні здійснюватися на макроекономічному рівні в розрізі реалізації основних засад грошово-кредитної полі тики за такими напрямами, як контроль над емісійною діяльністю, регулювання активних банківських операцій шляхом використання економічних методів впливу, контроль над станом власних коштів банків, удосконалення системи гарантування вкладів і зобов'язань перед кредиторами.

Література

1. В. В. Коваленко, Є. В. Шепель, Інфляційна складова в діяльності банків: вплив монетарних чинників / Науковий журнал «Економіка України». — 2015. — № 9 (646).

2. В. В. Коваленко Впив монетарних чинників на позиціювання інфляційної складової у діяльності банків: методологічні та практичні аспекти оцінювання / В. В. Коваленко, Є. В. Шепель. — Одеса: Видавництво «Атлант», 2015. — с. Режим доступу: http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/2926

3. Л. М. Єріс, Визначення інфляційних очікувань в банківській діяльності через оцінювання ефективності застосування інструментів грошово-кредитної політики. Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2753

Бєляєва Є.Р.
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ, Україна

РОЗВИТОК МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Розвиток сільськогосподарського підприємництва відповідає інтересам держави в цілому і окремих регіонів, зокрема у формуванні багатоукладної економіки сільських територій, підвищення рівня життя сільського населення, зменшення асиметрії соціально-економічного розвитку території. Проте, на розвиток агропромислового комплексу впливає велика кількість негативних чинників.

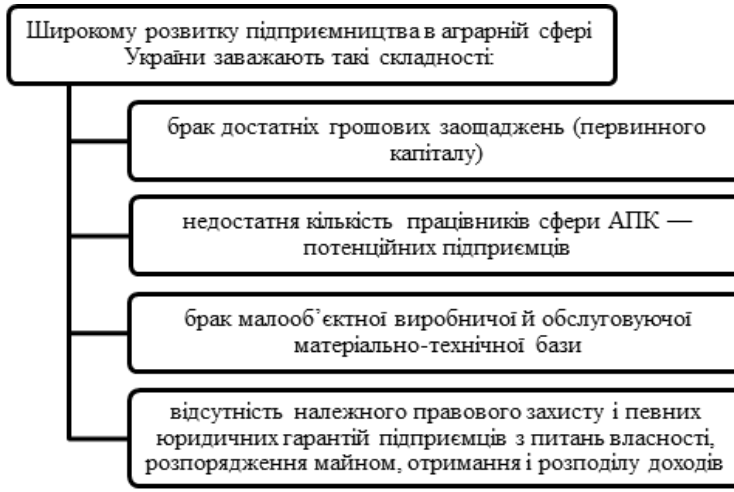

Рис. 1. Складності, які впливають на розвиток підприємництва в аграрній сфері України

Так, система заходів у сфері підтримки суб'єктів малого і середнього підприємництва у сфері АПК повинна бути націлена на недопущення дискримінації малих суб'єктів господарювання по відношенню до інших. Забезпечення конкурентних відносин у сільськогосподарському виробництві повинно бути доповнено на рівні регіональної і муніципальної політики створення однакових економічних, соціальних, правових

і виробничих передумов для розвитку всі форм власності і господарювання та рівним доступом до всіх форм підтримки сільськогосподарських виробників у регіоні.

Основною метою діяльності кожного підприємства є здобуття економічних вигод. Показник суми прибутку вказує на абсолютний ефект діяльності підприємства без урахування використаних ресурсів, тому його слід доповнювати показником рентабельності.

Сільськогосподарські товаровиробники повинні значну увагу приділяти питанням планування витрат, виходячи з показників минулих років. При плануванні виробництва нового виду сільськогосподарської продукції ретельно зважити наявні ресурси і можливість їх використання у такому виробництві, враховуючи науково-технічний прогрес (технологію обробки насіння, вирощування саджанців, догляду за тваринами та інші).

Обов'язковим є планування ринків збуту, адже збільшення обсягів продажу призводить до збільшення рентабельності підприємства. Важливо використовувати методику «самострахування», не варто зациклюватись на виробництві одного виду продукції, тому що в розрізі сільськогосподарського виробництва це є нерентабельним [1].

Так, у 2014 році на 5,6% збільшилась частка підприємців, що отримали прибуток порівняно з аналогічним періодом 2014 року (Рис. 2) [2].

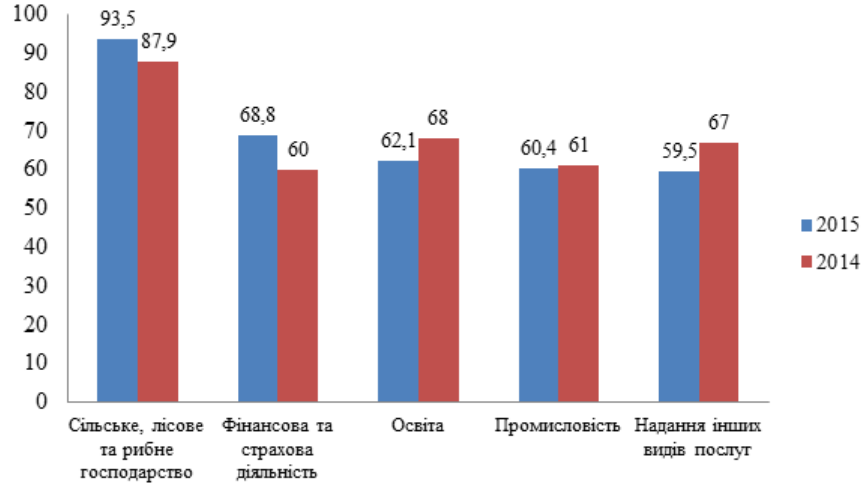

Рис. 2. Частка підприємців, що отримали прибуток за 9 місяців 2015 і 2014 років, % [2]

Підвищення ефективності аграрних підприємств за рахунок продукції в сучасних умовах є вагомою і актуальною проблемою аграрної економіки усіх регіонів України. За останні роки суттєво зменшилися обсяги виробництва деяких видів продукції рослинництва і тваринництва, зросла їх собівартість, а в більшості аграрних підприємствах тваринницькі галузі стали збиткові. Все це свідчить про важливу актуальність розвиту конкурентоспроможності аграрних підприємств та підвищення їх ефективності, що і обумовило вибір теми для дослідження.

Україні необхідно повною мірою усвідомлювати слабкі та сильні сторони аграрної економіки, щоб вітчизняна аграрна продукція могла сміливо конкурувати на світовому ринку. Наша країна має декілька основних переваг у розвитку експорту продукції сільського господарства: сприятливі кліматичні умови, багаті сільськогосподарські ресурси (у т.ч. високопродуктивні ґрунти та придатні для зрошення землі), наявність у великій кількості водних ресурсів, досягнутий останнім часом прогрес в галузі сільськогосподарської торгівлі та розвитку підприємництва, а також близькість до основних іноземних ринків із постійно зростаючим попитом на аграрну продукцію [3].

До слабких сторін можна віднести кризу ресурсного потенціалу та складний фінансовий стан сільськогосподарських товаровиробників, нерозвиненість ринкової та виробничої інфраструктури, загострення соціальних проблем у сільській місцевості, недостатність державного регулювання та підтримки аграрного виробництва [3].

Для широкого розвитку аграрного виробництва, зусилля керівників та спеціалістів мають бути спрямовані на технічне переоснащення діючих підприємств, впровадження сучасних енергозберігаючих та екологобезпечних технологій, вдосконалення організаційно-економічного механізму діяльності господарств, а держава повинна підтримати ініціативно активні аграрні підприємства за рахунок залучення зовнішніх та внутрішніх інвестицій.

Література

1. Рентабельність сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] // Кривоконь О. С., Глазко Н. Д., Лавровська Н. В. — 2015. — Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/9_DN_2010/Economics/61587.doc.htm.

2. Місце АПК середгалузейекономіки за 11 міс. 2015 року [Електронний ресурс] // Міністерство аграрної політики та продовольства України — Режим доступу до ресурсу: http://minagro.gov.ua/monitoring?nid=19035.

3. Ільїн В. Ю. Глобалізація та її вплив на конкурентоздатність підприємств аграрного сектору економіки України: [монографія] / В. Ю. Ільїн — Луганськ: Ноулідж, 2014. — 436 с.

Васильчишин О.Б.
докторант кафедри податків та фіскальної політики,
кандидат економічних наук, доцент
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна

ІНОЗЕМНИЙ КАПІТАЛ У СИСТЕМІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Згідно Закону України «Про основи національної безпеки України» [1] загрозою національним інтересам і національній безпеці України є небезпечне для економічної незалежності України зростання частки іноземного капіталу у стратегічних галузях економіки. Останні зміни у вітчизняній банківській системі щодо реструктуризації банківських установ змушує звернути увагу на зміну відсотка іноземного капіталу в банківському секторі України як на детермінант стосовно стану фінансової безпеки як банківської системи так і держави в цілому.

Тематику економічної безпеки держави, фінансової безпеки банківської системи, принципи формування системи забезпечення та оцінку рівня економічної безпеки банківської системи й держави в цілому досліджували такі вітчизняні та наукові вчені як С. Аржевітін, О. Барановський, В. Білоус, О. Вовчак, В. Гаєць, Я. Жаліло, І. Івасів, І. Крупка, Я Тімберген, Д. Фішер та інші. Проте, сучасної зміни як в політичній так і в економічній сфері, а зокрема політичні відносини України із Російською Федерацією, ведення воєнних дій на сході України, значне зменшенням обсягів торгівлі й діяльності малого та середнього бізнесу, припинення функціонування та окупація великої кількості промислових підприємств, банківських установ вимагає нової оцінки присутності іноземного капіталу у вітчизняних банківській системі.

Метою даного дослідження є вплив іноземного капіталу на фінансову безпеку країни в умовах окупації українських земель.

Національний банк України відповідно до основних засад грошово-кредитної політики визначає та проводить грошово-кредитну політику в інтересах національної безпеки України та законодавчо визначає вимоги та правила присутності іноземних інвесторів у вітчизняному банківському секторі.

Зокрема, тривалий час на законодавчому рівні відбувались дискусії з приводу доцільності відкриття національного фінансового ринку для філій іноземних банків. Але процес структурної трансформації банківської системи за останні роки набув такої швидкості, що на сьогодні

йдеться вже про перспективу якісно нової реальності, а саме функціонування банківської системи під переважним контролем іноземного капіталу.

Зокрема, зміни відсотка іноземного капіталу у статутному капіталі банків України та кількість банків, які мають банківську ліцензію з іноземним капіталом у вітчизняній банківській системі по відношенню до усієї кількості банків України відображено у таблиці 1.

Таблиця 1

Основні показники діяльності банків банківської системи України

№	Назва показника	01.01. 2011 р.	01.01. 2012 р.	01.01. 2013 р.	01.01. 2014 р.	01.01. 2015 р.	01.12. 2015 р.
1.	Кількість банків, які мають банківську ліцензію	176	176	176	180	163	120
2.	Кількість банків, які мають банківську ліцензію з іноземним капіталом	55	53	53	49	51	40
3.	Кількість банків, які мають банківську ліцензію зі 100% іноземним капіталом	20	22	22	19	19	18
4.	Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	40,6	41,9	39,5	34,0	32,5	35,3

Зокрема зауважимо, що регулятивний капітал банків України в грудні 2015 року збільшився на 30.5 млрд грн. — до 129.8 млрд грн. Зростання відбулося за рахунок початку ліквідації двох банків, регулятивний капітал яких був від'ємним («Фінанси та Кредит» і «ВБР»), а також завдяки зростанню регулятивного капіталу низки банків з іноземним капіталом. При цьому адекватність регулятивного капіталу зросла з 8.92% до 12.31% [2]. Крім того, відбулося значне скорочення нормативу максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9), що викликано зростанням регулятивного капіталу (база для розрахунку зазначеного нормативу) та скороченням сукупної суми всіх вимог банку до пов'язаних із банком осіб та суми всіх фінансових зобов'язань, наданих банком щодо пов'язаних із ним осіб.

Як зазначив О. Сугоняко макро- та мікроекономічні наслідки передачі банків під контроль іноземного капіталу істотно відрізняються. На мікрорівні для власників банків продаж їх може виявитись досить вигідною операцією. Це можливо за двох умов: низької рентабельності банківського бізнесу порівняно з іншими напрямками вкладання капіталу та високого попиту на системний банківський бізнес з боку зовнішніх

інвесторів. Нині склалась ситуація, коли одночасно в наявності є ці дві умови. Це може і в подальшому стимулювати зростання цін на банківський бізнес в Україні. І якщо на мікрорівні поглинання національної банківської системи іноземним капіталом здається цілком виправданим кроком, то на макрорівні правильно оцінити наслідки масового продажу українських банків іноземцям значно важче, оскільки тут зачіпаються інтереси не окремих економічних суб'єктів, а суспільства в цілому. А такий вплив неможливо оцінити розміром виручки від реалізації банків, тому що він носить багатофакторний та довгостроковий характер. Варто пам'ятати, що одним з визначальних негативних наслідків втрати фінансової незалежності в банківській сфері є зростання макроекономічних та валютних ризиків країн, у яких вільно діють дочірні структури великих транснаціональних банків. Цілі, завдання, а також стратегія розвитку материнських банківських структур у переважній більшості випадків входить у протиріччя з цілями та стратегією розвитку фінансового ринку країн, де вони відкривають свої дочірні структури. У випадку погіршення фінансової кон'юнктури такі банки негайно обмежують обсяги операцій у країнах з високим ризиком, або приймають рішення щодо повного виводу капіталу своїх дочірніх структур з ринків країн, що розвиваються. Такі дії відповідно лише додатково збільшують масштаб кризових явищ та прискорюють їх розвиток. Внаслідок цього діяльність національної фінансової системи стає фактично неконтрольованою, а фінансові процеси набувають хаотичного, деструктивного характеру. Банківська криза може стати початком загальноекономічного та суспільного колапсу (криза банківської системи Аргентини, азійських країн тощо) [3].

На сьогодні банки України діють в умовах підвищеної ризикованості ринкового середовища, що ставить відповідні вимоги до іноземного капіталу в банківській системі країни окупанта. Як зазначає Н. Галайко російський капітал впевнено входить в Україну, представляючи інтереси «північного сусіда». Тому російські банки стрімко розвиваються. При цьому вони не відмовляються від традиційних видів роздрібного банківського бізнесу — іпотечних, споживчих та автокредитів. Російський капітал в Україні представлений 14 банками, що за даними Асоціації українських банків контролюють приблизно 15,5% активів банківської системи України і постійно зростає. Проте на банківському ринку працювали та продовжують працювати наступні банки з походженням російського капіталу, а саме Сбєрбанк Росії, Альфа банк, ВТБ, VSбанк, Промінвестбанк, Російський стандарт, Траст, БМ банк, Енерго банк, Петрокомерцбанк, Перший інвестиційний банк. Проводячи активну кредитну політику, банки з російським капіталом надають кредити юридичним особам стратегічного значення. В результаті таких дій можемо втратити фінансову незалежність [4].

В умовах, коли глобальне поглинання банківських систем східноєвропейських країн стало реальністю, ми можемо імплементувати їхній позитивний досвід і врахувати недоліки з якими вони стикнулися задля безпеки держави. При цьому слід особливу увагу звернути й врахувати на важливості ролі банківської системи в регулятивній місії Української держави. Адже в умовах агресивного територіального вторгнення і ведення військових дій Російської Федерації на Україні присутність значної частки російського капіталу у вітчизняній банківській системі є «ядерним запалом» для вітчизняної економіки.

Література

1. Про основи національної безпеки України [Електронний ресурс]: Закон України. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964–15

2. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish /printable_article; jsessionid=EB899EA290A8D070D3C8C0ACF6358FE3?art_id=36807&showTitle=true

3. Сугоняко О. Експансія іноземного капіталу: пошук міри [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: http://aub.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=162&menu=119&Itemid=74.

4. Галайко Н. Р. Присутність іноземного та російського капіталу в банківській системі України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3956

Голота Василь Володимирович
студент
Київський національний університет технологій та дизайну
м Київ, Україна

ДОВГОСТРОКОВІ ЦІННІ ПАПЕРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ КРЕДИТУВАННЯ

Анотація. Досліджено теоретичні аспекти довгострокових цінних паперів як інструменту кредитування.
Ключові слова: облігації, акції, єврооблігації, євроакції.

Світовий кредитний ринок функціонує у тісному взаємозв'язку з світовим фондовим ринком. Насамперед, це пов'язано з рухом довгострокових капіталів, який включає надання грошей зарубіжним країнам у вигляді довгострокових банківських кредитів (до 10 років). Іншим способом отримання грошей є випуск цінних паперів з метою отримання коштів безпосередньо від інвесторів. Основними фондовими цінними паперами, які служать для залучення позичкових коштів, виступають єврооблігації, євроакції [4].

Найбільш поширеними цінними паперами для залучення позичкових коштів, призначених в основному для фінансування інвестицій, є переважно облігації, що випускають уряди і компанії. Особливо широко держава використовує облігації як засіб для отримання позик.

Облігації — це різновид цінних паперів з твердим відсотком, котрі випускають держава чи акціонерне товариство в якості торгового зобов'язання з мінімальним ризиком. Облігації продаються і купуються на біржі, і їх ціна залежить від попиту та пропозиції на них, від доходу, який вони приносять на рівні позичкового проценту. Це найбільш надійні цінні папери, і доходи за ними виплачуються в першу чергу. Власник облігації отримує фіксований дохід, який виплачується протягом всієї її дії. Облігації можуть випускатися на термін до 10 років (короткострокові) і більше 10 років (довгострокові) [2].

В Україні зафіксовано НКЦПФР обсяг торгів з облігаціями 10,20 млрд доларів січні-грудні 2015 року. Якщо порівнювати з найближчим сусідом, в Білорусії обсяг торгів складає на рівні 6,35 млрд доларів січні-грудні 2015 року [2].

Облігації звичайно поділяються на іноземні облігації і єврооблігації. Перші продаються поза межами країни позичальника, але виражаються в її валюті. Навіть національні облігації, номіновані в іноземній валюті, відносяться до іноземних облігацій. Другі постачаються на ринок

синдикатом банків з різних країн і розміщуються у країнах з іншою валютою. Основними центрами торгівлі іноземними облігаціями є Нью-Йорк, Цюрих, Токіо, Лондон, Амстердам, Франкфурт-на-Майні.

Найбільш поширеними цінними паперами, які продаються на міжнародних ринках є єврооблігації. Головною перевагою єврооблігацій перед традиційними іноземними облігаціями є можливість їх розміщення на ринках декількох країн, і вони в меншій мірі підлягають державному регулюванню. Ці облігації не обов'язково повинні продаватися у Європі, але їх основний ринок знаходиться у Лондоні. Єврооблігації не мають національних кордонів і реалізуються одночасно в декількох фінансових центрах за посередництвом міжнародних синдикатів (страховиків). Їх номінал встановлюється у валюті іншої країни, в тому числі й у євродоларах та євроієнах [2].

Головними його перевагами є відсутність жорсткого контролю з боку держави, довгостроковий характер позики (10–15 років) і можливість отримати кошти одночасно в декількох країнах. На ринок єврооблігацій допускаються позичальники з високим рейтингом кредитоспроможності. Крім уряду країни облігації випускають і місцеві органи влади для фінансування об'єктів соціальної інфраструктури, реконструкції міського господарства. Вигідність такого роду цінних паперів обумовлена наявністю податкових пільг. Причому у розвинутих країнах з федеральним устроєм вони складають значну частку фондового ринку. Для США це майже 25% загального обсягу державних і муніципальних цінних паперів, а для Німеччини — більше половини.

Емітент, який здійснює випуск єврооблігаційної позики, повинен пройти перевірку провідних європейських рейтингових агентств на кредитоспроможність. Ситуація дещо змінилася з введенням єдиної європейської валюти, що дозволило зробити цінні папери різних країн більш зіставленими, а також зник ризик, пов'язаний з коливаннями курсів обміну валют [4].

Облігації також випускаються великими компаніями для залучення додаткового капіталу з метою розширення чи модернізації виробництва. Ці цінні папери забезпечені майном підприємства. Перед тим, як вийти на ринок облігацій, компанія повинна отримати від спеціалізованого агентства висновки про свою кредитоспроможність. Від цієї оцінки залежить доля облігацій і ставка процента по них [3].

З метою вдосконалення регулювання ринку облігацій, пропонується запровадити низку комплексних заходів спрямованих на захист прав власників боргових цінних паперів, зокрема:

– створення умов для здійснення Комісією превентивних заходів щодо недопущення шахрайства на ринку корпоративних облігацій;
– запровадження механізму запобігання виводу активів емітента у випадку дефолту;

– диференціювання підходів до регулювання порядку випуску корпоративних облігацій в залежності від активності емісійної діяльності компанії;
– запровадження окремих боргових інструментів для фінансування інфраструктурних проектів в рамках державно-приватного партнерства [1].

В якості важливого джерела фінансування, крім ринку єврооблігацій, виступає ринок євроакцій, на якому відбувається продаж акцій за межами країни їх емісії. За оборотом іноземних компаній провідними є Лондонська і Брюссельська фондові біржі, хоча за загальним оборотом і обсягом ринку вони не є лідерами. Серед акцій, які найбільш активно котируються на світових ринках євроакцій, цінні папери Японії і США займають провідні позиції [5].

В Україні протягом січня-грудня 2015 року НКЦПФР зареєстровано 158 випусків акцій на суму 4,8 млрд доларів [1].

В Білорусії протягом січня-грудня 2015 року НКЦПФР зареєстровано випусків акцій на суму 12,71 млн доларів [2].

Для забезпечення повернення довіри до ринку акціонерного капіталу в першу чергу пропонують заходи спрямовані на очищення ринку від акціонерних компаній, для яких публічний статус є обтяжливим, зокрема:
– запровадження механізму «сквіз-аут» та «селл-аут»;
– створення сприятливих умов для оперативного та безперешкодного переходу публічних акціонерних товариств в інші організаційно-правові форми господарювання.
– зниження кворуму для проведення загальних зборів акціонерів;
– запровадження в приватних акціонерних товариствах інституту Корпоративної угоди (Акціонерний договір);
– правове регулювання конвертації боргу в акціонерний капітал компанії. [1].

Таким чином, фондовий ринок України за ступенем зрілості і ризиками належить до ринків, які перебувають на початкових стадіях формування за світовими зразками. Йому доводиться конкурувати за обсяги інвестиційних ресурсів з іншими фондовими ринками, що розвиваються. Вітчизняний ринок цінних паперів має необхідні передумови для інтеграції у світові ринки капіталів, оскільки в Україні є потужні підприємства-емітенти із динамічно зростаючою капіталізацією, розвиваються системи електронної торгівлі, а також на ринку цінних паперів України створені всі елементи інфраструктури, притаманні розвиненим фондовим ринкам.

Література

1. Програма розвитку фондового ринку України на 2015–2017 роки. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www. ssmsc.gov. ua
2. ВАТ Білоруська Валютно-Фондова біржа 2015 року. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://bcse.by
3. Еш С. М. Фінансовий ринок. Навч. посіб. 2-ге вид. — К.: Центр учбової літератури, 2011. — 355–381 с.
4. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність: Навч. посіб. / Т. В. Майорова. — 3-є вид., перероб. та доп. — К.: ЦНЛ, 2004. — 81–103 с.
5. «Фондовий ринок України: державне регулювання» (запитання та відповіді): навчальний посібник/ М. І. Звєряков, В. К. Кубліков, Д. М. Тевелєв — Одеса: 2014. — 153–262 с.
6. Еш С. М. Фінансовий ринок: Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, Е 96 2009. — 528 с.

Ілляшенко А.І.
студент кафедри фінансів і кредиту
Національний університет
біоресурсів і природокористування
м. Київ, Україна

ДЖЕРЕЛА НАПОВНЕННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Однією із важливих проблем наповнення місцевих бюджетів є забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів та формування міжбюджетних відносин, з метою підвищення рівня фінансової самодостатності шляхом посилення бюджетної децентралізації. Вони є основою фінансування функцій держави, що здійснюються на рівні регіонів та територіальних громад.

Головною метою статті є дослідження джерел наповнення місцевих бюджетів на сучасному етапі реформування.

В місцевих бюджетах зосереджено понад 80% від усіх фінансових ресурсів, що перебувають у розпорядженні місцевого самоврядування. Принцип фінансової самостійності є ключовим при формуванні бюджетів органів місцевого самоврядування. Формування ресурсів місцевих бюджетів передбачає використання визначених законодавством країни та рішеннями місцевих органів влади джерел.

Для підвищення ефективності бюджетної системи, 17 червня 2014 року Верховна Рада України прийняла перший з пакету «децентралізаційних законів» — Закон України «Про співробітництво територіальних громад». [3]

Децентралізація — це передача значних повноважень та бюджетів від державних органів органам місцевого самоврядування. [4] Реформа місцевого самоврядування передбачає: право вирішувати — тобто передачу повноважень, і спроможність — тобто передачу коштів громадам.

Реформа міжбюджетних відносин — це стимул для місцевих громад ефективніше наповнювати свої кошториси, переходити на самозабезпечення та ощадно планувати свої видатки.

За даними профільного міністерства — Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, прийнято 88% законів, необхідних для передачі повноважень, ресурсів та відповідальності на місця. Інші 12% значною мірою залежать від прийняття, чи неприйняття змін до Конституції України в частині децентралізації, та в більшості стосуються перерозподілу повноважень між рівнями самоврядування: громадами, районами та регіонами. Також реформа вимагає значних змін у системі охорони здоров'я, освіти, надання соціальних послуг та в інших сферах.

Отже, законодавче підґрунтя для створення спроможного базового рівня — громад — є і воно активно впроваджується. Як наслідок, добровільно об'єдналися і отримали повноваження та ресурси вже близько 8% громад.

Починаючи з 2015 року, джерела наповнення місцевих бюджетів було розширено за рахунок передачі з державного бюджету на місця цілої низки податків, а також запровадження нових зборів. Зокрема, тепер місцева влада буде збирати 100% плати за надання адміністративних послуг, 100% державного мита, 10% податку на прибуток підприємств. Об'єднані громади отримали весь спектр повноважень та фінансових ресурсів, зокрема зарахування 60% ПДФО на власні повноваження, державні субвенції та прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом, до реформування прямі відносини мали лише області, райони, міста обласного значення.

Також у місцеві бюджети надходять збори з роздрібного продажу підакцизних товарів: пива, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, нафтопродуктів, за ставкою. Крім того, їхні доходи поповнюються ще й податком на нерухоме майно, який відтепер оподатковується і комерційне майно, податком на автомобілі з великим об'ємом двигуна, 25% плати за надра.

Достатньо вагомим джерелом наповнення місцевих бюджетів, є податки і збори, пов'язані з забрудненням навколишнього природного середовища. Так, одним із нововведень Податкового кодексу України стало запровадження екологічного податку що становить 80% замість 35% [5]. Податок сплачується під час придбання палива для транспортних засобів.

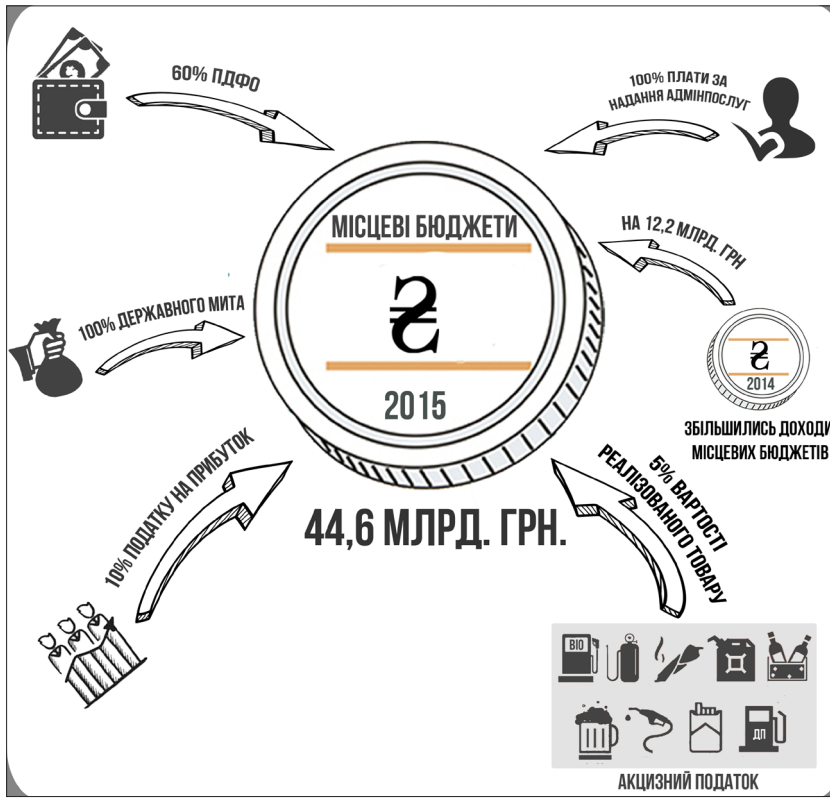

Рис. 1. Основні джерела наповнення місцевих бюджетів.
Джерело: сформовано автором на основі [http://www.day.kiev.ua/uk/article/tema-dnya-ekonomika/miscevi-byudzhety-2015-novi-zagrozy-ta-mozhlyvosti]

За перше півріччя 2015 року до загального фонду місцевих бюджетів, без урахування трансфертів надійшло 44,6 млрд. грн, що складає 60,7% від річного обсягу надходжень, затвердженого місцевими радами. Приріст надходжень до загального фонду проти січня — червня 2014 року склав 37,7% або 12,2 млрд. грн. Темп росту фактичних надходжень ПДФО до січня-червня 2014 року становить 116,2%, плати за землю — 125,9%. При цьому, у 15 та 16 регіонах відповідно темп росту вище середнього по Україні.

Загалом обсяг надходжень ПДФО за січень-червень склав 23 555,1 млн грн, рівень виконання річного показника, затвердженого місцевими радами, становить 54,3%, надходжень плати за землю — 6 639,4 млн грн, рівень виконання річного показника, затвердженого місцевими радами, — 57,4%.

Надходження податку на нерухоме майно на 2015 рік були затверджені місцевими радами в обсязі 226,2 млн грн. Фактичні надходження податку за січень-червень минулого року склали 274,7 млн грн.

Станом на 1 липня 2015 року фактичні надходження акцизного податку склали 3 240,9 млн грн, що в розрахунку на одного жителя країни складає 75,2 гривень.

Також урядом забезпечується виконання усіх зобов'язань згідно з бюджетним законодавством, зокрема в частині перерахування міжбюджетних трансфертів.

Так, станом на 1 липня 2015 року місцеві бюджети одержали 77 731,6 млн грн трансфертів, що складає 94,7% від передбачених розписом асигнувань на січень-червень 2015 року. Базова дотація перерахована в сумі 2 630,9 млн грн або 98,2% розпису асигнувань на січень-червень 2015 року.

Субвенції на соціальний захист населення перераховані на 94,7% від передбачених розписом на цей період в межах фактичних зобов'язань. Освітню субвенцію перераховано в сумі 22 469,8 млн грн, медичну — в сумі 21 819,6 млн грн. або 94,8% до розпису на відповідний період. Субвенцію на підготовку робітничих кадрів перераховано в сумі 3 091,5 млн грн. або 99,5% до розпису на відповідний період.

На сучасному етапі становлення економіки зроблено значний крок вперед в проведенні реформи міжбюджетних відносин, прийняті відповідні зміни до законодавства, змінено механізми бюджетного фінансування та вирівнювання. Уже сьогодні можна помітити позитивні зміни у формуванні дохідної частини місцевих бюджетів.

Список використаних джерел

1. Місцеві бюджети — 2015: нові загрози та можливості / А. Дубровик — Режим доступу: http://www.day.kiev.ua/uk/article/tema-dnya-ekonomika / miscevi-byudzhety-2015-novi-zagrozy-ta-mozhlyvosti

2. «Перші підсумки децентралізації» // Електронний ресурс — http://espreso.tv/article/2015/02/15/pershi_pidsumky_decentralizaciyi

3. Закон України Про співробітництво територіальних громад,
Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2014, № 34, ст. 1167.

4. Децентралізація влади [Електронний ресурс]: — Режим доступу: http://decentralization.gov.ua/questions

5. Децентралізація влади [Електронний ресурс]: — Режим доступу: http://decentralization.gov.ua/news/item/id/225

Денисов Євген Сергійович
студент групи БФ-1–13
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна
Дяченко Вадим Вадимович
студент групи БФ-1–13
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Головним завданням учасників бюджетного процесу є формування досконалої бюджетної системи, забезпечення її надійного та ефективного функціонування, досягнення злагодженості у взаємодії окремих сфер і ланок бюджетних відносин. Діяльність цих органів має бути взаємоузгодженою і спрямованою на реалізацію дійової бюджетної політики.

Залучення до бюджетного процесу широкого кола учасників потребує чіткого й ефективного розмежування функціональних повноважень між ними. Дії учасників бюджетного процесу повинні бути взаємоузгодженими, аби не допустити дублювання функцій і в, якомога, ефективний спосіб забезпечити реалізацію бюджетного процесу.

Традиційно у бюджетному процесі виокремлюють п'ять стадій:

1) розроблення та складання проекту бюджету;

2) розгляд проекту бюджету;

3) затвердження проекту бюджету;

4) виконання бюджету;

5) складання, розгляд і затвердження звіту про виконання бюджету.

Виділення таких стадій зумовлене логікою та історичною природою самого бюджетного процесу, оскільки вони охоплюють усю діяльність державних органів, починаючи від усвідомлення необхідності здійснення видатків на відповідні потреби, їх прогнозування, виявлення джерел доходу для їх покриття тощо. Але у ст. 19 Бюджетного кодексу України закріплено чотири стадії бюджетного процесу, а саме:

1) складання проектів бюджетів;

2) розгляд та прийняття закону про Державний бюджет України, рішень про місцеві бюджети;

3) виконання бюджету, в тому числі у разі необхідності внесення змін до закону про Державний бюджет України, рішення про місцеві бюджети;

4) підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього.

На кожній стадії бюджетного процесу вирішуються питання, які не можуть бути розглянуті в інший час. Наприклад, питання щодо надання міжбюджетних трансфертів, закріплення відсоткових відрахувань від загальнодержавних податків і зборів вирішують на стадії складання бюджету, а остаточно затверджують на стадії прийняття закону про Державний бюджет. Відкриття й реалізація бюджетних асигнувань здійснюють на стадії виконання бюджету і тільки після його затвердження [1].

Вчені не раз висловлювали думку, що будь-яка матеріальна галузь права вимагає процедурних форм реалізації її норм, і всі норми, що регулюють організаційну діяльність державних органів, мають процесуальний характер. Особливо це стосується діяльності у галузі застосування бюджетно-правових норм, адже з бюджетом пов'язані всі державні органи, підприємства, організації, установи, які безпосередньо чи опосередковано беруть участь у формуванні бюджету.

Отже, можна зробити висновок, що сутність цього процесу складна та багатогранна. Широке розуміння бюджетного процесу полягає в тому, що вся діяльність, яка базується на владних повноваженнях тих чи інших органів, має бути підпорядкована суворим процедурним формам, що забезпечують законність, доцільність та обґрунтованість цієї діяльності. Тому чіткий порядок, ретельно продуманий і розроблений у всіх своїх складових потрібен не лише для організації й узгодження роботи всієї системи державних органів з формування та виконання бюджету, а й для правильного розв'язання численних питань, що при цьому виникають [2].

Бюджетний процес базується на відповідних правових засадах, відбувається за певними принципами, які є гарантією чіткого й неупередженого планування, ефективного використання коштів, дотримання фінансової (бюджетної) дисципліни та здійснення постійного контролю за виконанням бюджетів і виражають важливі ознаки бюджету. Такими засадами є, як принципи, властиві бюджетній системі України загалом, так і тільки бюджетному процесу. Принципи бюджетної системи закріплені ст. 7 Бюджетного кодексу, а саме: принципи єдності, збалансованості, самостійності, повноти, публічності та прозорості бюджетної системи України та ін.

Бюджетному процесу властиві такі принципи:

1) принцип розподілу бюджетних повноважень між органами представницької і виконавчої влади. Так, законодавство встановлює такий розподіл повноважень за стадіями бюджетного процесу: формування та виконання бюджету віднесено до компетенції виконавчих органів, а розгляд, затвердження та здійснення контролю за виконанням бюджету — до компетенції представницьких органів;

2) принцип спеціалізації бюджетних показників, що реалізується через бюджетну класифікацію, яка, згідно зі ст. 8 Бюджетного кодексу,

закріплюючи вичерпний перелік доходів і видатків бюджетів, полягає в конкретизації доходів за джерелами, а видатків — за цільовими напрямами;

3) принцип щорічності бюджету, тобто обов'язкового прийняття бюджету щороку до початку планового року, що дає змогу виявити тенденції розвитку країни, дослідити зміни темпу зростання виробництва тощо. Дуже важливим є прийняття державного бюджету до настання планового року, оскільки це передбачає і забезпечує своєчасну концентрацію фінансових ресурсів у бюджеті та фінансування потреб держави й суспільства [1].

Проекту бюджету бракує інформації про результати та наслідки державної політики, позабюджетні фонди, квазібюджетну діяльність, податкові пільги, непередбачувані та майбутні зобов'язання, а також про фінансові та інші активи. Деталізовані показники за окремими статтями бюджетів також не є публічними, що не дає можливості провести якісний аналіз результатів й ходу виконання бюджетного процесу.

Усі проаналізовані недоліки призводять до дисбалансу доходів і видатків державного та місцевих бюджетів, що в Україні приймає форму бюджетного дефіциту. Економічно необґрунтоване встановлення дефіциту бюджету породжує проблему його фінансування, що стає головним завданням на стадії виконання бюджету.

Як показує практика, у нашій країні використання дефіцитного бюджетного фінансування не можна розцінювати як виважене. Це пов'язано в першу чергу з недостатнім державним фінансуванням розвитку національної економіки, проведенням структурної перебудови, формуванням ринкової інфраструктури та реформуванням інших сфер господарського комплексу [3].

Ще однією проблемою бюджетного процесу, що виникає як на стадії прийняття бюджету, так і його виконання, є прозорість бюджетного процесу.

Фактично бюджетний процес в Україні є кулуарним і відірваним від широкої громадськості [4].

Ефективний бюджетний процес неможливий без належно організованого фінансового контролю. Важливим є поєднання функцій внутрішнього та зовнішнього контролю за дотриманням чинного законодавства щодо складання, розгляду, виконання бюджетів усіх рівнів, здійсненням діяльності розпорядників бюджетних коштів.

Крім того, функції фінансового контролю здійснює Державна казначейська служба через регіональні підрозділи, обліковує усі доходи й видатки бюджетів і здійснює моніторинг виконання бюджету з метою забезпечення відповідності платежів зобов'язанням та бюджетним призначенням. Міністерство фінансів України здійснює контроль за

дотриманням бюджетного законодавства та на кожній стадії бюджетного процесу як стосовно державного бюджету, так змішаних бюджетів, якщо інше не передбачене законодавством України.

Важливим кроком у цьому напрямку є встановлення відповідальності на стадії планування та використання бюджетних коштів [5].

Отже, проведене дослідження показує, що в організації і реалізації бюджетного процесу в Україні проблеми присутні на кожній стадії бюджетного процесу і вимагають негайного вирішення, що дозволить удосконалити та оптимізувати використання фінансових ресурсів держави.

Реформа в сфері децентралізації буде успішною тільки в разі виведення із тіні основних надходжень бюджетів, стимулювання економічної активності. Фінансова децентралізація повинна передбачати одночасно як реальне право кожної території проводити власну соціально-економічну політику, яка б враховувала інтереси мешканців певної адміністративно-територіальної одиниці та мала на меті ефективне використання місцевих ресурсів, так і забезпечувати виконання загальнодержавних функцій та завдань органами місцевого самоврядування без протиставлення загальнодержавних та регіональних інтересів.

Література

1. Фінансове право України: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / [Л. К. Воронова] — К.: Правова єдність, 2009. — 395 с., (Електрон. ресурс) / Спосіб доступу: http://pidruchniki.com/pravo/byudzhetniy_protses

2. Бюджетний процес України, (Електрон. ресурс) / Спосіб доступу: http://osvita.ua/vnz/reports/law/9892/

3. Бугай Т. В. Сучасні проблеми та вектори розвитку бюджетного процесу в Україні // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. — 2012. — 1–10 с.

4. Проблеми бюджетного процесу в Україні, (Електрон. ресурс) / Спосіб доступу: http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=47112

5. Актуальні проблеми фінансування фінансової системи України, (Електрон. ресурс) / Спосіб доступу:

http://bookss.in.ua/book_aktualni-problemi-funkcionuvannya-finansovo-sistemi-ukrani-v-konteksti-yevropejsko-ntegraci_827/7_napryamki-vdoskonalennya-byudzhetnogo-procesu-v-ukrain

Кириша О. В.
студент кафедри фінансів і кредиту
Національний університет
біоресурсів і природокористування
м. Київ, Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ ДОСВІДУ США В УПРАВЛІННІ БЮДЖЕТНИМИ РЕСУРСАМИ УКРАЇНИ З ВИКОРИСТАННЯМ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ

Важливим інструментом реалізації соціально-економічної політики держави виступає бюджет, форма та зміст якого обумовлені рядом чинників. Економічний розвиток і політичний устрій, обрана воєнна доктрина і модель соціальної політики країни визначають ті показники, які відображені в бюджеті. В свою чергу, бюджет прямо або опосередковано впливає на економіку країни. ПМЦ у бюджетному процесі передбачає складання і виконання бюджету в розрізі бюджетним програм. Запровадження програмно-цільового методу складання бюджету є істотною зміною в бюджетній ідеології.

На думку експертів, досвід США дає найкраще уявлення про еволюцію практики програмно-цільового бюджетування. Аналіз американської практики має особливе значення для України ще й тому, що дозволяє узагальнити труднощі, що неминуче виникають при впровадженні ПМЦ. Крім того, ця країна має значні надбання в застосуванні ПЦМ не тільки на державному, а й на рівні штатів і муніципалітетів, що також важливо для України з огляду на необхідність поширення існуючого досвіду на рівень місцевих бюджетів та реформи децентралізації.

У США можна виокремити декілька етапів розвитку практики застосування програмно-цільового бюджетування (рис. 1).

У США ініціатива стосовно переходу до програмно-цільового бюджетування з метою підвищення ефективності бюджетних витрат походила переважно від штатів і муніципалітетів. На рівні урядів штатів і адміністрацій муніципальних утворень у США моніторинг результативності бюджетних витрат регулюється власними нормативними правовими актами; розробляються власні програми впровадження моніторингу результативності бюджетних витрат. Виокремлюють три типи бюджетних реформ на рівні штатів (рис. 2).

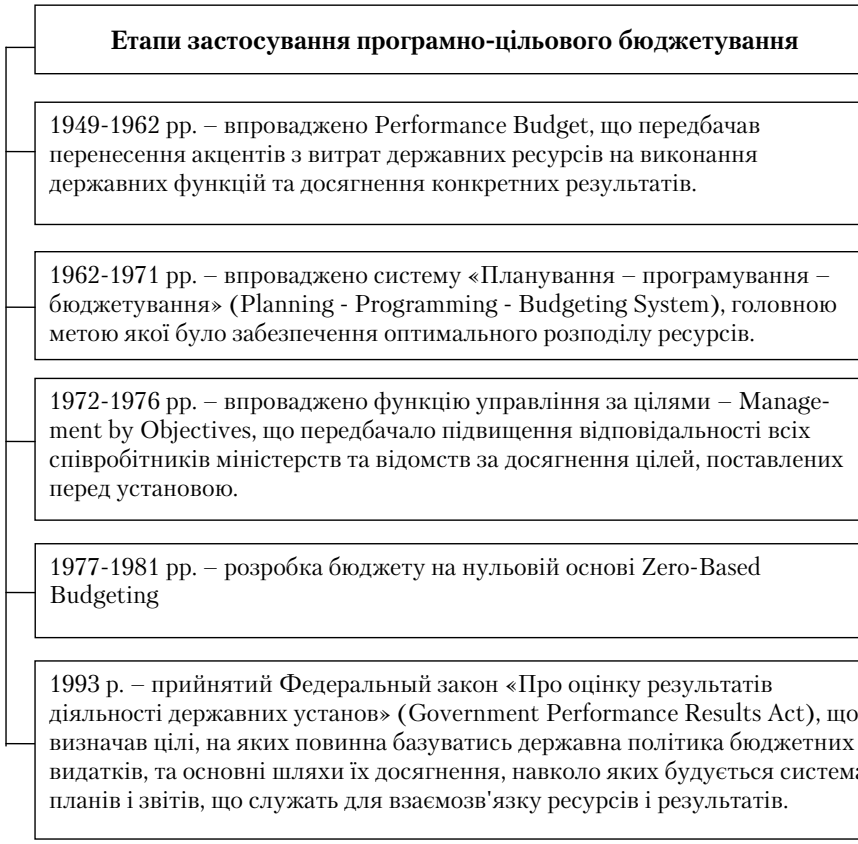

Рис. 1. Етапи розвитку практики застосування програмно-цільового бюджетування [3]
Джерело: сформовано автором на основі http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2011/06/8.pdf

Досвід Сполучених Штатів Америки може бути корисним для України щодо методології застосування ПЦМ, особливо стосовно розробки системи моніторингу та оцінки показників результативності. При цьому для створення передумов його застосування в Україні необхідно розробити і затвердити методику визначення показників результативності бюджетних програм, яка дозволить перейти до формування системи моніторингу та оцінки, в основі якої лежатимуть єдині критерії оцінювання.

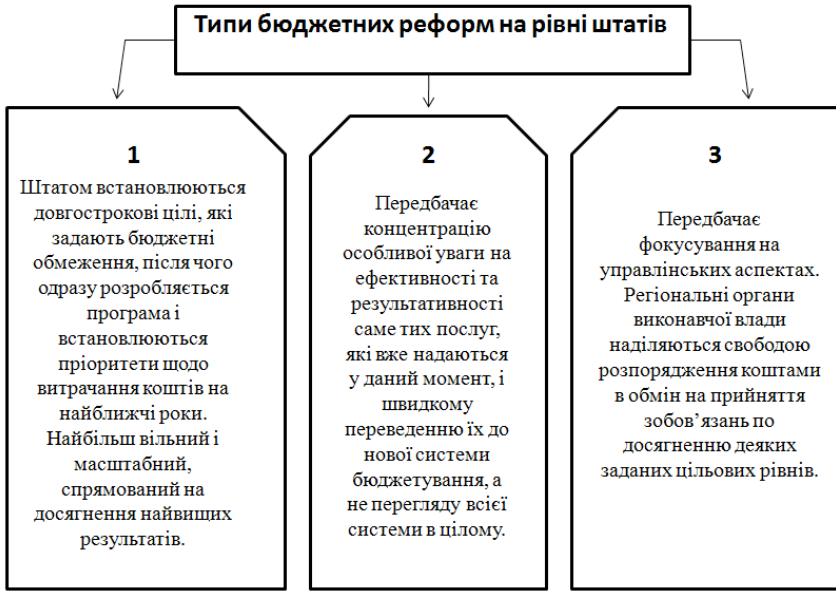

Рис. 2. Типи бюджетних реформ на рівні штатів [3]
Джерело: сформовано автором на основі http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2011/06/8.pdf

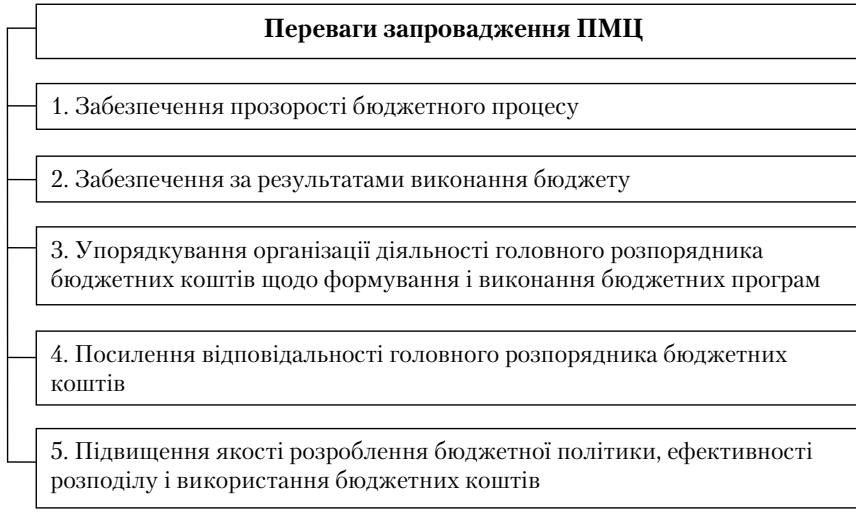

Рис. 3 Переваги запровадження ПМЦ [3]
Джерело: сформовано автором на основі http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2011/06/8.pdf

У результаті проведеного дослідження можна зрозуміти, що потрібно розробити та затвердити на законодавчому рівні комплексний законодавчий акт, що визначав би правові, економічні та організаційні засади формування цілісної системи державного прогнозування та стратегічного планування розвитку держави, наприклад, Національну стратегію розвитку України на довгострокову перспективу до 2025 року; розробити методичні рекомендації щодо оцінки ефективності та результативності бюджетних програм; в паспортах бюджетних програм, окрім відображення мети, завдань, напрямів діяльності, відповідальних виконавців та результативних показників, необхідно акцентувати увагу та чітко зазначати вигоди, котрі отримає суспільство після досягнення задекларованих у програмі цілей; запровадити активне виконання положень Закону України «Про відкритість публічних коштів». Прозорість та відкритість інформації по бюджету доцільно реалізувати шляхом вільного доступу зацікавлених осіб до звітів про використання бюджетних коштів через мережу Інтернет та інші інформаційні канали, такі як e-data та портали відкритих бюджетів міст України. Збільшити фінансування на забезпечення дії цих порталів та веб-сайтів; автоматизувати систему бюджетного планування та підвищити вимоги до якості бюджетних даних. Особливу увагу потрібно приділяти роботі інформаційних систем, а саме їх технічним можливостям, оскільки своєчасне надання даних, необхідних для ефективного аналізу, оцінки результатів і впровадження системи звітності є платформою для реалізації програмно-цільових підходів; підвищити кваліфікацію працівників, які беруть участь у складанні бюджету; встановити відповідальність як державних замовників (у частині належного контролю), так і визначених виконавців (у частині безпосереднього виконання програм) за невиконання чи неналежне виконання передбачених законодавством обов'язків та посадових інструкцій, що дасть змогу зробити економіку більш прозорою і це призведе до раціонального використання бюджетних коштів, як на місцях, так і на державному рівні.

Усі перелічені пропозиції дозволять вільно отримувати інформацію до місцевих бюджетів та забезпечить прозорість та гласність бюджетного процесу.

Список використаних джерел

1. «Планування місцевих бюджетів на основі програмно-цільового методу» // Електронний ресурс – http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/book_PPB.pdf

2. «Особливості використання програмно-цільового методу на рівні місцевих бюджетів» // Електронний ресурс – http://www.knuba.edu.ua/doc/zbirnyk/urss3_pdf/urss_3–27–32.pdf

3. «Застосування програмно-цільового методу планування видатків місцевих бюджетів» // Електронний ресурс – http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2011/06/8.pdf

Чернота Антон Михайлович
студент
Київський національний університет технологій та дизайну
Кудько Владислав Петрович
студент
Київський національний університет технологій та дизайну

СТАБІЛЬНІСТЬ БЮДЖЕТУ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ МІНЛИВОГО СЕРЕДОВИЩА

Ефективна фінансова політика держави в умовах мінливого середовища стає ключовим інструментом, реалізація якого дасть змогу забезпечити стабільний економічний розвиток.

В умовах демократичних і ринкових трансформацій необхідним є вирішення проблем бюджетного процесу в контексті визначення бюджетних пріоритетів відповідно до існуючих соціально-економічних і суспільних відносин із метою забезпечення його стабільності.

В кризові періоди стратегічно важливим завданням будь-якої урядової політики є забезпечення збалансованості та стабільності виконання бюджету, адже під час зазначених періодів значно знижується активність фінансових ринків та інвесторів, що для країн із перехідною економікою створює додаткові економічні загрози і може тільки посилити пагубну дію кризових явищ. Саме на таких етапах стабільність і збалансованість бюджету можуть слугувати інструментами забезпечення та підтримування економічного зростання держави.

Аналіз та дослідженням стабільності бюджету в своїх працях висвітлили такі відомі вітчизняні науковці, як: В. Андрущенко, О. Василик, В. Дем'янишин, М. Карлін, О. Кириленко, В. Кравченко, І. Луніна, В. Опарін, К. Павлюк, Ю. Пасічник, В. Федосов, С. Юрій та ін., а також зарубіжні вчені, як: Ш. Бланкарт, Дж. Б'юкенен, К. Ерроу, Р. Масгрейв, В. Парето, А. Пігу, П. Самуельсон, Д. Стігліц та ін. Але це питання потребує більшої уваги саме в умовах мінливої політики для забезпечення стабільної фінансової політики.

Для виконання завдань необхідно визначити теоретичні засади і сучасні реалії стабільності бюджету та бюджетної політики, а також виявлення наслідків кризових явищ і процесів.

Роль бюджету в державі визначається насамперед тим рівнем забезпечення фінансовими ресурсами потреб економічного та соціального розвитку суспільства, який здійснюється на основі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту. При цьому бюджет слугує

важливим засобом вирішення завдань, передбачених фінансовою політикою держави [1].

В Україні, як і в інших країнах світу, бюджет формується на основі задекларованої бюджетної політики, що ґрунтується на прогнозних і програмних документах економічного та соціального розвитку і містить положення:

– основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України;
– основних завдань бюджетної політики, зокрема граничного обсягу дефіциту (профіциту) державного бюджету, частки прогнозного річного обсягу валового внутрішнього продукту, що перерозподіляється через зведений бюджет України, граничного обсягу державного боргу, встановлення розміру мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму та рівня його забезпечення;
– взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами, включаючи обґрунтування питомої ваги місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України.

Стабільність бюджету є досить складним явищем та охоплює оцінку різних сегментів бюджетної політики та реального сектора економіки (економічне зростання та інфляція, корпоративний сектор, сектори домашніх господарств та державних фінансів, зовнішній сектор).

Під стабільністю бюджету слід розуміти здатність бюджетної системи функціонувати, не змінюючи структуру та знаходитись у рівновазі, підтримувати сталість протягом тривалого інтервалу часу, який розглядається. Таким чином, стабільний стан бюджету може характеризуватися наявністю множинних варіантів розвитку, тобто можливий стабільний розвиток, стабільне функціонування і стабільний спад у припустимих межах, або на граничній межі дозволених параметрів. Визначення параметрів, що характеризують стабільність бюджету, вимагає окремої уваги, оскільки необхідно враховувати ефективність виконання основних функцій бюджету в повному обсязі та належним чином.

Стабільність бюджету характеризується наступними ознаками:

– забезпечення стабільності виконання бюджетного процесу — це здатність бюджетної системи та органів управління своєчасно та відповідно до нормативно-правової, законодавчої бази дотримуватись і виконувати всі стадії бюджетного процесу;
– забезпечення стабільності виконання дохідної частини — це здатність органів управління різних рівнів забезпечувати запланований обсяг дохідної частини бюджетів усіх рівнів без погіршення економічної ситуації та без значного збільшення податкового та боргового навантаження;
– забезпечення стабільності виконання видаткової частини — це здатність органів управління різних рівнів забезпечувати виконання

запланованого обсягу виконання запланованого обсягу видатків без значного погіршення соціального становище і підтримуючи сталий економічний розвиток.

Бюджетний процес охоплює складання проектів бюджетів, їхній розгляд та прийняття закону про державний бюджет і рішень про місцеві бюджети, виконання бюджету, підготовку та розгляд звіту про виконання бюджету. Якість бюджету та визначення бюджетних пріоритетів здебільшого залежать від процесу розгляду проекту бюджету під час першого та другого читань. Залучення науковців та практиків, які могли б дати пропозиції стосовно окремих бюджетних показників без упередженого підходу до їхнього обґрунтування, значно могло б покращити визначення бюджетних пріоритетів [2].

В Україні роль незалежних експертів недооцінюється, що призводить до низької якості не тільки Закону про бюджет, а й інших законів і урядових рішень. Недоліками процесу розгляду і затвердження бюджету в Україні є великі розбіжності між розрахованими показниками проекту бюджету та прийнятими до виконання, низький рівень прозорості, систематичне порушення термінів виконання бюджетних процедур.

Проведення моніторингу стабільності виконання дохідної та видаткової частин бюджету відповідно до запланованих показників дає змогу стверджувати про ефективність бюджетного планування та процесу виконання бюджету. Окрім того значення даної оцінки свідчитиме про ефективність фінансової політики уряду.

Варто зазначити, що у країнах із перехідною економікою, бюджет як інструмент фінансової та економічної політики відіграє категоріально важливу роль, адже його стабільність свідчитиме про позитивні зрушення в економіці, про стабільність політики розвитку економіки.

В загальному випадку, стабільність бюджету — це нематеріальний показник реалізації бюджетного процесу.

На сьогодні бюджет залишається найвагомішим фінансовим інструментом держави, який дає змогу мобілізувати і планомірно розподіляти фінансові ресурси залежно від стратегічних і тактичних цілей. Ефективне спрямування бюджетних коштів, необхідних для виконання державою її функцій, є однією з найактуальніших проблем для всіх країн на будь-якому етапі їх розвитку. Проблема визначення бюджетних пріоритетів є наслідком обмеженості ресурсів бюджету, адже планування його доходів у демократичній державі має об'єктивно визначені межі. З метою розвитку суспільства обрані бюджетні пріоритети повинні виконувати функції локомотивів, свого роду каталізаторів реалізації політики держави. При цьому вибір пріоритетів завжди залежить від сукупності взаємопов'язаних факторів суспільного вибору і зовнішніх ефектів.

Вся сукупність означених інструментів оцінки стабільності бюджету має значний вплив на фінансову політику держави і, як наслідок, на економічний розвиток держави [3].

Література

1. Павлюк К. В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки України: Павлюк К. В. — К.: НДФІ, 2006.(Електрон.ресурс) Спосіб доступу: https://books.google.com.ua/books?isbn=9666542617

2. Управління бюджетом: через відкритість до ефективності / І. Нагребецька // Урядовий кур'єр. — 2005. — № 8. — С. 7–8.

3. Дем'янюк, А. Бюджетні пріоритети в умовах ринкових та демократичних трансформацій / А. Дем'янюк // Світ фінансів. — 2012 Вип.1.(Електрон.ресурс) Спосіб доступу: http://library.tneu.edu.ua/index.php/component/content/article/46-resursy-biblioteky/pratsi-vykladachiv-tneu/d/85-2011-09-01-07-32-40

Лісниченко Анна Костянтинівна
студентка кафедри
фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський Національний Університет Технологій та Дизайну
м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Умови глобалізації світових фінансових ринків призводять до реструктуризації банківських систем шляхом введення інноваційних технологій, збільшення операцій злиття банків, зростання концентрації їх капіталів, наданні банками нових послуг. Проте, про ефективне функціонування країни в цілому свідчить стабільна банківська система, тобто такий її стан, при якому адекватно та ефективно виконуються її функції, а також забезпечується спроможність підтримувати рівновагу та відновлювати стан після зовнішніх потрясінь чи посилення диспропорцій, будь-яких відхилень від безпечних параметрів, спричинених кризовими явищами.

Основним джерелом доходів банків є отримання прибутку від здійснення кредитних операцій, а так як у процесі управління кредитною діяльністю банку об'єктами є не лише кожна окрема кредитна операція, а й

сукупність усіх наданих банком кредитів з їх взаємовпливом і взаємозалежністю, тобто кредитний портфель банку, то одним з головних завдань, яке сьогодні повинне стояти перед менеджментом банків, є ефективне управління кредитним портфелем комерційної установи. Неефективне управління кредитним портфелем призводить до підвищення ризиків здійснення кредитних операції, а це, у свою чергу, веде до настання збитків та втрати вкладених ресурсів.

Таким чином, в економічних умовах, що склалися в Україні, однією з найважливіших задач управління кредитною діяльністю вважаємо формування та аналіз кредитного портфеля комерційного банку. Дослідження кредитного портфеля є необхідним для підвищення ефективності банківської діяльності.

Кредитний портфель є не просто пасивно сформованим набором позичок, а результатом активних, цілеспрямованих дій банку, який динамічно розвивається, суто управлінським співвідношенням між різноманітними видами кредитів. Банківський кредитний портфель слід розглядати як втілення кредитної політики банку, що, у свою чергу, є невід'ємною складовою його загальної стратегії розвитку.

Формуючи кредитний портфель, керуються правилом: видавати кредити, які приносять максимальні доходи за інших однакових умов. Дохідність кредитної операції визначається рівнем відсоткової ставки за певним кредитом, тривалістю періоду надання кредиту та прийнятою системою нарахування відсоткових платежів.

Існують традиційний та нетрадиційний підходи до управління кредитним портфелем банку. Традиційний підхід визначено як підхід, що ґрунтується на неформалізованих філософських методах пізнання (наукової уяви, інтуїції), використовує в розрахунках коефіцієнтний аналіз, функціонує у будь-якому середовищі, є простим, швидким та дешевим у застосуванні. Нетрадиційний підхід — це підхід, що ґрунтується на загальнонаукових методах пізнання, використовує в розрахунках теорію ймовірності, статистику, економетрію, функціонує у стабільному ринковому («ідеальному») середовищі, є складнішим, повільнішим та дорожчим у застосуванні порівняно з традиційним.

Практика демонструє, що успішність управління ефективністю банківських вкладень та формування ефективної структури кредитного портфеля банку багато в чому залежить від можливостей менеджменту банківських установ, що здійснює оптимальне формування, управління кредитним портфелем та забезпечує належну ефективність діяльності при мінімально можливому рівні ризику та отриманні максимального результату.

Отже, можна зробити висновок, що «кредитний портфель» як економічна категорія відтворює три ключові взаємопов'язані між собою показники банківської діяльності — дохідність, ліквідність і ризик.

Розглянемо сучасний стан кредитної діяльності банків України та визначимо проблеми, які постають зараз перед банківською системою.

У 2014 році в Україні спостерігалося погіршення економічної ситуації через загострення політичної напруженості в суспільстві та несприятливий вплив зовнішнього середовища. Це потягло за собою й створило проблеми розвитку вітчизняної системи банківського кредитування, серед яких найбільш суттєве значення має зростання простроченої заборгованості та обсягів безнадійних кредитів, що призводить до погіршення якості кредитного портфеля банку.

Залишки прострочених кредитів резидентів за рік знизилися на 2.6% (на 2.2 млрд грн.) — до 81.2 млрд грн. Упродовж року переважно знижувалася прострочена заборгованість в іноземній валюті, в цілому за рік — на 4.4 млрд грн., або на 11.0%. Натомість, у національній валюті за підсумками року вона дещо зросла — на 2.0 млрд грн., або на 4.6%.

Серед прострочених кредитів найвищою залишалася частка прострочених кредитів сектору НК — 62.9%. Прострочені кредити НК у національній валюті у звітному році збільшилися на 2.0 млрд грн., або на 6.2%.

Таким чином, банківський сектор увійшов у період суспільно-політичної та економічної нестабільності більш міцним, ніж, наприклад, під час кризи 2008 року.

Протягом І кварталу 2014 року внаслідок скорочення ресурсної бази банків за одночасного зниження попиту на кредити з боку позичальників в умовах загальної суспільно-політичної невизначеності кредитна підтримка банками реального сектору економіки знизилася. Водночас, за рахунок курсової переоцінки кредити, надані резидентам у гривневому еквіваленті, з початку року зросли на 90.8 млрд грн., або на 10.0%, і на 01.04.2014 становили 1 001.5 млрд грн. У березні, порівняно з попереднім місяцем, залишки за кредитами збільшилися на 2.6%. Річні темпи приросту кредитів прискорилися до 21.2%.

Важливість створення в банку якісно структурованої та незалежної системи управління ризиками у світлі сучасних кризових явищ у фінансовій сфері не потребує особливого обґрунтування. Відсутність ефективної системи управління кредитними ризиками може в кінцевому результаті привести банк до виникнення значних проблем. Однак, необхідно зрозуміти, що повністю уникнути ризиків у банківській діяльності неможливо, а, отже, мета процесу управління кредитними ризиками в банку полягає не в повному їх уникненні, а в обмеженні та мінімізації їх впливу. Тому проблемою, з якою стикаються банки при управлінні кредитними ризиками, є те, що значні коливання процентних ставок істотно змінюють рівні витрат, прибутку і вартість активів банку.

При наданні кредитів будь-який банк зустрічається з необхідністю оцінки кредитоспроможності позичальників. Ця процедура є обов'язковою, а її

результати істотно впливають як на умови конкретних кредитних угод, так і на ефективність кредитної діяльності банку в цілому. Для позичальника оцінка кредитоспроможності також важлива, оскільки від її результату залежить, в якому обсязі буде наданий кредит, і чи буде він наданий взагалі.

Оцінюючи кредитоспроможність позичальника, комерційні банки України керуються власними положеннями та методиками, в основу яких покладено методичні рекомендації Національного банку України. Водночас, НБУ не забороняє банкам самостійно встановлювати додаткові критерії аналізу фінансового стану позичальника, що підвищують вимоги до показників з метою адекватної оцінки кредитних ризиків і належного контролю за ними.

Таким чином, на основі проведеного в статті аналізу стану кредитування в Україні та запропонованих стратегічних напрямків покращення кредитного портфеля можна зробити низку висновків:

1. Обережна кредитна політика з підвищенням процентних ставок, постійний моніторинг складових кредитного портфеля, невідкладні дії керівництва банківських установ з управління ризиками повинно призвести до зростання обсягів кредитування, вдосконалення системи управління якістю кредитного портфеля.

2. Впровадження переважно якісних за характером заходів щодо покращення структури кредитного портфеля, на нашу думку, впливатимуть на фінансову стійкість банків та ефективність їх діяльності, дозволять підвищувати конкурентоспроможність і безпеку функціонування вітчизняних банківських установ.

Напрямками подальших досліджень бачимо впровадження запропонованої системи стратегічних напрямків покращення стану кредитного портфеля в практику діяльності банків України.

Література

1. Голуб В. М. Управління кредитним портфелем комерційного банку [Текст]: Автореф. дис. канд.екон. наук: 08.04.01 / В. М. Голуб // Київ. нац. екон. ун-т. — К., 2004. — 19 с.

2. Некрасова В. В. Формування кредитного портфеля банку в сучасних умовах: [Електронний ресурс] / В. В. Некрасова // Науково-технічна бібліотека Харківського національного економічного університету: Електронний архів. — 2012. — Режим доступу до журн.: http://www.repository.hneu.edu.ua

3. Бюлетень Національного банку України за березень 2014 року: [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=72653

Мельничук Н. Ю.
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Національна академія статистики, обліку та аудиту
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМ ПРОЦЕСОМ США

Сполучені Штати Америки — це лідер світової економіки. Країна, яка є однією з найбільших за територією і населенням. Розвиток економічних процесів в Америці є головним генератором змін в економіці всього світу. Ділова активність США — головний індикатор для світової економіки, безпосередньо має вплив на зміни циклу і руху господарського стану інших країн, впливає на структуру міжнародного фінансового обміну.

В основу формування урядової влади США покладено принцип поділу влади (рис. 1).

Згідно з цим принципом, законодавча влада належить конгресу, виконавча — президенту, судова — Верховному і нижчестоящим федеральним судам. З рис. 1 видно, що всі три гілки влади формуються різним чином. Конгрес обирається безпосередньо населенням, президент — колегією виборників, Верховний суд — спільно президентом і сенатом.

Конгрес США складається з двох палат — Палати представників і Сенату, він обирається на основі загальних рівних і прямих виборів таємним голосуванням.

Президентська влада являє собою в сучасних умовах найважливішу політичну установу, з допомогою якої монополістичний капітал США здійснює свою внутрішню та зовнішню політику.

Бюджет уряду США — результат об'єднаних зусиль законодавчої та виконавчої гілок влади. Законодавча влада приймає закони про податки та витрати, за допомогою яких виконується бюджет, а виконавча — готує бюджет.

Бюджет США варто вважати найбільш точним фінансовим планом, який відображає характер державного устрою і влади США. Організаційна структура бюджетного устрою США характеризується високим рівнем автономності (рис. 2). Як видно з рис. 2 система організації державних фінансів характеризується відсутністю єдності. Це означає, що кожен підрозділ державного управління (федерація, штати, місцеві органи) самостійно формує і затверджує свій бюджет, розробляє і здійснює податкову політику, керує боргом.

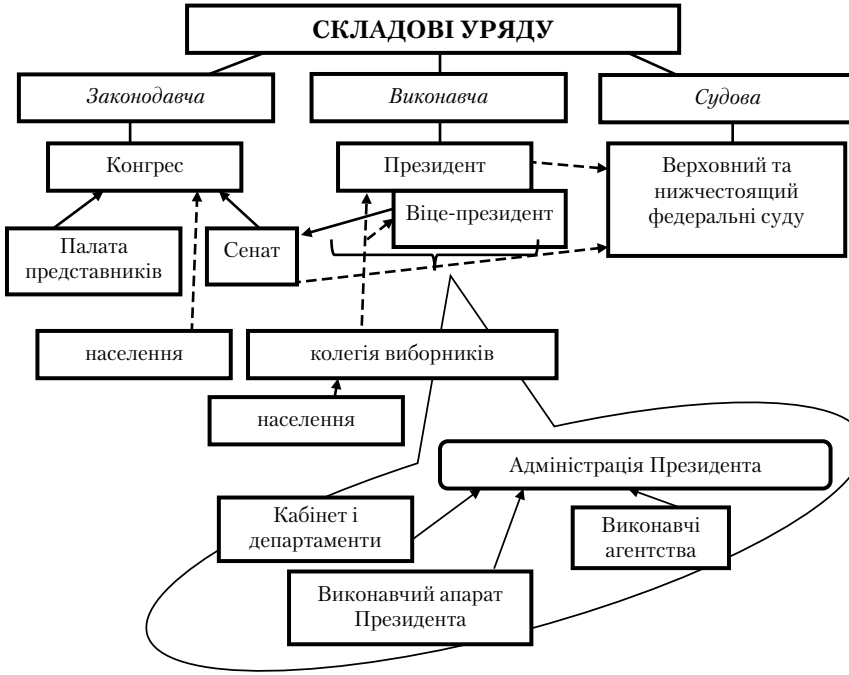

Рис. 1. Структура уряду Сполучених Штатів Америки*
** складено автором*

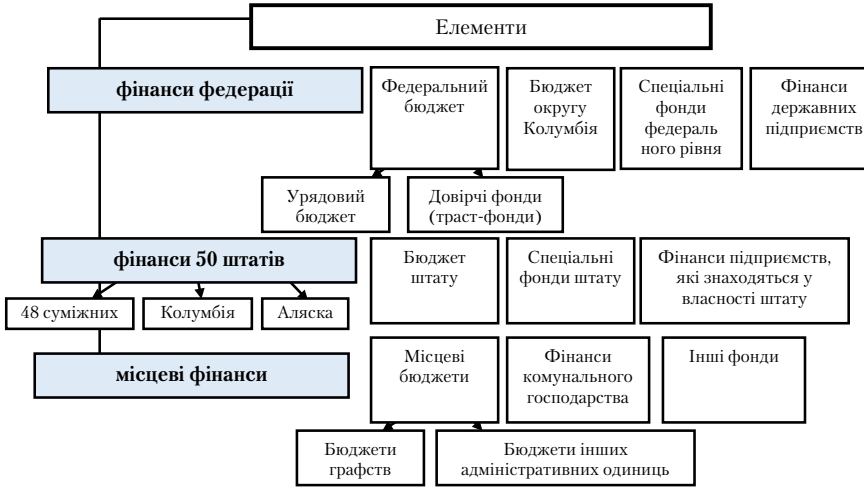

Рис. 2. Структура фінансової системи США*
** складено автором*

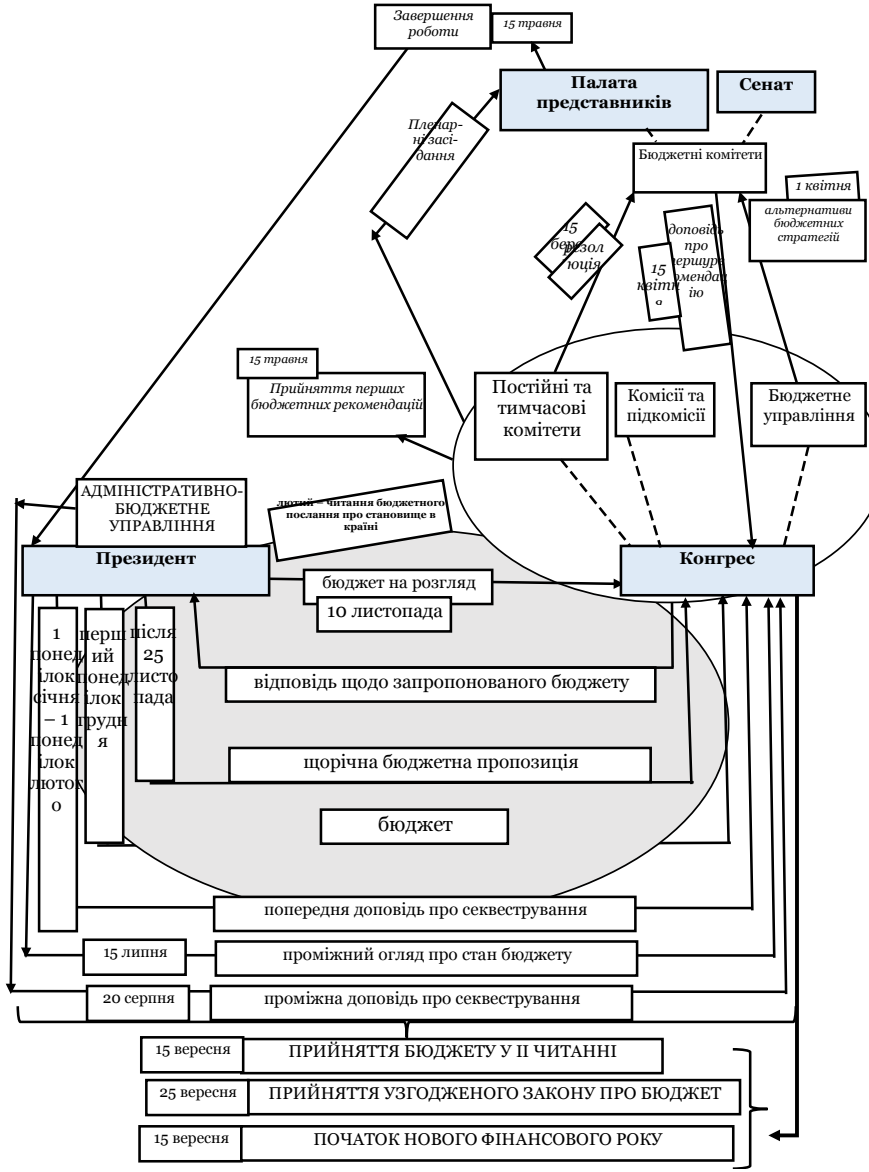

Рис. 3. Схема розробки, розгляду та затвердження бюджету США*
** складено автором*

В цілому історія розвитку бюджетного процесу США розпочинається у 1774 році в місті Філадельфія. Саме тоді було зібрано Перший

континентальний конгрес представників 12 колоній у складі 55 делегатів [1, с. 100].

Схематично розробка, розгляд та затвердження бюджету в США можна представити у вигляді рис. 3.Такий характер бюджетного процесу в конгресі США пояснюється тим, що американські законодавці поклали в основу своєї діяльності не принцип всеосяжної бюджетної кодифікації і регламентації, а механізм гнучких бюджетних угод між законодавцями і Білим Домом. Цей механізм добре працює в умовах мінливої політичної та економічної ситуації.

Після затвердження федерального бюджету Конгресом починається його виконання: Міністерства та відомства федерального уряду виконують видаткову, а Міністерство фінансів — дохідну частину. Закон зобов'язує Президента розподіляти кошти, які виділяються для більшості виконавчих відомств. Президент передає ці повноваження Адміністративно-бюджетному управлінню та Головному бюджетно-контрольному управлінню для розподілу коштів за тимчасовими термінами (звичайно за кварталами фінансового року), а іноді і за видами діяльності.

Таким чином, організація фінансової системи в США характеризується високим рівнем автономності — кожен з рівнів державного управління самостійно проводить бюджетну політику.

Література

1. Миргородська Л. О. Фінансові системи зарубіжних країн: [навч. посіб.] / Л. О. Миргородська — К.: ЦНЛ, 2003. — с. 203.

Полішевська К. В.
Студентка кафедри фінансів та ФЕБ
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Здійснення науково-технологічного розвитку, реалізація завдань структурно-інноваційної стратегії є найважливішою цільовою функцією інноваційного процесу. Інноваційний процес як процес, що спирається на науку, техніку, економіку, підприємництво й управління, можливий тільки на основі зростання й реалізації інвестицій. Без ефективного розвитку цих складових суспільство приречене на деградацію.

Підприємства перехідної економіки критичніше ставляться до відбору інновацій, оскільки нова справа в українських умовах є дуже ризикованою. З огляду на завдання інноваційної стратегії в Україні доцільною є модифікація критеріїв виокремлення інноваційних підприємств. Від визначення технологічних пріоритетів (які нині встановлюються законодавчо) слід перейти до більш гнучкої системи встановлення критеріїв відбору технологій та інноваційних проектів (ідей).

При цьому мають бути сформовані відповідні внутрішні умови залучення інвестицій в країнах з перехідною економікою, в тому числі і в Україні. Економічні умови слід створити заздалегідь. У процесі розробки нової Концепції науково-технологічного та інноваційного розвитку України. При цьому слід мати на увазі, що пошук нових принципових інновацій та їх впровадження не здійснюється за спрощеним сценарієм, коли має місце орієнтація на максимізацію прибутку.

Україна вже сьогодні має бути готовою запропонувати світу нововведення саме радикального характеру, від використання яких можна очікувати значного ефекту. В іншому разі за відсутності інноваційного характеру нових технологій розвиватися за рахунок традиційних видів діяльності буде важко, оскільки у випадку відсутності цілеспрямованих дій, які забезпечують приплив капіталів до сфери високих технологій не буде інноваційних змін, а значить модернізації національної економіки.

Найефективнішими є інвестиції в інновації, де учасники інвестиційного ринку мають можливість одержати досить високий прибуток. Високий потенціал ефективності інновацій забезпечує попит на нововведення з боку суб'єктів господарської діяльності, формуючи ринок науково-технічних, організаційних, економічних і соціальних нововведень.

Вирішальною ознакою інновації є можливість використання нововведення на рівні одного підприємства.

Отже, інновація — це нововведення, використання якого призводить до якісних змін у виробництві з метою отримання соціально-економічної вигоди. Інвестиції при цьому відіграють основну роль при переведенні нововведення в якісні зміни у виробництво, механізмом якого є інновації.

Більшість прогресивних нововведень знаходить застосування у складних, наукомістких продуктах, енергоощадних і високих технологіях, сфері послуг. За всієї різноманітності новацій досить важливою умовою для їхньої практичної реалізації у нововведеннях є своєчасне і достатнє виділення інноваційних інвестицій.

На варіанти організації інноваційних процесів і напрямів інноваційної діяльності впливає велика низка чинників, наприклад наявність конкуренції та інші.

Для того, щоб обґрунтовано виділяти інвестиції для здійснення інноваційних процесів, необхідно усвідомити основні ознаки і принциповий зміст усієї різноманітності новацій та нововведень. Їхня класифікація за базовими ознаками й іншими характеристиками допоможе у прийнятті рішень щодо управління інноваціями, визначення напрямів інноваційної діяльності. За ринкової системи економічних відносин основними складовими інноваційної діяльності є: новації, інвестиції і нововведення (інновації). Отже, до сфери інноваційної діяльності входять: ринок новацій; ринок чистої конкуренції нововведень (інновацій); ринок інвестиційних ресурсів, орієнтованих на сферу інноваційної діяльності.

Інноваційна діяльність в Україні поки що не набула такого ступеня теоретичного і практичного розвитку, який би сприяв змінам і в інвестиційній політиці, оскільки попередня була незадовільною передусім через високу питому вагу інвестицій у так звані базові галузі промисловості, а сама функціональна структура інвестицій радикально змінилася.

Особливо актуальна ця проблема для галузей економіки України з традиційно високим інтелектуальним і промисловим потенціалом. Однак і в них не можна констатувати помітних успіхів у сфері інновацій, особливо щодо впровадження новацій у практику, що призводить до неухильного відставання від технічного і технологічного рівня розвитку індустріальних держав. У цьому контексті необхідно виділити такі негативні явища існуючої інноваційної політики країни:

- невисоку частку радикальних, економічно вагомих нововведень;
- велику тривалість освоєння нововведень виробництвом, що скорочує їхній життєвий цикл;
- невелику кількість розробок, які мають високий попит на вітчизняних і зарубіжних ринках.

Аналіз виникнення, розвитку і поширення нововведень у межах конкретної організації (підприємства) або в масштабах держави вказує на те, що необхідно застосовувати системний підхід, щоб визначити сутність інноваційної діяльності й стимулювати їх на перехідному етапі від командно-адміністративної економіки до ринкової.

З огляду на це, буде логічним розглянути поняття «інновація» та «інноваційний процес». На думку Юрія Бажала, інновація — це не просто нововведення, а нова виробнича функція. Це зміна технології виробництва, яка має історичне значення і є необхідною. Інновація є стрибком від старої виробничої функції до нової, але не кожне нововведення, нове виробництво є інновацією. Тому однією з найактуальніших проблем сучасного стану життя суспільства є розкриття внутрішньої сутності інформатизації як глобального інноваційного процесу і розроблення на цій основі стратегії соціально-економічного поступу.

Використовуючи інноваційно-цільову стратегію, передові компанії країн зі сталою економікою у прагненні до лідерства сформували концепцію створення виробничих систем нового покоління, що працюють у режимі так званого інноваційного конвеєра, котрий являє собою процес прискореної реалізації різного роду прогресивних нововведень. Передумовою цієї концепції була підготовлена всією світовою практикою теза про єдність і нерозривність духовного, інтелектуального, природного, фізичного, соціального, політичного й економічного середовища буття людей та їхніх цільових прагнень.

Важливу роль інноваційна діяльність може відіграти і в розвитку ринкових відносин, у подоланні монополізму в країні. Як свідчить зарубіжна практика, інновації дають найбільший економічний і соціальний ефект.

Перехід на інноваційний шлях розвитку неможливий без економічних реформ. Сучасний вітчизняний ринок інновацій передбачає створення реальних умов для переходу економіки на інноваційно-інвестиційну модель розвитку. Реалізація інноваційно-інвестиційної моделі спонукає підприємства продукувати інноваційні товари і послуги. Саме на такому шляху, на нашу думку, слід активніше залучати економічні важелі впливу для оновлення виробництва, яке спроможне конкурувати на світовому ринку. Однак нині на більшості підприємств України інноваційна діяльність не здійснюється, а окремі спроби впровадження інновацій стримуються безліччю перешкод на мікро- та макрорівні. Розвиток інноваційного підприємництва як складової формування ринкової економіки цілком залежить від стимулювання підприємницьких процесів, наявності розвинутої інфраструктури підприємств та опрацьованого механізму фінансування інноваційних проектів. Вирішення цих питань дасть змогу інноваційним підприємствам реалізувати потенційні можливості і виконувати

своє призначення в умовах ринку. Освоєння підприємствами нових технологій та інновацій потребує об'єктивної оцінки їхніх параметрів і визначення характеристик потенціалу, які мають важливе значення при здійсненні інвестиційної діяльності шляхом розроблення та реалізації нової інноваційної політики розвитку країни. Сьогодні в Україні іншого шляху розвитку, крім інноваційного, немає, оскільки старіння основного капіталу та методів управління дійшли крайньої межі при наявності значного інноваційного потенціалу, який, на жаль, поступово руйнується. З огляду на це аналіз інноваційного потенціалу та інноваційно-пріоритетних напрямів структурної перебудови економіки є актуальним.

При формуванні інноваційної політики характерним є активне вивчення й освоєння досвіду країн із розвинутою ринковою економікою з обов'язковою адаптацією до умов нашої країни, а також розвиток вітчизняної науки та практики з урахуванням набутих досягнень, традицій і особливостей.

Докорінне реформування виробництва в Україні неможливе без великомасштабних інституціональних та організаційно-економічних перетворень. Здійснення структурних зрушень в економіці України передбачає активне перепрофілювання багатьох підприємств, формування нових коопераційних зв'язків, що забезпечують можливість реалізації перспективних науково-технічних програм розвитку виробництва. Це потребує залучення великого обсягу довгострокових інвестицій. Залучення внутрішніх та іноземних інвестицій, передусім у науково-виробничу сферу, дасть змогу багатьом підприємствам мати ефективні інструменти прискорення розвитку пріоритетних сфер виробничої діяльності.

Природно, що кожна така вихідна методологічна установка великою мірою визначає характер формування державою інвестиційного середовища, у якому функціонує економіка. При цьому якісне підвищення згаданого середовища є умовою життєдіяльності й основою стабільності стану підприємств у ринковій економіці та позитивно впливає на їхню фінансову стійкість.

Достатній інноваційний потенціал підприємства дасть змогу трансформувати конкурентне середовище в економіці України. Саме конкуренція є ефективним координаційним інструментом, дійовим механізмом відтворення інноваційного потенціалу, узгодження економічних інтересів різних суб'єктів.

Таким чином, з огляду на сучасний стан економіки України необхідне удосконалення механізмів управління інноваційною діяльністю підприємств на основі впровадження нових технологій управління. У нашій країні набув популярності контролінг — методика управління інноваційно-інвестиційною моделлю розвитку підприємств, спрямована на вивчення тенденцій розвитку його мікро- і макросередовища, виявлення

резервів і удосконалення координації систем управління інноваційною діяльністю з використанням нових інформаційних технологій і сучасних методів прийняття рішень для забезпечення реалізації інноваційного потенціалу підприємства. Однак ринкова ситуація в Україні не є достатньо стабільною для того, щоб методологічні нововведення, привнесені контролінгом, дали бажаний результат при підготовці й реалізації управлінських рішень, спрямованих на досягнення поставлених підприємством економічних цілей. Спираючись на вищевикладене, можна стверджувати, що концепція контролінгу має бути відповідним чином адаптована до реалій перехідної економіки. Одним із способів такої адаптації є процес розроблення і впровадження будь-якої інновації, метою якого є забезпечення потреб економіки у нововведеннях як економічних благах, необхідних для її розвитку.

Отже, ефективною формою державної підтримки інноваційної та наукової діяльності є створення за участю держави вузівсько-промислових дослідницьких центрів. Завдання полягає у стимулюванні об'єднання фінансових ресурсів і матеріально-технічної бази промисловості з кваліфікованими кадрами вузів. Засобами такого стимулювання можуть бути фінансування початкових витрат вузівсько-промислових центрів із коштів державного бюджету; видача підприємствам-учасникам безкоштовних ліцензій на використання розроблених винаходів і відкриттів.

Позначення нових напрямів інноваційної діяльності, а головне — знаходження власної технічної парадигми, потребує залучення інвестицій. Наростаючий приплив інвестиційних ресурсів, що сприяє активізації інноваційної діяльності, стає своєрідним вираженням внутрішньої економічної сили та фінансової безпеки країни. Залучення внутрішніх й іноземних інвестицій в інноваційну сферу дозволить багатьом підприємствам мати ефективні інструменти прискорення розвитку пріоритетних сфер виробничої діяльності, спрямованих на досягнення поставлених підприємством інноваційних цілей.

Література

1. Бажал Ю. М. Економічна теорія технологічних змін: Навчальний посібник. — К.: Заповіт, 1996. — 240 с.

2. Геєць В. М. Інноваційно-інноваційний шлях розвитку модернізаційний проект розвитку української економіки і суспільства початку XXI століття // Банківська справа. — 2003. — № 4(52). — С. 3–32.

Романко Аліна Юріївна,
Ярмак Анна Іванівна
студенти кафедри фінансів та економіки бізнесу
Бєлялов Талят Енверович
керівник навчальної роботи канд. екон. наук; доц.
Київський Національний Університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

ЗМІСТ І ТЕХНОЛОГІЯ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВИХ БЮДЖЕТІВ

Бюджетування — це найважливіший елемент системи управління підприємством, — що є собою технологію планування, обліку, контролю й аналізу фінансових, інформаційних і матеріальних потоків, а також отриманих результатів.

Одна з найбільш вагомих проблем при впровадженні бюджетування — це визначення формату фінансових бюджетів. Ці формати, з одного боку, повинні бути сумісні з діючою на підприємстві системою бухгалтерського обліку та звітності, з іншого боку — інформація, яка міститься в них, має відповідати принципам своєчасності, корисності щодо використання в управлінні фінансами [2, с. 298].

В основі побудови системи бюджетів підприємств повинні лежати науково — обґрунтовані принципи, які визначають характер і зміст діяльності підприємства, створюють умови для їх ефективної роботи, — зменшують можливість впливу негативних факторів на процес виробництва та реалізації продукції [4, с. 39].

У наш час виникає потреба розроблення бюджетного управління у найкоротші строки, аби отримати перші результати, наприклад, ефективності управління та підвищення прозорості формування фінансових результатів підприємства.

Мета статті полягає в дослідженні існуючих технологій бюджетування, оскільки зростає їх роль — як найважливішого елемента системи управління підприємством на сучасному етапі розвитку економіки.

Розроблення фінансових бюджетів дозволяє підприємству: вести облік руху грошових коштів у розрізі центрів фінансової відповідальності, а не тільки по підприємству в цілому; оперативно контролювати грошові потоки в розрахунковому періоді; вживати оперативні заходи з усунення недоліків у фінансово-господарській діяльності.

Основні фінансові бюджети включають: бюджет руху грошових коштів; капітальний бюджет; прогноз балансу активів і пасивів.

Схема формування бюджету підприємства

Бюджет грошових коштів є планом надходження грошових коштів і платежів на майбутній період. У ньому підсумовані всі потоки засобів як результат планованих операцій на всіх фазах формування загального бюджету. Структура бюджету руху грошових коштів схожа на структуру Звіту про рух грошових коштів на підприємстві. Однак це не регламентована, а управлінська форма, тому вона має деякі відмінності. Бюджет руху грошових коштів складається з трьох великих частин: операційної діяльності, інвестиційної та фінансової діяльності. Побудова бюджету грошових коштів починається з аналізу надходжень за реалізовану продукцію.

Грошові кошти, що надходять від продажу продукції (робіт, послуг), використовуються підприємством і, відповідно, відображають його витрати.

Розпис витрат використовують для прогнозування суми чистих грошових потоків, на підставі розпису також складають бюджет доходів і витрат. Сальдо чистого грошового потоку на початок місяця або збільшується на суму вхідного грошового потоку, або зменшується на суму вихідного грошового потоку поточного місяця. Таким чином визначається залишок чистого грошового потоку на початок наступного місяця.

Якщо виникає дефіцит коштів, підприємство може покрити його короткостроковим кредитом, продати частину активів або відстрочити капітальні витрати.

Капітальний бюджет — це форма оперативного плану інвестиційної діяльності підприємства, що відображає напрями, обсяги, строки та

джерела фінансування окремих видів робіт, пов'язаних із здійсненням реального інвестиційного проекту.

Капітальний бюджет розробляється на рік поквартально, а потім у межах планового кварталу деталізується в розрізі місяців.

Розроблення капітального бюджету інвестиційного проекту спрямована на вирішення двох основних завдань:

1. Визначення обсягу та структури витрат по реалізації інвестиційного проекту в розрізі окремих етапів календарного плану;

2. Забезпечення необхідного для покриття цих витрат потоку інвестиційних ресурсів.

Прогнозний баланс активів і пасивів — це звичайний бухгалтерський баланс, який підприємство складає в укрупненому вигляді. Він включає найбільш важливі статті з позиції фінансового обліку. Значення прогнозного балансу полягає в тому, що він дозволяє підприємницьким структурам оцінити фінансовий стан підприємства. Прогнозний баланс дозволяє отримати таку інформацію: з'ясувати можливі негативні для підприємства фінансові наслідки рішень, прийнятих на плановий період; перевірити правильність розроблення бюджету руху грошових коштів; провести прогнозну оцінку фінансового стану підприємства на кінець розрахункового періоду; визначити майбутні джерела фінансових ресурсів і зобов'язання підприємства за їх структурою.

Фінансова робота на підприємствах здійснюється спеціальною службою чи бухгалтерією.

Керівник фінансової служби (фінансовий директор) несе відповідальність за фінансовий стан підприємства, управління всіма видами фінансової роботи, у тому числі регулювання грошових потоків (припливу та відтоку готівки). Фінансова служба тісно взаємодіє з провідними виробничими і комерційними підрозділами підприємства.

Фінансова робота на підприємстві провадиться за трьома основними напрямами: фінансове планування (бюджетування грошових потоків, активів і пасивів балансу); оперативна (поточна) діяльність з управління грошовим обігом; контрольно-аналітична робота.

Отже, викладене дає підстави зробити висновок про те, що бюджетування — це стандартизований процес за допомогою бюджетних форм, інструкцій і процедур.

Бюджетування, на відміну від традиційних способів управління, може ефективно впливати на формування фінансових ресурсів, рух коштів та на фінансово-економічні результати діяльності, оптимізувати відхилення план/факт і коригувати діяльність шляхом прийняття відповідних управлінських рішень.

Основні фінансові бюджети включають:

– бюджет руху грошових коштів (план грошових надходжень і платежів);
– капітальний бюджет (бюджет капітальних або фінансових інвестицій, що відображає планові витрати, вибір проектів та джерел фінансування);
– прогноз балансу активів і пасивів (бюджет по балансовому листу, що характеризує зміни фінансового та майнового стану підприємства за умови виконання передбачених бюджетами господарських і фінансових операцій).

Література

1. Білик М. Д. Бюджетування у системі фінансового планування / М.Д. Білик // Фінанси України. — 2003. — № 3. — С. 97–109.

2. Білик М. Д. Фінансове планування на підприємстві: навчальний посібник / Білик М. Д., Бєлялов Т. Е. — К.: ТОВ «ПанТот», — 2015. — С. 297–342.

3. Квасницька Р. С., Джерелейко С. О. Бюджетування на підприємстві: суть та основні передумови ефективного застосування / Р. С. Квасницька, С. О. Джерелейко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. — 2008. — № 5, Т. 1. — С. 54–56.

4. Мельник О. Г. Методи бюджетного планування / О. Г. Мельник // Фінанси України. — 2009. — № 12. — С. 37–46.

5. Чая В. Т., Чупахина Н. И. Система бюджетирования и управленческая отчетность / В. Т. Чая, Н. И. Чупахина // Экономический анализ. — № 14(119). — 2008. — С. 2–10.

Рябоконь О.А.
аспирант кафедры финансов
КНУ имени Тараса Шевченко
г. Киев, Украина

ФИСКАЛЬНАЯ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЯ КАК ОСНОВА МОДЕРНИЗАЦИИ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ

В условиях фискальной децентрализации в Украине обеспечение надлежащего финансового ресурса местных бюджетов приобретает особую значимость. Ведь в основном через местные бюджеты проводится финансирование мероприятий экономического и социального развития территорий.

К вопросу фискальной децентрализации обращались отечественные ученые, в частности, В. Андрущенко, И. Волохова, Л. Демиденко, Н. Деркач, А. Заверуха, Н. Исаева, С. Колодий, А. Кириленко, Т. Кваша, В. Кудряшов, И. Лунина, А. Майданников, А. Малярчук, О. Музика, Л. Никитина, Т. Сало и др. В мировой практике встречаются различные модели фискальной децентрализации, исследуются как отечественными, так и иностранными учеными, среди которых следует отметить О. Богачеву, Д. Боголепова, А. Гессера, Р. Масгрейва, У. Оутса, И. Павлова, С. Смита, М. Столярова,.

В теоретических и практических исследованиях понятие «децентрализация» является многоаспектным и рассматривается разнопланово. На семантическом уровне децентрализация трактуется как уничтожение, ослабление или отмена централизации. В то же время, наиболее обобщенным определением термина «децентрализация» в советский период было расширение прав местных государственных органов управления в результате передачи им некоторых функций центральных органов.

Значительный вклад в развитие теории децентрализации, в частности фискальной, сделал английский ученый-экономист В. Оутс. Он предложил следующее определение этого термина: децентрализация — право независимого принятия решений децентрализованными единицами. Таким образом, региональные и местные органы могут самостоятельно принимать решения по финансовым вопросам и вопросам по управлению территорией. [1]

Практика управления финансовой системой Украины, которая сложилась сегодня, не соответствует задачам, стоящим перед страной, а именно — она не способствует созданию благоприятных условий для устойчивого экономического роста и перехода к инновационно-инвестиционному

развитию, не обеспечивает достижения социальных приоритетов финансовой политики.

Основными задачами, которые должны быть реализованы в рамках фискальной децентрализации — это: просмотр и определение перечня собственных и делегированных полномочий; расширение финансовой базы органов местного самоуправления; переход к системе целевых трансфертов, направленных на компенсацию расходов органов местного самоуправления; введение максимального уровня прозрачности использования бюджетных средств органами местного самоуправления.

Основная идея децентрализации заключается в передаче органам местного самоуправления компетенции для решения вопросов, связанных с местными потребностями. Эту же точку зрения разделял и известный российской финансист начала XX века Д. Боголепов, который отмечал, что «кроме тех функций, которые государство выполняет как единое целое, в каждой ее части существует целый ряд потребностей, не имеющих общегосударственное интереса, но существенно важные для отдельной территории. С одной стороны, обеспечить удовлетворение таких интересов государство не в состоянии. С другой — на местах лучше знают потребности и предпочтения населения, поэтому передача отдельных функций государства на локальный уровень способствует удовлетворению интересов жителей отдельных территорий».

Важным вкладом Р. Масгрейва в развитие теории децентрализации была формулировка принципов, на основе и с учетом которых должна проводиться фискальная децентрализация. Среди них: принцип соответствия; принцип централизованного перераспределения; принцип финансового выравнивания; принцип национальных желаемых благ.

Децентрализация позволяет сбалансировать механизмы предоставления общественных услуг с потребностями и предпочтениями местных общин и жителей, повышает уровень ответственности местных органов за выполнение соответствующих функций и степень эффективности деятельности государственного сектора в целом из-за введения элементов конкуренции.

Первоочередной задачей для Украины сегодня является рост доходов местных бюджетов за счет децентрализации системы управления государственными финансами. Именно поэтому важно оценить состояние децентрализации бюджетной системы Украины, определить приоритетные направления ее проведения и выявить факторы замедляющие процесс децентрализации.

Причины реформирования системы местных бюджетов в Украине [4]:

1) высокая степень централизации государственных финансов;

2) неравномерность социально-экономического развития территорий;

3) ограниченность собственной доходной базы местного самоуправления и значительная зависимость местных бюджетов от государственного бюджета;

4) непрозрачность и субъективизм в принятии решений о предоставлении финансовой помощи местным бюджетам.

Важным шагом реализации реформы фискальной децентрализации является утверждение государственных социальных стандартов. Расчет и внедрение социальных стандартов по всем видам социальных услуг, предоставляемых государством предполагает: переход на финансирование социальных услуг в соответствии с утвержденными государственных социальных стандартов, утверждение и внедрение восьми государственных стандартов социальных услуг, разработка и представление Кабинету Министров Украины проекта Закона Украины «О социальных услугах» (новая редакция) утверждение и внедрение Методики расчета стоимости социальных услуг оптимизация количества и структуры бюджетных учреждений и их расходов. [5]

Для проведения эффективной модернизации местных бюджетов в Украине необходимо выполнить ряд предпосылок, среди которых наиболее существенными есть [3]:

1) надлежащее институциональное проектирование модернизации бюджетной политики;

2) формирование развитой институциональной структуры, включая бюджетные институты, благоприятной для модернизационных трансформаций социальной и экономической сфер;

3) построение приоритетов социального партнерства и гражданского контроля при формировании бюджетной политики;

4) учет национальной специфики государства, а также социально-культурных факторов, ментально-политических особенностей и современных вызовов;

5) надлежащее ресурсное обеспечение модернизации бюджетной системы (финансовое, кадровое, организационное и прочее).

Опыт развитых стран дает понять, что уровень благосостояния населения будет расти при наличии сильной местной власти, которая способна решать текущие проблемы населения, отстаивать интересы жителей определенных отдельных территорий при осуществлении общегосударственных программ и мероприятий. Чтобы укрепить органы местного самоуправления, необходимо им передать бюджетные полномочия и решения вопросов по поступлению средств в их бюджеты в надлежащих размерах, обеспечить прозрачность распределения трансфертных средств и тому подобное. Последнее повышает значение межбюджетных отношений при дальнейшем развитии государства.

Литература

1. Демиденко Л., Наконечна Ю. «Фіскальна децентралізація: німецький досвід та українські реалії», журнал «Економіка», Київ, № 2(167)/2015.

2. Корень Н. В., «Концептуальні засади модернізації бюджетної політики в умовах трансформаційних зрушень», журнал «Ефективна економіка», № 11, режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/op=1&z=4557 (2015)

3. Вайланд Г., Крауліх П. «Управління за цілями: програмно-цільовий метод бюджетування та міжбюджетні відносини, децентралізація», матеріали семінарів Німецького товариства міжнародного співробітництва GIZ (19.05.2014–22.05.2014 р.) / К., 2014. — С. 31–36.

4. Патицька Х. О., «Фінансова децентралізація як основа формування самодостатніх територіальних громад», Київ, № 10/2015.

5. Салямон-Міхєєва К. Д. «Особливості місцевих бюджетів в умовах децентралізації бюджетної системи України», журнал «Економіка та держава», Київ, № 6, режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2008/8.pdf (2008)

Литвинова Альбіна Тарасівна
студентка кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна
Сологуб Карина Вікторівна
студентка кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

ОПТИМІЗАЦІЯ КРЕДИТНИХ ПОРТФЕЛІВ В КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ УКРАЇНИ

Надання кредитів — одна з найбільш дохідних банківських операцій, яка забезпечує стабільність існування банку [3].

Кредитний портфель — це сукупність кредитів, наданих банком на певну дату з метою одержання доходу у вигляді відсотків [1].

Обсяг кредитного портфеля оцінюється за балансовою вартістю всіх кредитів банку, у тому числі прострочених, пролонгованих, сумнівних.

У структурі балансу банку кредитний портфель розглядається як єдине ціле та складова частина активів банку, яка має свій рівень дохідності та відповідний рівень ризику.

Обсяг і структура кредитний портфель банку визначаються такими чинниками: розмір банку (капіталу); правила регулювання банківської діяльності; офіційна кредитна політика банку; досвід і кваліфікація менеджерів; рівень дохідності різних напрямів розміщення коштів [4].

Якість та склад кредитного портфеля істотно залежать від організації кредитної роботи в банку, оскільки організаційна структура кредитного підрозділу в кожному конкретному банку має свої особливості [2].

Складовою частиною кредитного портфеля банку виступає клієнтський кредитний портфель, який є залишком заборгованості за банківськими кредитними операціями з юридичними та фізичними особами на конкретну дату[3].

До заборгованості за кредитними операціями, що становлять кредитний портфель банку наведено на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Види кредитних операцій, що формують кредитний портфель банку

На розмір і структуру кредитного портфеля впливають такі параметри:

- кредитна політика банку;
- досвід і кваліфікація працівників кредитного відділу;
- розмір і вартість кредитних ресурсів;
- вимоги й обмеження Національного банку;
- рівень кредитного ризику.

Банки з метою розрахунку обсягу резерву під кредитні ризики мають здійснювати класифікацію кредитного портфеля — оцінку рівня кредитного ризику за кожною кредитною операцією за такими параметрами:

- кредитоспроможність позичальника;

– стан обслуговування позичальником заборгованості та відсотків/комісій за кредитом;
– рівень та якість забезпечення кредитної операції.

Порядок класифікації кредитного портфеля банку визначений Положенням НБУ «Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків», затвердженим постановою від 6 липня 2000 р. № 279.

Етапи класифікації кредитного портфеля наведено на рис. 1.2.

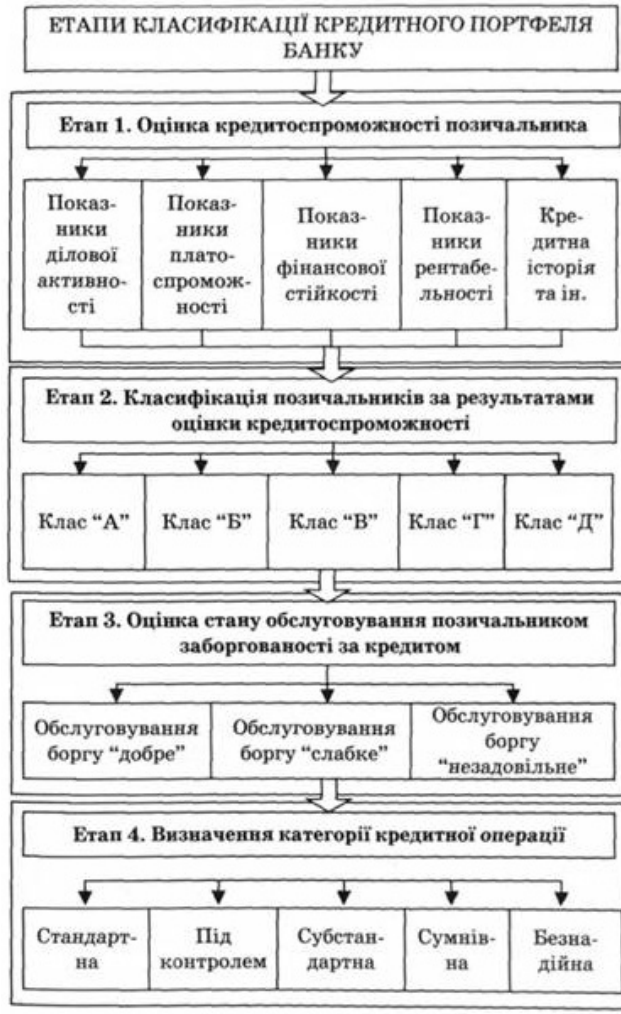

Рис. 1.2. Етапи класифікації кредитного портфеля банку

За результатами класифікації кредитного портфеля визначається категорія кожної кредитної операції — «стандартна», «під контролем», «субстандартні», «сумнівна» чи «безнадійна».

Досвід роботи багатьох банків доводить, що оптимальною вважається така структура кредитного портфеля за рівнем ризику:

- «стандартні» кредити — 22% від загальної суми кредитного портфеля;
- кредити «під контролем» — 38;
- «субстандартні» кредити — 30;
- «сумнівні» кредити — 5;
- «безнадійні» кредити — 5 [1].

Головною метою кредитної політики є формування зваженого та якісного підходу до управління ризиком на рівні кредитного портфеля банку. До цілей кредитної політики також можна віднести:

- забезпечення максимального рівня дохідності кредитного портфеля та акціонерного капіталу банку за допустимого рівня ризику;
- забезпечення зваженого та оптимального використання кредитних ресурсів;
- виконання всіх вимог і нормативних показників, встановлених Національним банком щодо обсягів кредитних вкладень, максимальних сум кредитів, наданих одному позичальнику (в тому числі інсайдерам)та ін. [2]

Офіційний рейтинг банків України за обсягом кредитного портфеля за грудень 2015р.

Топ 10 банків:

1. Приватбанк — 171,53 млрд грн.
2. Сбербанк Росії — 45,68 млрд грн.
3. Альфа-Банк — 30,6 млрд грн.
4. UniCreditBank — 29,98 млрд грн.
5. Райффайзен Банк Аваль — 29,45 млрд грн.
6. ВТБ — 14,95 млрд грн.
7. ОТБ Bank — 14,86 млрд грн.
8. Інг банк Україна — 13,53 млрд грн.
9. Південний — 12,15 млрд грн.
10. Мегабанк — 7,36 млрд грн.[5]

Отже, кредитний портфель — це сукупність усіх позик, наданих банком з метою одержання прибутку. У структурі балансу банку кредитний портфель розглядається як єдине ціле та складова частина активів банку, яка має свій рівень дохідності та відповідний рівень ризику. Дохідність і ризик — це основні параметри управління кредитним портфелем банку.

Література

1. В. Я. Вовк, О. В. Хмеленко навчальний посібник «Кредитування і контроль».

2. С. П. Прасолова, О. С. Воченко Підручник» Банківські операції» — 2014–346 с.

3. Кредитний портфель банку: що це? [Електронний ресурс] — Режим доступу: groshi-v-kredit.org.ua

4. Кредитний портфель [Електронний ресурс] — Режим доступу: www.bank.gov.ua (НБУ).

5. Офіційний рейтинг банків України за обсягом кредитного портфеля [Електронний ресурс] — Режим доступу: banker.ua (Український банківський портал)

МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
(INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL)

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА НАУКОВА РАДА

Збірник тез наукових робіт

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ»

«21–24» березня 2016

Сборник тезисов научных работ

V МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ

«АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЭКОНОМИКИ И ФИНАНСОВ»

«21–24» марта 2016

Abstracts of scientific works

V INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE

«ACTUAL PROBLEMS OF ECONOMY AND FINANCE»

«21–24» martha 2016

II том

Видано у авторській редакції

Адреса: Україна, м. Київ, вул. Павлівська, 22, оф. 23
Контактний телефон: +38(067) 401-84-35
Телефон/факс: +38(044) 222-5889
E-mail: info@frada.com.ua
www.frada.com.ua
http://www.inter-nauka.com

Підписано у друк 15.03.2016. Формат 60×84/16
Папір офсетний. Гарнітура PetersburgC. Друк на дуплікаторі.
Тираж 100. Замовлення № 301.
Ціна договірна. Надруковано з готового оригінал-макету.

Надруковано у Видавництві ТОВ «Спринт-Сервіс»
Свідоцтво: Серія ДК №4365 від 17.07.2012
Контактний телефон: +38(050) 647-1543